

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

JUSTINAS LAURINAVIČIUS
II kurso studentas

**VOKIETIJOS *ZEITENWENDE* ĮGYVENDINIMO DINAMIKA: TARP
VEIKĖJŲ ĮTAKOS IR STRUKTŪRINIŲ KLIŪČIŲ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. D. Šlekys

Vilnius, 2025

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Vokietijos *Zeitenwende* įgyvendinimo dinamika: tarp veikėjų įtakos ir struktūrinių kliūčių“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą;
4. Susipažinau su rašto darbų metodiniais nurodymais ir žinau, jog už rašto darbo plagijavimą baudžiama šalinimu iš universiteto.

Justinas Laurinavičius

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Laurinavičius J. Vokietijos *Zeitenwende* įgyvendinimo dinamika: tarp veikėjų įtakos ir struktūrinių kliūčių: Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro programa, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas D. Šlekys. – V., 2025. – 79 p.

Reikšminiai žodžiai: Vokietijos užsienio politika, Vokietijos gynybos politika, *Zeitenwende*, politikų percepcijos, visuomenės ir valstybės santykis, vidaus struktūra, vidinių veiksmų įtaka.

Šiame darbe nagrinėjamos galimos priežastys, stabdančios Vokietijos *Zeitenwende* įgyvendinimą. Tam yra pasitelkiama neoklasikinio realizmo teorinė prieiga, iš jos paimant tris joje apibrėžiamus įsiterpiančiuosius kintamuosius, kuriais siekiama patikrinti, ar ir kaip jie gali lėtinti Vokietijos užsienio ir gynybos politikos pokyčio materializavimą.

Analizė atliekama taikant atvejo studijos metodą, tiriant svarbiausių tuomečių Vokietijos politikų aplinkos percepcijas ir įsitikinimus, visuomenės ir valstybės santykį per Vokietijos gyventojų apklausas įvairiais klausimais bei šalies vidaus teisinę struktūrą, lemiančią įstatymų priėmimo procesą.

Turinys

Įvadas	6
1. Teorinis pagrindas	11
2. Metodologija.....	23
3. Analizė.....	25
3.1. Vokietijos politinių lyderių suvokimas, įsitikinimai ir percepcijos	25
3.1.1. Vokietijos politinių partijų pozicijos.....	26
3.1.2. Svarbiausių Vokietijos politikų percepcijos	27
3.2. Visuomenės įtaka bei vidinės šalies politinės struktūros įtaka	48
3.2.1. Visuomenės nuomonė ir jos įtaka.....	48
3.2.2. Vidinės šalies politinės struktūros įtaka.....	56
Išvados.....	62
Šaltinių ir literatūros sąrašas.....	65
Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija.....	74
1 priedas	76
Summary	78

Ivadas

2022 m. vasario 24 d. prasidėjusi plataus masto Rusijos karinė invazija į Ukrainos teritoriją pabudino ne vieną Europos valstybę, jų politikus ir visuomenes. Nors kai kurios Centrinės ir Rytų Europos šalys, tokios kaip Lietuva, jau ir anksčiau kalbėjo apie Rusijos keliamą grėsmę ir dėl to reikalingus saugumo ir gynybos bei užsienio politikos pokyčius visame žemyne, siekiant prevenciškai apsisaugoti nuo vis aštresnės Rusijos retorikos ir daromų agresyvių veiksmų, dauguma senbuvų Vakarų Europos valstybių nekreipė į tai dėmesio. Viena iš šių šalių buvo ir Vokietija, kuri tuo pačiu turi ir gan glaudų, įvairių nutikimų, nesantaikos ir suartėjimų pilną istorinį ryšį su Rusijos valstybe. Tačiau didžiausias nuo Antrojo pasaulinio karo Europos žemyne prasidėjęs karas privertė pradėti kitaip mąstyti ir pačią Vokietiją bei jos aukščiausiąją politinę vadovybę: trys dienos po prasidėjusios invazijos, 2022 m. vasario 27 d. Berlyne, Vokietijos Bundestage, buvusiuose Reichstago rūmuose, kuriuos prieš 77 metus buvo nusiaubę sovietų kariai, tuometis Vokietijos kancleris ir Vokietijos socialdemokratų partijos, kuri paprastai yra laikoma gan palanki Rusijai, lyderis Olafas Šolcas pasakė savo žymiąją kalbą apie šalies politikos pasikeitimą, kitaip dar žinomą kaip *Zeitenwende* kalbą.¹

Joje kancleris išdėstė tokius teiginius kaip „Gyvename lūžio laikotarpiu“ ir „Tam reikia mūsų pačių jėgų. Taip, mes ketiname užtikrinti savo laisvę, demokratiją ir klestėjimą.“² Tai galima suprasti kaip įvardijimą, jog Vokietijos taikoma užsienio ir gynybos politika turės keistis. Kartu šioje kalboje buvo paminėti ir penki žingsniai, kuriuos turėtų žengti Vokietija: „palaikyti Ukrainą sunkioje situacijoje“, „nukreipti Vladimirą Putiną nuo karo kelio“, „neleisti Putino karui persimesti į kitas Europos šalis“, tai, jog „Bundesverui (Vokietijos kariuomenei) reikia naujų, stiprių pajėgumų“ ir „dėjimą daugiau pastangų, kad užtikrintume saugų energijos tiekimą mūsų šaliai.“³ Kiekvienas iš šių pareiškimų reiškia, kad Vokietija teks ginkluotę Ukrainai; kad Vokietija, kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, palaikys ekonominių ir finansinių sankcijų įvedimą Rusijai; kad šalis laikysis pasižadėjimo ginti sąjungininkes NATO nares; kad šalies vyriausybė skirs ženkliai daugiau lėšų Vokietijos kariuomenės stiprinimui bei modernizacijai; ir kad bus diversifikuojamas energetinių išteklių tiekimas bei jų užtikrinimas. Šie teiginiai ir tapo pagrindu būsimam kardinaliam valstybės užsienio ir saugumo politikos apsisukimui – *Zeitenwende* (vok. „posūkio taškas“) – bei tikėjimui, kad Vokietijos vyriausybė iš tikro imsis duotų pažadų ir ryžtingai bei aktyviai ims veikti šiose srityse.

¹ Die Bundesregierung, „Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin“, žiūrėta 2024 m. spalio 10 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>

² Ibid.

³ Ibid.

Bet realybė yra kiek kitokia – Vokietijos išlaidos gynybai, kaip pranešta 2025 m. pradžioje, tik 2024 metų laikotarpiu peržengė NATO reikalaujamą 2 proc. nuo BVP kartelę⁴, į tai įskaičiuojant paramą Ukrainai ir lėšas iš specialaus fondo. Tuo pačiu buvo pranešta, kad planuojamas gynybos biudžetas 2025 m. bus mažesnis nei 2024 m., tad užsibrėžtas tikslas vėl liks nuošalyje. Be to, kariuomenės modernizacija irgi stringa, vienas iš tai įrodančių dalykų yra kol kas nepakankamas ginkluotės ir įrangos kiekis būsimai Vokietijos brigadai Lietuvoje, kuri turi būti pilnai įkurta iki 2027 m. pabaigos.⁵ Apskritai, kai kurie ekspertai tvirtina, kad norint „sutvarkyti“ Vokietijos Bundesverą, reikės daug metų, jeigu bus laikomasi dabartinio darbų tempo.⁶

Taigi, nuo tuometinio kanclerio Šolco pasakytos kalbos šio darbo rašymo metu praėjo daugiau nei 3 metai ir atsižvelgus į esamas Vokietijos saugumo ir užsienio politikos vingrybes, galima kelti klausimą, kas tariamajai *Zeitenwende*, kardinaliam ir esminiam Vokietijos užsienio politikos pasikeitimui, trukdo suveikti ir įvykti taip, kaip savo kalboje aiškiai išdėstė kancleris Šolcas?

Žinoma, norint aiškintis šį klausimą, neužtenka žiūrėti į šį Vokietijoje vykstantį procesą tik apibendrintai – reikėtų gilintis į tam tikrus Vokietijos politikos ir visuomenės elementus, kurie šiuo metu vis dar yra labai dinamiškai veikiami vykstančių ir jau įvykusių procesų, kaip pvz., 2025 m. vasarį paskelbtų išankstinių Bundestago rinkimų kampanija ir patys rinkimai, tam, kad tyrimo metu būtų galima tiksliai pamatyti, kas leidžia ir kas įgalina bei kas stabdo užsibrėžtus pokyčius.

Apžvelgus esamą politinį kontekstą, galima formuluoti iškylančią šio **darbo problemą ir probleminį klausimą**: jeigu *Zeitenwende*, tarptautinėse aktualijose figūruojantis bei daug reakcijų iššaukiantis Vokietijos užsienio ir gynybos politikos pokytis susiduria su praktiniais įgyvendinimo sunkumais, tai kokios priežastys ir veiksniai stabdo šio pokyčio vyksmą? Kitaip tariant, šiame darbe būtų siekiama išsiaiškinti, kokios priežastys yra kertinės, paveikiančios kol kas ne iki galo sėkmingai vykstančią Vokietijos *Zeitenwende*? Iš probleminio klausimo „išplaukia“ ir šio **darbo tikslas**: ištirti Vokietijos vidaus priežastis, galinčias lemti *Zeitenwende* proceso stabdymą. Ir kadangi kol kas vieno konkretaus atsakymo rasti nepavyko, tai kartu pagrindžia šio darbo aktualumą praėjus 3 metams nuo *Zeitenwende* kalbos Vokietijos Bundestage, tuo pačiu ir Lietuvos politiniame ir tarptautinių santykių kontekste, Vokietijai tampant vis svarbesne strategine partnere Lietuvos valstybei, artimiausius kelis metus planuojančiai priimti Vokietijos Bundesvero karinę šarvuotąją brigadą, kurios perkėlimas ir įkūrimas iš esmės yra vienas iš kertinių *Zeitenwende* pokyčio padarinių saugumo srityje.

⁴ Nina Werkhäuser, „Defense spending: How to pay for Germany's security?“ DW, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.dw.com/en/defense-spending-how-to-pay-for-germanys-security/a-71537314>

⁵ Lukas Mugele, „Speed bumps on the road for the German brigade in Lithuania“, ICDS, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://icds.ee/en/speed-bumps-on-the-road-for-the-german-brigade-in-lithuania/>

⁶ Paul Taylor, „Don't mention the war: in Germany, politicians are hiding the truth about defence spending“, The Guardian, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/feb/20/war-germany-ukraine-defence-spending>

Toliau pristatomi pagrindiniai suformuluoti **darbo uždaviniai**:

- pateikti ir aprašyti darbe naudojamas neoklasikinio realizmo teorines prielaidas, kurios leis atlikti tyrimą pagal darbo problemą;
- sukurti metodologiją tyrimo atlikimui ir surinkti reikalingus duomenis, informaciją;
- atlikti tyrimą apie Vokietijos *Zeitenwende* stabdančias kliūtis, remiantis darbo teorija ir metodologija;
- pristatyti apibendrintus darbo rezultatus ir išvadas, kurie leis patvirtinti / paneigti hipotezėse keliamus teiginius.

Įvykdžius visus uždavinius, bus ištirtos pasikeitimo stadijoje esančios Vokietijos užsienio ir saugumo politikos „šlubavimo“ priežastys ir įvertintos tolimesnės tyrimo rezultatų perspektyvos.

Svarbus dalykas yra ir iškelti šio darbo hipotezes, kurios yra tiesiogiai susijusios minėtąja su darbo problema. Remiantis neoklasikinio realizmo teorijos, kuri bus pristatoma ir aprašoma toliau, prielaidomis, šiame tyrime keliamos dvi hipotezės. **Hipotezė nr. 1:** *Zeitenwende* procesas stoja dėl Vokietijos politinių lyderių įsitikinimų apie Vokietijos saugumą; ir **hipotezė nr. 2:** *Zeitenwende* procesas stoja dėl visuomenės įtakos bei vidinės šalies politinės struktūros specifikos. Plačiau apie kintamuosius veiksnius, kurie ir sąlygoja tokias išsikeltas hipotezes, bus pristatyta kitoje darbo dalyje.

Glaustai apibrėžiama ir **darbo struktūra**: šis magistro darbas susidės iš 5 dalių. Pradžioje bus pristatoma taikoma neoklasikinio realizmo teorija, toliau – metodologija su tyrimo apribojimais. Šis darbas bus vieno **atvejo studija**, naudojant surinktus kokybinius duomenis. Po to bus atliekama empirinė duomenų analizė, skaidant ją į dvi dalis pagal išsikeltas hipotezes, ir pristatomi gauti rezultatai. Darbo pabaigoje bus pateiktos tyrimo išvados su išsikeltų hipotezių patvirtinimu arba paneigimu.

O tuo pačiu, norint įsivertinti esamą situaciją geriau, reikia glaustai pristatyti, ką per 3 metų laikotarpį šiuo klausimu jau yra ištyrę ir pateikę kiti politikos bei tarptautinių santykių ekspertai. Trumpai akcentuojant esmines įžvalgas, bus paprasčiau suprasti jau matomus Vokietijos *Zeitenwende* sukurtus pokyčius bei esamą šalies politinę atmosferą. Suteikiant daugiau konteksto, galima pradėti nuo Johno Helfericho straipsnio „The (false) promise of Germany’s *Zeitenwende*“⁷, išleisto 2023 m., kuriame autorius *Zeitenwende* elementariai labiau laiko tik retorika persunktu pareiškimu negu realiais daug resursų reikalaujančiais veiksmais ir pokyčiais. Kitas straipsnis, Angelos Stent, kalba apie tariamą Vokietijos atsisveikinimą su *Ostpolitik* ir santykiais su Rusija.⁸ Jame teigiama, kad Vokietijai bus gan sunku atsikratyti santykių su Rusija, nes tam koją gali pakišti tiek nestabili ekonominė situacija Vokietijoje, tiek ir taip gan ilgai, apie 50 metų, kultivuoti atviri

⁷ John Helferich, „The (false) promise of Germany’s *Zeitenwende*“ *European View* 22, No. 1 (2023): 85-95.

⁸ Angela Stent, „Germany and Russia: Farewell to *Ostpolitik*?“ *Survival* 64, No.5 (2022): 27-38.

santykiai su Kremliumi, kurie plačiai buvo priimami kaip absoliučiai naudingi Vokietijos valstybei, o ir pasibaigus karo veiksams Ukrainoje santykiai gali vėl sušiltėti. Bastianas Giegerichas ir Benas Schreeras, praėjus vieneriems metams nuo Šolco kalbos Bundestage⁹ komentavo tai, jog Šolcas su savo pareiškimais uždavė gan smarkų pokyčių toną, tačiau realybė, praėjus metams, nėra tokia jau pilnai įgyvendinta ar graži. Akcentuojama, jog nepanašu, kad šalies valdžia iš tikro mato Rusiją kaip grėsmę keliančią valstybę, be to ir Šolco neįvardijimas, kad reikia siekti Ukrainos pergalės, taip pat kelia įvairius klausimus, o ir planai skirti 100 milijardų eurų Bundesverui, tikėtina, nebus pakankami.

Kiek kitaip į Vokietijos užsienio politikos pokyčius pažvelgia Patrickas A. Mello.¹⁰ Autorius teigia, kad „*Zeitenwende* ne tik žymi takoskyros momentą tarptautinėje politikoje, bet ir „tarptautinės orientacijos pasikeitimą“ Vokietijos užsienio politikoje.“¹¹ Mello pritaiko Charleso F. Hermanno metodologiją¹², pagal kurią bando įrodyti, jog pokyčiai Vokietijos politikoje vyko dar iki Rusijos pradėtų veiksmų 2022 m. vasarį, o per trumpą laiką nuo tos datos „Vokietijos vyriausybė priėmė daug plataus masto sprendimų saugumo ir gynybos srityje, įskaitant kelis politikos pasikeitimus ir savo vaidmens sampratos modifikacijas, tačiau *Zeitenwende* taip pat paskatino šalies energetikos ir prekybos politikos bei tarptautinio bendradarbiavimo pokyčius apskritai, o tai turėjo tolesnių pasekmių kitoms politikos sritims“.¹³ Apibendrinama, kad Vokietijos vaidmuo juda toliau nuo jos tradicinio užsienio politikos identiteto, kurį būtų galima pavadinti „civiline jėga“, link tokio, kuriame Vokietiją galima apibūdinti kaip Europos saugumo užtikrintoją.¹⁴ Tuo tarpu Karlas-Heinzas Kampas, nagrinėdamas naująją Vokietijos nacionalinio saugumo strategiją, pristatytą 2023 m. pavasarį.¹⁵ teigia, kad ši strategija „atspindi faktą, kad *Zeitenwende* jau įvyko Vokietijos politikos formuotojų ir Vokietijos žmonių galvose, ir rodo, kad Vokietijos sąjungininkai NATO gali tikėtis kariškai stipresnės ir politiškai realistiškesnės Vokietijos ateityje.“¹⁶ Tad tai jau ir yra įrodymas, kad pokyčiai šioje valstybėje, kurie yra inspiruoti kanclerio Šolco, iš tikro vyksta.

Kristi Ralk ir Martinas Quencez¹⁷ bando aiškintis, ar Vokietija su siekiamais pokyčiais labiau taps panaši į kitas Europos valstybes savo politikos požiūriu, ar vis dėl to liks prie „vokiškojo“ lyderystės metodo žemyne. Abu autoriai teigia, kad toks politikos modelis, kokį Vokietija taikė

⁹ Bastian Giegerich ir Ben Schreer, „Zeitenwende One Year On“ *Survival* 65, No. 2 (2023): 37-42.

¹⁰ Patrick A. Mello, „Zeitenwende: German Foreign Policy Change in the Wake of Russia's War Against Ukraine“ *Politics and Governance* 12 (2024): 1-17.

¹¹ Ibid, 3.

¹² Charles F. Hermann, „Changing course: when governments choose to redirect foreign policy“ *International Studies Quarterly* 34, No.1 (1990): 3-21.

¹³ Mello, 3.

¹⁴ Ibid, 12.

¹⁵ Karl-Heinz Kamp, „The Zeitenwende at Work: Germany's National Security Strategy“ *Survival* 65, No.3 (2023): 73-80.

¹⁶ Ibid, 73.

¹⁷ Kristi Ralk ir Martin Quencez, „Whose Zeitenwende? Germany Cannot Meet Everyone's Expectations“, German Council on Foreign Relations, žiūrėta 2024 m. birželio 15 d., <https://dgap.org/en/research/publications/whose-zeitenwende-germany-cannot-meet-everyones-expectations>

2000-ųjų ir 2010-ųjų laikotarpiu negalėjo būti išlaikytas toliau¹⁸, tad *Zeitenwende* yra normalus atsakas į tai. Be to, sakoma, kad *Zeitenwende* ambicijos lygis yra tiek europinis, tiek globalus ir net tik limituotas gynybos politikos atsakas į Rusijos karinius veiksmus Ukrainoje. Tad ir Vokietijos tikslas neturėtų būti vien tik politikos Rusijos atžvilgiu keitimas, bet ir didesnis siekis būti mažiau priklausomai nuo Jungtinių Valstijų ar Kinijos bei stipresnis lyderio vaidmuo Europoje ir transatlantinių našų pasidalinimas. Taip pat įdomus yra ir Matthias Maderio ir Haraldo Schoeno 2022 m. tyrimas apie tai, kaip Vokietijos visuomenė reaguoja į gynybos bei saugumo politikos pasikeitimus Rusijos invazijos į Ukrainą akivaizdoje¹⁹ – pasak jų, negalima drąsiai teigti, kad Vokietijos žmonių galvose mąstymas kardinaliai pasikeitė, tad išvada tokia, jog Rusijos sukelta invazija praėjo vokiečių publiką, nepalikdama gilių pėdsakų.²⁰ Autoriai apibendrina, kad šiuo metu, atrodo, pagal visuomenės nuomonę nėra mandato esminiams Vokietijos užsienio ir saugumo politikos pokyčiams.

Istorikas Bernhardas Blumenau aiškinasi, kaip *Zeitenwende* paveikė tradicines Vokietijos užsienio politikos charakteristikas: *Westbindung* (integraciją į Vakarų ir Europą), daugiašališkumą, taisyklėmis grįstą tarptautinę tvarką, dvejojančią šalies lyderystę, *Ostpolitik* (Rytų politiką) ir *Wandel durch Handel* (transformaciją per prekybą).²¹ Autorius teigia, kad iš jų kai kurios, tokios kaip *Westbindung*, iš esmės liko nepalietos ir realiai veiks kartu su *Zeitenwende*. Tuo tarpu tokios taikytos politikos prieigos kaip *Ostpolitik* ar *Wandel durch Handel* bus rimtai keičiamos bei transformuojamos. Konradas H. Jarauschas savo tekste teigia²², kad nors *Zeitenwende* yra dramatiškas Vokietijos politikos ir tapatybės pokytis, pabrėžiantis karinį ginklavinimąsi, energetinę nepriklausomybę ir geopolitinį realizmą, tačiau dėl visuomenės pasipriešinimo, finansinių suvaržymų ir biurokratinės inercijos vis dar atrodo, kad šių pokyčiai nėra veiksmingi ir tvarūs. Teigiama, kad nors Vokietija padidino paramą Ukrainai, strateginiai pokyčiai tebėra laipsniški ir prieštaringi, todėl *Zeitenwende* tikslams pasiekti reikia nuolatinių investicijų, gilesnio visuomenės įsitraukimo į gynybos išlaidas ir platesnio Europos šalių bendradarbiavimo. O Rafałas Ulatowski tikina, kad nors *Zeitenwende* buvo įvardijama kaip reikšmingas Vokietijos tradicinės ir gan santūrios karinės pozicijos pasikeitimas, tačiau žadėtos permainos vargu ar bus įgyvendintos iki galo.²³ Jis tai aiškina Vokietijos geopolitiniais veiksniais, priklausomybe nuo sąjungininkų ir didelėmis išlaidomis, susijusiomis su gynybos modernizavimu. Skiriamų lėšų neužteks, Vokietija jau ilgai

¹⁸ Ralk ir Quencez, 3.

¹⁹ Matthias Mader ir Harald Schoen, „No Zeitenwende (yet): Early Assessment of German Public Opinion Toward Foreign and Defense Policy After Russia’s Invasion of Ukraine“ *Politische Vierteljahresschrift* 64, No.3 (2023): 525-547.

²⁰ Ibid, 541.

²¹ Bernhard Blumenau, „Breaking with convention? Zeitenwende and the traditional pillars of German foreign policy“ *International Affairs* 98, No. 6 (2022): 1895-1913.

²² Konrad H. Jarausch, „Introduction: A Realist Zeitenwende? German Responses to the Ukrainian War“ *German Politics and Society* 42, No. 2 (2024): 1-19.

²³ Rafał Ulatowski, „The Illusion of Germany’s Zeitenwende“ *The Washington Quarterly* 47, No. 3 (2024): 59-76.

įpratusi remtis sąjungininkų, ypač JAV karine parama, o tai kartu siunčia signalą ir kitoms Europos šalims, jog jos tebebus irgi priklausomos nuo Amerikos buvimo žemyne, nes be didesnės Vokietijos lyderystės strateginiai žemyno norai tapti didesniu geopolitiniu žaidėju nebus įgyvendinti. Dėl to paprastai galima daryti išvadą, kad *Zeitenwende* tėra labiau kaip iliuzija negu rimtas veiksmas.

Tad trumpai apibendrinus, kaip matome iš to, kas jau yra tirta apie *Zeitenwende*, įmanoma išskirti pačias aktualiausias Vokietijos *Zeitenwende* paveikiamas valstybės gyvenimo sritis. Tai yra Vokietijos karinis dėmuo – šalies kariuomenė ir investicijos jai; Vokietijos visuomenė; Vokietijos strateginė kultūra; Vokietijos užsienio politika ir santykiai su kitomis šalimis; ir Vokietijos energetinė politika. Be to, esamą literatūrą akivaizdžiai galima susiskirstyti į dvi arba į tris grupes, kas yra svarbu dar kartą pabrėžiant darbo tyrimo nišą: į tokią, kuri teigia, kad *Zeitenwende* jau veikia ir jos sukelti pokyčiai yra matomi, ir į tokią, kuri teigia, kad dar reikia nuveikti nemažai darbų, jog siekiami pokyčiai iš tikro būtų matomi arba galima išskirti ir tokius pamąstymus, sakančius, jog *Zeitenwende* pokytis kol kas dar nėra matomas. Tai leidžia teigti, kad bendrai žiūrint į *Zeitenwende* yra matomas nepilnas, nekokybiškas ir užsibrėžtų tikslų nepasiekiantis disfunkcinis jos veikimas.

1. Teorinis pagrindas

Atsižvelgus į tai, kad bus siekiama išsiaiškinti galimas vidines šalyje kylančias kliūtis, kurios trukdo Vokietijoje vykstantiems politikos pokyčiams, kurie yra iššaukti tokių šalių kaip Rusija veiksmų, kaip tinkamiausia teorinė prieiga yra pasirenkama **neoklasikinio realizmo teorija**. Tačiau prieš tai reikėtų skirti dėmesio šios teorijos ištakoms – pačiam realizmui. Realizmas buvo labiausiai dominuojanti tarptautinių santykių teorija Šaltojo karo metu ir iš esmės pasižymi tuo, jog tarptautinius santykius vertina kaip kovą dėl galios tarp savanaudiškų valstybių tuo pačiu pesimistiškai vertinant galimų konfliktų ir karų panaikinimo perspektyvas.²⁴ Realizme svarbiausias veiksnys yra valstybių galia. Kartu pabrėžiamas ir reikšmingas anarchijos vaidmuo, t. y. centrinės valdžios, galinčios apsaugoti valstybes vieną nuo kitos, nebuvimas tarptautinėje sistemoje.²⁵ Šiek tiek diferencijuojant, klasikiniai realistai, tokie kaip Hansas Morgenthau, teigia, kad valstybės, kaip ir žmonės, turi įgimtą troškimą dominuoti prieš kitus, todėl jos kariauja. Jis taip pat pabrėžė klasikinės daugiapolės galios pusiausvyros sistemos privalumus pasaulyje.²⁶ O neorealistai, vedami Kennetho Waltzo, ignoravo žmogaus prigimtį ir sutelkė dėmesį į tarptautinės sistemos poveikį bei teigia, kad kiekviena valstybė tarptautinių santykių pasaulyje turi išgyventi viena pati. Be to, akcentuotas didesnis dvipolės sistemos stabilumas.

²⁴ Stephen M. Walt, „International relations: One world, many theories“ *Foreign policy*, (1998): 29-46.

²⁵ Stephen M. Walt, „US grand strategy after the Cold War: Can realism explain it? Should realism guide it?“ *International Relations* 32, No. 1 (2018): 3-22.

²⁶ Stephen M. Walt, „International relations: One world, many theories“.

Tuo tarpu pirmasis neoklasikinio realizmo terminą sugalvojo ir pateikė amerikiečių politikos mokslininkas Gideonas Rose 1998 m. savo išleistame straipsnyje „Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy“.²⁷ Rose teigia, kad iš esmės yra 4 mokyklos, kuriomis galima aiškinti užsienio politiką: pirmoji yra *Innenpolitik* teorijos, kuriose pabrėžiama vidaus veiksnių įtaka; visos kitos yra realizmo pagrindu sukurtos, kitaip tariant, realizmo variantai, kurie išskiria tarptautinės sistemos svarbą valstybių poelgiams. Tai būtų puolamasis realizmas, kuris teigia, kad sisteminiai faktoriai visada yra dominuojantys; ir gynybinis realizmas, apimantis kiek švelnesnius teiginius, jog sisteminiai veiksniai paaiškina tam tikrus valstybių poelgius, bet ne visus.

Šičia Rose ir išskiria ketvirtąją mokyklą, paties pavadinta neoklasikinio realizmo, ir jo teigimu „Ji aiškiai įtraukia tiek išorinius, tiek vidinius kintamuosius, atnaujindama ir sistemindama tam tikrus iš klasikinės realistinės minties paimtus požiūrius.“²⁸ Toliau teigiama, jog neoklasikiniai realistai sako, kad **santykinė materialinė galia** lemia pagrindinius šalies užsienio politikos parametrus, tačiau tuo pačiu pabrėžia, kad nėra tiesioginės ar tobulos perdavimo linijos, kuri susietų materialinius pajėgumus su užsienio politikos elgsena. Tad užsienio politikos sprendimus paprastai priima politiniai lyderiai ir elitas, todėl svarbiausias yra jų santykinės galios suvokimas, o ne vien santykinis fizinių išteklių ar esamų pajėgų kiekis.²⁹ Be to, tie lyderiai ne visada turi visišką laisvę išgauti ir nukreipti nacionalinius išteklius taip, kaip norėtų. Todėl galios analizė taip pat turi ištirti valstybių stiprumą ir struktūrą, palyginti su jų visuomenėmis, nes tai turi įtakos nacionalinių išteklių, kurie gali būti skiriami užsienio politikai, proporcijai. Galiausiai, sisteminis spaudimas ir paskatos gali formuoti plačius kontūrus ir bendrą užsienio politikos kryptį, nebūdami pakankamai tvirti ar tikslūs, kad nustatytų konkrečias valstybės elgesio detales.³⁰

Pratęsiant, yra tam tikrų ypatumų su neoklasikiniu realizmu. Padarydami santykinę galią pagrindiniu nepriklausomu kintamuoju, neoklasikiniai realistai yra priversti pasirinkti puses nuolatinėje diskusijoje apie tai, kaip ši sąvoka turėtų būti apibrėžta ir pritaikyta. Paprastai tiesiogiai susidurdami su šia problema, jie nurodo priežastis, kodėl terminą „galia“ pasilieka kaip „pajėgumus ar išteklius, kuriais valstybės gali daryti įtaką viena kitai“. Tuo pačiu užuot darę prielaidą, kad valstybės siekia saugumo, neoklasikiniai realistai nurodo, jog valstybės reaguoja į tarptautinės anarchijos neapibrėžtumą, siekdamos kontroliuoti ir formuoti savo išorinę aplinką.³¹ Taigi, pagrindinė empirinė neoklasikinio realizmo prognozė yra ta, kad ilgainiui santykinis šalių turimos materialinės galios išteklių kiekis lems jų užsienio politikos mastą ir ambicijas: didėjant santykiniai galiai valstybės sieks didesnės įtakos užsienyje, o jai mažėjant jų veiksmai ir ambicijos atitinkamai mažės.

²⁷ Gideon Rose, „Neoclassical realism and theories of foreign policy“ *World Politics* 51, No. 1 (1998): 144-172.

²⁸ Ibid, 146.

²⁹ Ibid, 146-147.

³⁰ Ibid, 147.

³¹ Ibid, 151-152.

Tačiau neoklasikinių realistų teigimu, užsienio politikos teorija, apsiribojanti vien sisteminiais veiksniais, didžiąją laiko dalį bus netiksli, todėl puolamasis realizmas taip pat yra klaidingas. Pasak jų, norint suprasti, kaip valstybės interpretuoja savo išorinę aplinką ir kaip į ją reaguoja, reikia analizuoti, kaip sisteminis spaudimas pasireiškia per tokio lygio kintamuosius kaip sprendimų priėmėjų suvokimas ir valstybės vidaus struktūra. Neoklasikiniame realistiniame pasaulyje lyderius gali riboti ir tarptautinė, ir vidaus politika. Šiame pasaulyje egzistuojančioms valstybėms sunku aiškiai matyti, ar joms saugumo yra daug, ar mažai, ir jos turi lėtai slinkti pirmyn sunkiai įvertinamose situacijose, interpretuodamos dalinius ir problemiškus įrodymus pagal gan subjektyvias taisykles. Todėl šiuo požiūriu neoklasikiniai realistai užima tarpinę padėtį tarp grynųjų struktūrinių teoretikų ir konstruktyvistų. Pirmieji netiesiogiai pripažįsta aiškų ir tiesioginį ryšį tarp sisteminių apribojimų bei vienetų lygmens elgesio; antrieji neigia, kad apskritai egzistuoja kokie nors objektyvūs sisteminiai apribojimai, ir nurodo, kad tarptautinė tikrovė yra socialiai sukonstruota, o anarchija yra tokia, kokią ją sukuria valstybės. Neoklasikiniai realistai daro prielaidą, kad iš tiesų egzistuoja kažkas panašaus į objektyvią santykinės galios tikrovę, kuri, pvz., turės dramatišką poveikį valstybių sąveikos rezultatams. Tačiau jie nemano, kad valstybės būtinai tiksliai suvokia šią tikrovę kiekvieną dieną.³²

Todėl neoklasikinis realizmas pabrėžia tiek nepriklausomų, tiek įsiterpiančiųjų kintamųjų vaidmenį, ir šiam realizmui būdingas aiškus metodologinis prioritetas – teoriškai pagrįsti pasakojimai, kuriuos geriausia, kaip teigia teoretikai, reikėtų papildyti aiškia prieštaringa analize, pagal kurią stebima, kaip skirtingų veiksmų derinys lemia tam tikrą užsienio politiką. Kitaip tariant, galima suprasti, kad neoklasikiniame realizme yra nemažai kintamųjų, ypač žiūrint per valstybių vidaus veikimo prizmę, kas šiuo atveju bus svarbu tiriant vykstančius Vokietijos užsienio politikos pokyčius.

Toliau Rose teigia, kad pabrėždami santykinės galios viršenybę, neoklasikiniai realistai skiriasi nuo *Innenpolitik* atstovų. Kartu nuo daugelio kitų struktūrinių teoretikų jie skiriasi dar vienu teiginiu – kad tokios galios poveikis politikai yra netiesioginis ir problemiškas. Pirmasis įsiterpiantysis kintamasis, argumentuoja Rose, kurį jie įveda, yra **sprendimus priimančių asmenų, kitaip tariant politinių lyderių, suvokimas, įsitikinimai, percepcijos**, per kuriuos turi būti filtruojamas sisteminis spaudimas.³³ Grynai sisteminiai užsienio politikos paaiškinimai numato, kad politinis elitas pakankamai tiksliai suvokia galios pasiskirstymą ir gan betarpiškai perkelia šį suvokimą į nacionalinę politiką. Kitas garsus politikos mokslininkas Robertas Keohane prideda pabrėždamas, kad daugumai sisteminių teoretikų „ryšį tarp sistemos struktūros ir veikėjo elgesio sukuria racionalumo prielaida, kuri leidžia teoretikui numatyti, kad lyderiai reaguos į paskatas ir

³² Rose, 152-153.

³³ Ibid, 157.

susvaržymus, kuriuos sukelia jų aplinka. Todėl racionalumo suvokimas kaip konstanta leidžia priskirti valstybės elgesio variacijas įvairioms tarptautinės sistemos savybėms.³⁴

Kaip antrasis įsiterpiantysis kintamasis yra įvardijamas šalies valstybės aparato stiprumas ir jo santykis su aplinkine visuomene, arba paprasčiau tariant **valstybės ir visuomenės santykiai**. Teigiama, kad bendras tarptautinio galios pasiskirstymo vertinimas yra netinkamas, nes šalių lyderiai gali neturėti lengvos prieigos prie visų šalies materialinių galios išteklių. Atitinkamai pabrėžiama, kad atliekant tarptautinės galios analizę, reikia atsižvelgti į vyriausybių gebėjimą išgauti ir nukreipti savo visuomenės išteklius, kas atrodo beveik savaime suprantama, o iš tikrųjų tai reiškia, kad į tarptautinių santykių teoriją reikia tiesiog įtraukti kintamuosius, kurie yra įprasti kitose politikos mokslų srityse.³⁵ Tad savotiškai galima teigti, kad šiuo atveju neoklasikinis realizmas dalinai susitapatina su konstruktyvistinėmis tarptautinių santykių teorijomis. Dėl to į šį aspektą įtraukiami tokie klausimai kaip valstybės ir visuomenės darnos laipsniai, įvairių visuomenės grupių konkurencija dėl valstybės ir su ja susijusių gėrybių paskirstymo, politinės ir socialinės sanglaudos lygis valstybėje ir visuomenės parama bendriems užsienio politikos ir nacionalinio saugumo tikslams³⁶, o šiuos dalykus, paprastai tariant, galima įvertinti visuomenės apklausomis.

Trečiasis išskiriamas kintamasis, pagal Randallo Schwellerio argumentaciją, kurią mini Rose, būtų valstybių tikslų ar interesų pobūdis, kurį jis apibrėžia kaip arba *status quo* pasaulyje palaikymą, arba revizionistinį – valstybė yra patenkinta arba nepatenkinta esamu tarptautinių gėrybių paskirstymu, „sistemos prestižu, ištekliais ir principais“.³⁷ Tiksliau ir paprasčiau ši kintamąjį būtų galima pavadinti **valstybių strategine kultūra**, pagal kurią šalys konstruoja savo ilgalaikius politinius siekius. O ketvirtasis įsiterpiantysis kintamasis yra **vidinė šalies struktūra**.³⁸ Tačiau jai žinoti, akcentuojama, reikia nemažai nusimanyti apie tiriamos valstybės ypatumus. Pavyzdžiui, norint ištirti, kokią reikšmę turi politinių veikėjų suvokimas, reikia įsiskverbti į svarbiausių valstybės sprendimų priėmėjų galvas, o tam dažnai reikia mokėti užsienio kalbas ir atlikti archyvinius tyrimus. O norint įtraukti valstybės struktūrą kaip kintamąjį, reikia gerai žinoti, kaip teoriškai ir praktiškai veikia įvairių šalių politinės institucijos, kokia yra vidinė politinė struktūra ir tvarka. Į tai įeina formaliųjų šalies institucijų, organizacinių tvarkų ir procesų aprašymas, kurie dažnai būna įtvirtinti konstitucinėmis nuostatomis su aiškiai apibrėžtomis taisyklėmis ir reglamentais. Tad tai lemia, kas ir kokiame politikos formavimo etape gali prisidėti

³⁴ Rose, 158.

³⁵ Ibid, 161.

³⁶ Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro ir Steven E. Lobell, *Neoclassical Realist Theory of International Politics* (Oxford: Oxford University Press, 2016), 70-71.

³⁷ Rose, 164.

³⁸ Ibid, 166.

prie politikos suformavimo ir kas gali veikti kaip veto dalyviai, naudodamiesi savo galiomis blokuoti politikos iniciatyvas, kad pakeistų vyriausybės politiką.³⁹

Vis dėlto apibendrinamas Rose teigia, kad kai kurie gali suabejoti, ar šios teorinės prieigos rezultatas iš tiesų yra užsienio politikos teorija. Pvz., griežti pozityvistai ir istorikai gali atkreipti dėmesį į tai, kad neoklasikinis realizmas nepateikia tikslų prognozių ir kad jame nėra akcentuojama išsami istorinė analizė bei teigti, kad toks požiūris neturėtų būti vadinamas socialiniu mokslu.⁴⁰ Vis dėlto jie nebūtų teisūs. Rose pabrėžia, kad neoklasikinė realistinė užsienio politikos teorija daro šiuos dalykus, susiedama aiškiai apibrėžtus nepriklausomus, intervencinius ir priklausomus kintamuosius į tiesioginę priežastinę grandinę. Tuo pačiu teigiama, kad ši teorija numato, jog santykinės materialinės galios didėjimas ilgai lems atitinkamą šalies užsienio politikos užmojų ir apimties augimą, o tokios galios mažėjimas ilgai lems atitinkamą jos mažėjimą. Tačiau jis taip pat numato, kad šis procesas nebūtinai bus laipsniškas ar vienodas, nes jis priklausys ne tik nuo objektyvių materialinių tendencijų, bet ir nuo to, kaip politinių sprendimų priėmėjai subjektyviai jas suvokia. Be to, prognozuojama, kad valstybės su silpnesnėmis vidaus būsenomis užtruks ilgiau, kol materialinės galios padidėjimą pavers aktyvesne užsienio politikos veikla, arba jos nueis aplinkiniu keliu.⁴¹ Be to, neoklasikinis realizmas neteigia, kad su galia susiję veiksniai lemia visus valstybės užsienio politikos aspektus, o tik tai, kad jie turi įtakos bendriems jos kontūrams. Kritikai gali priekaištauti, kad dėl visų šių išlygų teoriją sunkiau suklustoti (*falsify*) ir taip ją diskredituoti.

Norrinas M. Ripsmanas, Jeffrey W. Taliaferro ir Stevenas E. Lobellas savo knygoje „Neoclassical Realist Theory of International Politics“ pateikia dar daugiau neoklasikinio realizmo pjūvių. Jie išskiria dvi teorijos variacijas – **I tipo**, kuri pasitelkia valstybės ir individo lygmens kintamuosius; ir **II tipo**, kuri yra ambicingesnė, nes ja siekiama sukurti visapusišką požiūrį į užsienio politiką.⁴²

I neoklasikinio realizmo tipas remiasi empiriniu pastebėjimu, kad nors valstybės paprastai laikui bėgant prisitaiko prie sisteminio spaudimo, kartais jos reaguoja nesuderinamai su sisteminais imperatyvais. Kaip tokie pavyzdžiai yra pateikiami Prancūzijos ir D. Britanijos nesugebėjimas pasiruošti artėjančiam karui su Vokietija ir apskritai nuolaidžiavimo jai politikos taikymas, arba atitinkamai, tos pačios Vokietijos ar Japonijos ekspansinės politikos, kurios galiausiai irgi baigėsi nesėkmingai.⁴³ Minėtasis Schwelleris, kurį cituoja autoriai, teigia, kad nepakankamas balansavimas pasaulinėje politinėje arenoje atsiranda dėl keturių vidaus politikos kintamųjų: elito konsensuso ir sanglaudos, kurie turi įtakos valstybės pasiryžimui balansuoti; bei vyriausybės ar režimo pažeidžiamumo ir socialinės sanglaudos, kurie paaiškina valstybės gebėjimą išgauti išteklius iš

³⁹ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 75.

⁴⁰ Rose, 167.

⁴¹ Ibid, 167.

⁴² Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 25-26.

⁴³ Ibid, 26.

visuomenės reikalingai balansavimo strategijai įgyvendinti. Kitaip išsireiškiant, kai valstybė yra susiskaldžiusi arba silpna visuomenės atžvilgiu, ji negali tinkamai reaguoti į išorės grėsmes. Tad apibendrinant, I tipo neoklasikiniai realistai teigia, kad tarptautinė sistema siunčia aiškius signalus valstybėms, tačiau šie signalai turi būti naudojami nacionalinei politikai formuoti tik po to, kai pereina dažnai netobulą perdavimo grandinę, kurią sudaro lyderių suvokimas ir vidaus politika.⁴⁴

II tipas remiasi prielaida, kad šis požiūris gali ne tik paaiškinti anomalijas – jis taip pat gali paaiškinti platesnį užsienio politikos pasirinkimų ir didžiųjų strateginių pokyčių spektrą. Žinoma, tokie neoklasikiniai realistai sutiktų, kad kai valstybės susiduria su aiškiomis ir neišvengiamomis grėsmėmis ir nedideliu politiniu pasirinkimu, valstybės paprastai elgtųsi taip, kaip tikisi struktūriniai realistai, o neoklasikinis realizmas gali paaiškinti tik sisteminiams imperatyvams prieštaraujantį elgesį. Vis dėlto valstybės retai susiduria su tokiu griežtu pasirinkimu. Dažniau pasitaikančiomis aplinkybėmis, kai tarptautinė aplinka nekelia aiškios ir neišvengiamos grėsmės, valstybės dažnai gali rinktis iš įvairių politikos variantų, o ne iš aiškiai optimalios politikos, kurią diktuoja tos tarptautinės aplinkybės.⁴⁵ Tikrieji valstybių pasirinkimai tokiomis sąlygomis gali būti kur kas labiau susiję su kitais minėtaisiais kintamaisiais: vadovų pasaulėžiūra, jų vadovaujamų valstybių strategine kultūra, jų atstovaujamų vidaus koalicijų pobūdžiu ir vidaus politiniais suvaržymais, ribojančiais jų galimybes priimti ir įgyvendinti įvairias politikos alternatyvas. Kartais pasirinkimo galimybės yra labai ribotos, o bendrus bruožus visų pirma lemia išorės aplinkybės, todėl vidaus politiniai sumetimai turi įtakos tik politinio atsako stiliui arba jo terminams. Tačiau kitais atvejais pasirinkimo galimybės yra gana plačios, todėl valstybė ir pagrindiniai visuomenės veikėjai turi daugiau galimybių derėtis dėl politikos, todėl labiau tikėtina, kad politika bus pritaikyta prie vidaus politinių aplinkybių.⁴⁶

Todėl bendra I ir II tipo neoklasikinio realizmo misija – papildyti struktūrinio realizmo karkasą aiškinamąja galia, įtraukiant į ją vidaus politinius ir suvokimo procesus, kurie gali išsamiau ir tiksliau paaiškinti valstybių pasirinkimus. Politiniai sprendimai nebėra suvokiami kaip tiesioginis sisteminių paskatų produktas – jie perleidžiami per valstybės prizmę, kuri juos suvokia ir į juos reaguoja laikydamasi unikalių vidaus aplinkybių institucinių apribojimų. Todėl, norint suprasti užsienio politiką, tampa būtina tirti unikalius atskirų šalių suvokimo, sprendimų priėmimo ir politikos įgyvendinimo procesus, kurie lemia skirtingus politinius atsakus į panašius iššūkius.

Toliau taip pat yra pateikiami ir vadinamieji **struktūriniai modifikatoriai**, kurių terminą išskyrė Glennas Snyderis – jie „keičia pagrindinių struktūrinių elementų poveikį sąveikos procesui, tačiau patys nėra sąveika“. Snyderio nuomone, šie struktūriniai modifikatoriai yra išoriniai ir sisteminiai, nes panašiai veikia visus vienetus. Struktūriniai modifikatoriai būtų geografija,

⁴⁴ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 27-28.

⁴⁵ Ibid, 29.

⁴⁶ Ibid, 30.

technologijų sklaidos tempai ir karinių technologijų puolimo ir gynybos pusiausvyra. Šie įvairūs veiksniai gali keisti sistemos struktūros, t. y., jos anarchinės tvarkos principo ir santykinio pajėgumų pasiskirstymo, poveikį strateginės sąveikos parametrams ir tikėtinam atskirų vienetų išoriniam elgesiui.⁴⁷ Tačiau autoriai netvirtina, kad struktūriniai modifikatoriai visų sistemos valstybių elgseną veikia daugiau ar mažiau tolygiai. Kai kurie struktūriniai modifikatoriai iš tiesų daro vienodą poveikį visų sistemos vienetų elgsenai, tačiau yra ir tokių, kurių poveikis apsiriboja tam tikrais sistemos sektoriais ar regionais, vienetų kategorijomis (pvz., didžiosios valstybės, palyginti su silpnesnėmis valstybėmis) arba vienetų poromis.

Taip pat neoklasikiniai realistai, kaip ir struktūriniai realistai bei kai kurie klasikiniai realistai, tvirtina Ripsman et al., naudoja įvairius daugeliui girdėtus valstybės materialinių galimybių matavimus ar rodiklius. Įprasti rodikliai yra valstybės bendrasis vidaus produktas (BVP), metinių išlaidų gynybai lygis, ginkluotųjų pajėgų dydis ir sudėtis, kariniai moksliniai tyrimai ir plėtra, gyventojų skaičius ir demografinės gyventojų tendencijos, gamtos išteklių ištekliai ir teritorijos dydis.⁴⁸ Kartais pridedami ir nematerialūs ištekliai, tokie kaip nacionalinė moralė, vadovavimo ir diplomatijos kokybė, ir jie paverčiami nacionalinės galios elementais. Kaip ir struktūrinis realizmas, neoklasikinis realizmas vartoja terminą „poliariškumas“, kuriuo apibūdinamas tam tikru metu sistemoje egzistuojančių didžiųjų galių arba didžiųjų valstybių skaičius, priklausomai nuo to, ar jos kontroliuoja pakankamus materialius galios komponentus, taip pat politines ir biurokratinės priemonės šiems ištekliais išgauti ir prireikus norint gali jas mobilizuoti.

Autoriai bando ir labiau atskirti šią teoriją nuo kitų. Pagrindinis sisteminis kintamasis, kurį laiko svarbiausiu teorijoje ir kuris skiria neoklasikinį realizmą nuo struktūrinio realizmo, yra **signalų ir informacijos, kurią tarptautinė sistema pateikia valstybėms, aiškumas**.⁴⁹ Šį aiškumą iš esmės sudaro trys sudedamosios dalys: grėsmių ir galimybių atpažįstamumo laipsnis; ar sistema suteikia informacijos apie grėsmių ir galimybių laikotarpius; ir ar optimalios politikos galimybės išsiskiria, ar ne. Kalbant apie pirmąjį aiškumo elementą, aiškias grėsmes reikia suprasti kaip kitas valstybes, turinčias tris požymius: revizionizmą arba išreikštą priešišumą siekiant pakenkti valstybės teritoriniam vientisumui arba pagrindiniams interesams; ekonominius ir karinius pajėgumus padaryti žalą valstybei, kurie savo ruožtu priklauso nuo geografijos ir technologijų; ir neišvengiamumo jausmą. Antrasis aiškumo elementas – laiko horizontai. Laiko horizontus vadovams dažnai sunku įvertinti, nes reikia tiksliai žinoti ir priešininko pajėgumus, ir ketinimus. Tačiau tiek, kiek priešininko elgseną signalizuoja apie neišvengiamą puolimą arba neribotą pasitraukimą, tai palengvina strategines dilemas, su kuriomis susiduria valstybė. Trečiasis aiškumo elementas, pasirinkimo galimybių aiškumas, tarptautinėje politikoje pasitaiko gana retai. Nors

⁴⁷ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 40.

⁴⁸ Ibid, 44.

⁴⁹ Ibid, 46.

tarptautinė sistema varžo valstybes ir dažnai apriboja valstybių turimas galimybes, ji retai suteikia aiškumo dėl optimalių politinių sprendimų konkrečioje situacijoje. Teigiama, kad aiškumas yra labai svarbus sisteminis kintamasis neoklasikinei realistinei analizei. Esant didesniai aiškumui dėl grėsmių ir galimybių, su kuriomis susiduria valstybės, pobūdžio, laiko, per kurį tikimasi jas įgyvendinti, ir optimalaus politinio atsako, politinių sprendimų skirtumai tarp valstybių ir tarp visuomeninių koalicijų valstybėse turėtų būti nedideli. Ir atvirkščiai, kuo mažiau aiškumo, tuo daugiau galimybių konkrečioms lyderiams, partijoms ir valstybėms siekti unikalių sprendimų, pagrįstų jų preferencijomis, savitais interesais ar strateginėmis kultūromis, t. y. įsiterpiančiais kintamaisiais.⁵⁰

Galiausiai dar vienas svarbus elementas yra **valstybės strateginės aplinkos pobūdis**. Kai minėtasis aiškumas yra susijęs su sistemos teikiamos informacijos apimtimi, tai valstybės strateginė aplinka – su šios informacijos turiniu.⁵¹ Ją galima skirstyti į du tipus: leidžiančią ir apribojančią. Skirtumas tarp jų susijęs su grėsmių ir galimybių, su kuriomis susiduria valstybės, neišvengiamumu ir dydžiu. Esant vienodoms sąlygoms, kuo grėsmė ar galimybė yra mažiau išvengiama ir pavojingesnė (arba kuo labiau yra viliojanti galimybė), tuo labiau apribojančia tampa valstybės strateginė aplinka. Ir atvirkščiai, kuo labiau nutolusi grėsmė ar galimybė ir kuo jos mažesnės, tuo daugiau leidžianti yra strateginė aplinka. Taigi ribojanti ir leidžiamoji strateginės aplinkos egzistuoja išties, o pirmoji yra santykinai mažiau sudėtinga nei antroji, nes yra mažiau perspektyvių alternatyvų grėsmėms pašalinti arba galimybėms išnaudoti. Pvz., iškart po II pasaulinio karo Didžiosios Britanijos užsienio politika buvo taip suvaržyta dėl labai sumažėjusios britų galios, didelio sovietų konvencinių pajėgų pranašumo Europoje ir didėjančios Amerikos galybės, kad nepriklausomai nuo to, kas valdė šalyje, buvo aišku, jog Didžioji Britanija, norėdama sulaikyti Sovietų Sąjungą, turės suvienyti jėgas su JAV.⁵² Be to, strateginės aplinkos leidžiamumas arba apribojimai nėra vien tik tarptautinės sistemos poliariškumo artefaktas – visi galimi galios pasiskirstymai valstybėms gali būti tiek leidžiamojo, tiek ribojamojo pobūdžio. Kitaip tariant, nėra skirtumo, ar pasaulinė tvarka yra vienpolė, dvipolė ar daugiapolė, išorinių grėsmių ir galimybių, su kuriomis susiduria skirtingos valstybės, neišvengiamumas bei mastas nuolatos kinta laiko tėkmėje.⁵³ Trumpai apibendrinant, valstybės strateginės aplinkos aiškumas ir pobūdis yra du pagrindiniai sisteminiai kintamieji, būdingi tik neoklasikinio realizmo tarptautinės sistemos supratimui.

Prie visų šių kertinių neoklasikinio realizmo veiksmų verta pridėti ir kitus, smulkesnius, kurie turi poveikį valstybių priimamiems sprendimams. Tai būtų elito sutarimas / nesutarimas, kas yra

⁵⁰ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 46-50.

⁵¹ Ibid, 52.

⁵² Ibid, 52-53.

⁵³ Ibid, 54.

viena dažniausių valstybės atsako arba neatsako į išorės grėsmes priežastis; valstybės valdžios pažeidžiamumo lygis; socialinė sanglauda ir jos priešingybė, socialinė fragmentacija – apibūdina santykinę ryšių, siejančių individus ir grupes su tam tikros visuomenės branduoliu, stiprumą; bei elito sanglauda, kuri susijusi su tuo, kiek centrinės valdžios politinę vadovybę suskaldo nuolatiniai vidiniai nesutarimai – elito poliarizacija gali atsirasti dėl ideologinių, kultūrinių ar religinių nesutarimų, biurokratinių interesų, vidinių partinių fragmentacijų, regioninių ir sektorialinių interesų arba etninių grupių ir klasių lojalumo.⁵⁴

Žinoma, neoklasikinis realizmas neišvengia ir kritikos, kaip ir visos tarptautinių santykių teorijos. Vienas iš aršesnių šios teorinės prieigos kritikų yra Kevinas Narizny. Jis teigia, kad Gideonas Rose iškėlė du skirtingus teiginius: pirma, kad į realistines „racionalumo“ ir „pajėgumų“ sąvokas reikėtų įtraukti tam tikrus vidaus kintamuosius, ir, antra, kad realistinis požiūris į valstybių motyvus turėtų pabrėžti įtakos siekį – esą šios dvi idėjos nebuvo nei logiškai susijusios, nei aiškiai apibrėžtos, tad politikos mokslininkai iš neoklasikinio realizmo galėjo daryti ką tik nori savo nuožiūra.⁵⁵ Tai buvo viena iš jo patrauklumo dalių – neoklasikinio realizmo dviprasmiškumas skatino mokslininkus pasisavinti ir pritaikyti jį savo tyrimų programoms. Jis greitai susilaukė šalininkų, tačiau tik nedaugelis ištikimai laikėsi pradinės Rose vizijos. Dauguma jų sumenkino jo motyvacinę komponentą arba visai jo atsisakė ir vietoje to jie daugiausia dėmesio skyrė vidaus politikai. Tačiau tai darydami, šie mokslininkai žengė kur kas toliau nei Rose. Netekęs vidinės darnos, neoklasikinis realizmas tapo ne tiek mokslinė paradigma, kiek kvietimu daryti metodologines klaidas.⁵⁶

Narizny toliau nurodo, kad neoklasikinis realizmas yra pasmerktas ir jog jo reikia atsisakyti. Jis pabrėžia, kad mokslininkai, manantys, kad tarptautinė sistema yra pakankamai svarbi, jog jai būtų teikiama analitinė pirmenybė aiškinant valstybių elgseną, savo tyrimus turėtų identifikuoti pagal pagrindines prielaidas apie valstybių motyvus ir sistemos dinamiką: puolamąjį, gynybinį ar hegemoninį realizmą, o ne pagal neoklasikinį.⁵⁷ Tad tam, kad teorija būtų laikoma realistine, joje turi būti daroma prielaida, jog visos valstybės turi tą patį motyvą – šis motyvas kyla iš noro išgyventi ir valstybių elgesio pokyčius lemia tarptautinės aplinkos pokyčiai, o ne esminių preferencijų pokyčiai. Teorija, nukrypstanti nuo bet kurios iš šių taisyklių, nėra realistinės paradigmos dalis, teigia Narizny. Ji gali būti paveikta klasikinės realistinės pasaulėžiūros, tačiau priklauso kitai paradigmai, pvz., realistiniam konstruktyvizmui, arba visai nepriklauso⁵⁸, ką ir

⁵⁴ Randall L. Schweller, „Unanswered threats: A neoclassical realist theory of underbalancing“ kn. *The Realism Reader*, sud. Colin Elman ir Michael A. Jensen (New York: Routledge, 2014), 267-270.

⁵⁵ Kevin Narizny, „On Systemic Paradigms and Domestic Politics: A Critique of the Newest Realism“ *International Security* 42, No. 2 (2017): 187-188.

⁵⁶ Ibid, 188.

⁵⁷ Narizny, „On Systemic Paradigms and Domestic Politics“, 188.

⁵⁸ Ibid.

galima suprasti iš Narizny teiginių, jog neoklasikinis realizmas labiau primena konstruktyvistinę teoriją, negu vieną iš realizmo rūšių. Kartu Narizny savo kritikoje šalimais analizuoja ir liberalizmo teoriją bei teigia, jog ji, nors irgi turi problemų, yra geresnė negu neoklasikinis realizmas.⁵⁹

Į šią Narizny kritiką atsakė ir minėtieji vieni pagrindinių neoklasikinio realizmo ekspertų Ripsmanas, Taliaferro ir Lobellas, kurių darbas buvo kritikuojamas Narizny. Jie teigia, jog nesupranta, kodėl Narizny pasirinko Patricko Jameso (vieno profesoriaus, besidarbuojančio realizmo srityje) realizmo pagrindų apibūdinimą, ypač turint omenyje, kad daugybė mokslininkų yra pateikę konkuruojančių realizmo esmę nusakančių prielaidų. Jie pažymi, kad kiti mokslininkai neįtraukė pagrindinės Kennetho Waltzo (neorealizmo pradininko) nuostatos, kad vienetai turi būti funkciškai nediferencijuoti. Be to, jie nesutinka su Narizny realizmo interpretacija, t. y., jog realizmas reikalauja, kad valstybės nesiskirtų savo preferencijomis. Realizmas, net Waltzo struktūrinis realizmas, kaip teigia Ripsman et al., nenumato, kad valstybių preferencijos būtų visiškai vienodos. Jie prideda, jog neoklasikinis realizmas yra liberaliojo požiūrio, kuris nenumato jokio nepriklausomo tarptautinės sistemos poveikio, pažanga. Toliau jie patys sukritikuoja liberalizmą, jog jis negali veiksmingai paaiškinti, kodėl valstybės, kuriose vyrauja skirtingi režimų tipai ir kuriose dominuoja skirtingos pagrindinės koalicijos, susidūrusios su panašiomis tarptautinėmis aplinkybėmis priima iš esmės panašius sprendimus. Tad pasak jų, neoklasikinis realizmas yra patrauklesnis už liberalizmą viso pasaulio mokslininkams, nes jis geriau atspindi sisteminius ir regioninio lygmens apribojimus ir galimybes, su kuriomis susiduria valstybės; yra labiau apibendrinantis nei liberalizmas (ir struktūrinis realizmas), aiškinant tarpvalstybinę elgseną tarp skirtingų politinių režimų tipų, tarpusavio priklausomybės lygių ir regioninių daugiašalių institucijų storio; bei neteikia privilegijų jokiam vidaus režimo tipui ir nesitiki, kad valstybės susivienodins pagal vieną modelį – neoklasikinis realizmas siekia paaiškinti užsienio politiką ir tarptautinę politiką tokias, kokios jos yra, o ne vertinti jas pagal mokslininko normatyvinį standartą, kokios jos turėtų būti.⁶⁰

Į šį jų atsaką atrašo ir pats Narizny: jis teigia, kad jie neišsprendžia nė vienos iš pirmiau jo išvardytų problemų ir, iš tiesų, jų net neįžvelgia ir nemato. Jis pabrėžia, kad jo neoklasikinio realizmo kritika nepriklauso nuo to, kaip yra apibrėžiamas realizmas ir toliau kritikuoja, jog neoklasikinis realizmas yra nenuoseklus pagal savo paties standartus ir sąlygas.⁶¹

Kitas neoklasikinio realizmo kritikas yra Shipingas Tangas, kuris labiau atsižvelgia į metodologines teorijos problemas. Jis nurodo, jog neoklasikinio realizmo teoretikai turi ištaisyti keletą konkrečių metodologinių trūkumų, ypač kai kalbama apie teorijos formulavimą, logikos

⁵⁹ Narizny, „On Systemic Paradigms and Domestic Politics“, 156.

⁶⁰ Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro ir Steven E. Lobell, „Correspondence: Neoclassical Realism and Its Critics“ *International Security* 43, No.2 (2018): 197-199.

⁶¹ Kevin Narizny, „Correspondence: Neoclassical Realism and Its Critics“ *International Security* 43, No.2 (2018): 199-203.

išsamumą, konceptualizavimą, matavimą, atvejų atranką, galimus praleistus kintamuosius, alternatyvių paaiškinimų tikrinimą ir proceso stebėjimą.⁶² Tangas išskiria, jog neoklasikinio realizmo tyrėjai, pagrįsde naudodami lyginamųjų atvejų tyrimus, mano, kad bet koks istorinis pasakojimas gali būti geras atvejo tyrimas, kuriame būtų galima atsekti procesą ir dėl to daugelis neoklasikinio realizmo atvejų tyrimų iš tikro tėra silpni bandymai (testai), o blogiausia, kaip teigia Tangas, kad kai kurie šios teorijos atvejų tyrimai apskritai negali būti laikomi net testais, o realybėje jie klaidingai laikomi patvirtinančiais atvejais. Dėl to jis siūlo taikyti kokybinę lyginamąją analizę, kuri skirta labiau sistemingai apdoroti kelis sąveikaujančius kintamuosius. Be to, jis pridėda, kad nors neoklasikinis realizmas turi labai daug kintamųjų, teoretikai kažin kodėl neišvengiamai pasirenka du ar keturis iš dviejų dešimčių galimų kintamųjų ir bando teoriškai pagrįsti, kaip šie keli kintamieji lėmė valstybių išorinį elgesį. Tad Tangas klausia, kaip galima žinoti, jog kiti kintamieji, kurie nebuvo pasirinkti, neturi įtakos valstybių elgesiui?⁶³

Kita jo išskiriama problema susijusi su sintezės trūkumu. Nors, kaip teigia Tangas, visi neoklasikiniai realistai remiasi prielaida, kad vidaus politika yra svarbiausias dalykas, padedantis suprasti valstybių elgesį, jie neturi bendros integruotos sistemos, kuri leistų analizuoti faktinį procesą, kurio metu valstybės formuoja ir įgyvendina politiką. Tad dažniausiai kiekvienas autorius kuria savo aiškinamąją sistemą, nesistengdamas remtis vienas kito darbais, nors skirtingų autorių sistemos akivaizdžiai ir iš esmės sutampa. Todėl Tango išvada tokia: dėl kritinės ir kaupiamosios sintezės trūkumo neoklasikinis realizmas iki šiol sukaupė nedaug žinių – ilgainiui tai gali tapti neoklasikinio realizmo Achilo kulnu: ši teorija ir toliau negalės pretenduoti į progresyvią mokslinių tyrimų programą, jei galiausiai nebus pasiektas kritinis teorijos sintezės taškas.⁶⁴

Meibaueris et al. irgi beda pirštus į neoklasikinio realizmo problemas. Autoriai mato teoriją kaip ne atskirą perspektyvą, o analitinį skėtį, kurio teorijų kūrimo stilius yra interaktyvus ir besiformuojantis. Jų manymu tai mažiau primena amerikietiškojį realizmą, kai mokslininkai susitelkia aplink vieną autorių ar kūrinį, o labiau primena tarptautinių santykių feminizmo ar Anglijos mokyklos teorijas – ne visai centralizuotą teorizavimą, bet tokį, kai daug mokslininkų turi bendrą suvokimą ir vienu metu analitiškai bendradarbiauja bei konkuruoja.⁶⁵ Kartu pabrėžiama, kad neoklasikinis realizmas yra nuolatinis, neišspręstas ir neapibrėžtas mokslininkų dialogas apie tai, kas yra ir ką gali daryti realizmas. Tam antrina ir Nicholas Kitchenas, teigdamas, jog ši teorija tebėra nesubrendęs ir neišsivystęs tarptautinių santykių disciplinos vaikas, vis dar nauja ir nuolatos

⁶² Shiping Tang, „Neoclassical Realism: Methodological Critiques and Remedies“ *The Chinese Journal of International Politics* 16, No. 3 (2023): 309.

⁶³ Ibid, 297-298.

⁶⁴ Shiping Tang, „Taking Stock of Neoclassical Realism“ *International Studies Review* 11, (2009): 800-801.

⁶⁵ Gustav Meibauer et al., „Rethinking Neoclassical Realism at Theory's End“ *International Studies Review* 23, No. 1 (2021): 289.

bandanti susisteminti plačias ir įvairias klasikinių realistų įžvalgas į vieną bendrą didelę teoriją.⁶⁶ Taip pat Meibaueris et al. išskiria, kad neoklasikinis realizmas yra tipinis vidutinio lygio teorijų pavyzdys, tačiau galintis eiti link didžiosios teorijos apibūdinimo, o kartais ir į metateorijos sritį; kartu ši teorija laikoma ir potencialiu tiltu tarp vakarietiško ir nevakarietiško tarptautinių santykių pažinimo ir tyrimo būdų; arba kaip reformistinis projektas.⁶⁷ Bet galiausiai vis tiek konstatuojama, kad vieno tikro centrinio teorijos apibūdinimo nėra – tai labiau kaip įvairių teorijų šeima.

Trumpai apžvelgus pristatytus neoklasikinio realizmo elementus galima išskirti esminius šios teorijos bruožus: svarbūs yra tiek išoriniai kintamieji, kurie paimami iš tradicinių realizmo prieigų, tiek vidiniai, kurie įgyja gan didelį vaidmenį. Taip pat ypatingą vaidmenį teorijoje turi santykinė materialinė galia, kuri yra lemiamą būtent valstybių vidinių kintamųjų, o šie kintamieji sudaro gan platų spektrą – tai yra ir politikai, ir visuomenė bei valstybės pajėgumai įvairiose srityse. Visas šis „mišinys“ ir įgalina valstybes veikti bei priimti atitinkamus sprendimus savo užsienio politikoje ir tarptautinių santykių arenoje. Žinoma, neoklasikiniame realizme įvardijamų kintamųjų efektas nebūtinai yra ryškus ar tiesioginis, o kartais tampa net ir problemišku, dėl to svarbu tiksliai įsivardinti, kokie elementai tyrime yra svarbiausi ir kurie iš jų bus taikomi.

Dėl to svarbu pabrėžti, kad būtent neoklasikinis realizmas turi reikalingus įrankius imti ir analizuoti Vokietijos, kaip ir bet kurios kitos pasaulio valstybės, elgseną, šiuo atveju – *Zeitenwende* pokyčių akivaizdoje. Patikslinus, ši teorija taip pat gali padėti išsiaiškinti, kas „kiša koją“ sėkmingam šio politinio ir visuomeninio proceso vystymuisi. O kadangi *Zeitenwende* yra iššaukta ir paskatinta ryškaus ir sukrečiančio Rusijos elgesio, kitaip tariant, tai yra reakcija į kitos valstybės veiksmus, o tam iš esmės geriausiai tinka aiškinti realizmo teorijos, bet kadangi darbe bus žiūrima giliau ir smulkesniu lygiu, norint išsiaiškinti procesą stabdančius veiksniai, tam labiausiai tiktų neoklasikinis realizmas ir jame taikomi kintamieji, kuriais remiantis ir juos analizuojant bus galima atsakyti į išsikeltą klausimą.

Tačiau paprastai viso pločio neoklasikinio realizmo teorija nėra taikoma, nes toks analitinis darbas elementariai galėtų būti per daug didelis ir apimantis iš esmės net ir moksliskai bei konteksto prasme skirtingus elementus, dėl to šiuo atveju bus taikoma tik labiausiai aktuali bei šiam darbui paranki pristatytos teorijos dalis – Gideonio Rose originalus neoklasikinio realizmo aprašymas. Taip nuspręsta todėl, jog atsižvelgus į esamą teorinės prieigos kritiką, vėlesni jos autoriai su savo papildymais per daug išplėtė teorijos pagrindą ir taip, tikėtina, su šiais išplėtimais savotiškai teorijai padarė didesnę žalą negu suteikė naudos, tad Rose pradinis variantas su įsiterpiančiais kintamaisiais yra ir taip pakankamas tokio masto analizei. Tad iš teorijoje išskiriamų 4 įsiterpiančiųjų kintamųjų bus imami ir tiriami 3 – **politinių lyderių suvokimas, įsitikinimai ir**

⁶⁶ Nicholas Kitchen, „Systemic Pressures and Domestic Ideas: a Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation“ *Review of International Studies* 36, No.1 (2010): 117-143.

⁶⁷ Meibauer et al., 289.

percepcijos; valstybės ir visuomenės santykiai; bei vidinė šalies struktūra. Ketvirtasis apibrėžiamas kintamasis valstybių strateginė kultūra analizėje nebus tiriamas dėl savo per plataus galimo tyrimo lauko, kas realiai galėtų sąlygoti iš esmės atskirą tyrimą. Taip pat, kaip jau buvo minėta darbo įvade, keliamos dvi šio tyrimo hipotezės, t. y. **hipotezė nr. 1:** *Zeitenwende* procesas stoja dėl Vokietijos politinių lyderių įsitikinimų apie Vokietijos saugumą; ir **hipotezė nr. 2:** *Zeitenwende* procesas stoja dėl visuomenės įtakos bei vidinės šalies politinės struktūros specifikos – keliamos hipotezės yra suformuluotos remiantis ir apjungus minėtuosius 3 kintamuosius – pirmojoje hipotezėje vienas kintamasis, antrojoje apjungti du. Tad šios hipotezės, pasitelkus surinktą informaciją, kuri vėliau bus išanalizuota pagal sudarytą darbo metodologiją, bus arba paremtos, arba atmestos.

2. Metodologija

Šis magistro darbas bus **atvejo studija, kurioje remiamasi kokybiniais duomenimis.** Kaip minėta, tyrimo pagrindas susidės iš 3 įsiterpiančiųjų kintamųjų, remiantis neoklasikinio realizmo teorija, nagrinėjimo, atsižvelgiant, kaip jie veikia Vokietijos *Zeitenwende* vyksmą ir ar dėl jų minėtasis procesas nėra stabdomas bei kaip nors kitaip paveikiamas. Kiekvienas iš kintamųjų bus aprašomas ir tiriamas pagal skirtingus surinktus šaltinius ir duomenis.

Kaip teigia Jean Hartley, atvejo studijos yra apibūdinamos kaip detalaus tyrimo, nagrinėjant duomenis, surinktus per pasirinktą laiko tarpą, procesas, norint atskleisti tam tikrą fenomeną, t. y. kažkokį vykstantį veiksmą ar elgesį.⁶⁸ Atvejo studijos paprastai yra parankios tirti socialinius ir organizacinius vyksmus, iš esmės užsiimant indukcine analize atitinkamame kontekste. Jos gali būti tiek kokybinės, tiek kiekybinės, arba abiejų derinys. Dažniausiai naudojant tokią tyrimo strategiją pasitelkiami keli tyrimo metodai, nes pati atvejo studija labiau yra priklausoma ir apibūdinama per pasirinktą naudoti teorinį pagrindą negu jos pačios taikomos tyrimo metodo aspektus. Todėl ši darbo strategija ir yra pasirinkta kaip tinkamiausia, norint išsiaiškinti Vokietijoje vykstančias politines peripetijas, remiantis neoklasikinio realizmo teorijos suteikiamais įrankiais.

Šiame darbe nustatomas pagrindinis tiriamas laiko tarpsnis, iš kurio bus renkami informacija ir duomenys, yra lygiai 3 metai: **nuo 2022 m. vasario mėnesio.,** kada prasidėjo Rusijos invazija į Ukrainą ir kada buvo pasakyta vadinamoji *Zeitenwende* kalba, **iki 2025 m. vasario mėnesio,** kada Vokietijoje vyko nauji federaliniai rinkimai ir iš esmės buvo užbaigtas buvusios Vokietijos vyriausybės, vedamos socialdemokratų partijos su kancleriu Šolcu, mandatas. Tačiau taip pat svarbu pabrėžti ir tai, jog darbe nagrinėjant pagrindinių Vokietijos politikų įsitikinimus ir jų pasisakymus,

⁶⁸ Jean Hartley, „What Is a Case Study“ *Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational Research*, (2004): 323-324.

dalį informacijos bus imama ir iš ankstesnių laikotarpių, nes kitaip nebūtų galima susidaryti aiškaus politikų mąstymo konteksto.

Pereinant prie analizės apibūdinimo, pirmasis kintamasis, politinių lyderių suvokimas, įsitikinimai bei jų percepcijos, bus analizuojamas surinkus pagrindinių aukšto lygio Vokietijos politikų ir pareigūnų pasisakymus viešojoje erdvėje, taip pat trumpai apžvelgus Vokietijos politinių partijų rinkimines programas prieš 2025 m. Bundestago rinkimus ir prieš 2024 m. vykusius Europos Parlamento rinkimus, nes jose gali būti rasta naudingos informacijos apie partijų nuostatas gynybos ir užsienio politikos atžvilgiu. Pagrindiniai Vokietijos politikai bus pasirinkti pagal neoklasikinio realizmo teorijoje taikomą apibrėžimą – tai būtų vadinamieji užsienio politikos vadovai (*foreign policy executives* – FPE), tokie kaip prezidentas, ministras pirmininkas ir esminiai vyriausybės ministrai, kurie dažnai turi privačios informacijos ir žvalgybinės informacijos apie užsienio šalis monopolį, bei tokie asmenys, kurie Vokietijos politikos sferoje turi didžiausią galią paveikti vykstančius pokyčius, todėl jie ir yra svarbiausi veikėjai, į kuriuos reikia sutelkti dėmesį aiškinant valstybės užsienio politiką. Šio darbo atveju bus pasirinkti ir analizuojami 6 svarbūs tuomečiai Vokietijos politikai: kancleris Olafas Šolcas, dalį laiką vyriausybėje dirbusi gynybos ministrė Christine Lambrecht, vėliau ją pakeitęs Borisas Pistoriusas, užsienio reikalų ministrė Annalena Baerbock, finansų ministras Christianas Lindneris ir ekonomikos ministras Robertas Habeckas. Vokietijos prezidentas Frankas Valteris Štainmajeris, dėl savo ribotų ir iš esmės tik ceremoninių pareigų nebus analizuojamas, o Lambrecht, Pistoriusas, Lindneris ir Habeckas yra pasirenkami dėl to, jog jie, nors ir tiesiogiai neformuoja šalies užsienio politikos, bet kaip minėta, turi didelę įtaką paveikti tokį procesą kaip *Zeitenwende*.

Kiti du kintamieji, valstybės ir visuomenės tarpusavio santykių ypatumas ir vidinių šalies politinių struktūros aspektai, išeis iš vienos juos apjungiančios hipotezės ir jų analizės apibendrinimas bus pateikiamas kartu. Numatoma, kad pirmasis kintamasis iš šių bus tiriamas įvertinant ir analizuojant pastarųjų metų Vokietijos gyventojų apklausas aktualiais klausimais apie gynybos ir užsienio politiką, kartu apžvelgiant ir populiacijos pasitikėjimą valdžia ir atitinkamomis valstybinėmis institucijomis.

Tuo tarpu kita dalis, vidinių šalies politinių struktūrų aspektai, bus nagrinėjami ištyrus ir įvertinus Vokietijos valstybės valdymo organizavimą per kelių pasirinktų svarbių įstatymų priėmimo kelią – todėl bus kreipiamas dėmesys į oficialius šalies įstatymus, nutarimus ir kitus dokumentus, jų priėmimo logiką ir procesą, taip pat į tai, kokios institucijos ir kaip yra atsakingos proceso metu. Tad iš visų šių duomenų bus galima atlikti nuodugnų kokybinį tyrimą, siekiant nustatyti, ar kuriame nors iš išvardintų vidinių šalies veiksmų yra slypinčios priežastys, kurios galimai stabdo *Zeitenwende*.

Tačiau taip pat būtina išskirti ir kylančius magistrinio darbo apribojimus. Visų pirma, kadangi darbo tematika yra apie Vokietijoje vykstančius politinius poslinkius, gali būti, jog dalis šaltinių, kurie bus naudojami darbe, bus vokiečių kalba, dėl to reikės imtis vertimo su automatizuotomis interneto vertimo platformomis, kadangi darbo autorius neturi vokiečių kalbos žinių, tad taikomas vertimas, galiausiai, gali šiek tiek iškreipti surinktą informaciją. Kitas aspektas yra tas, jog dalis norimų atrasti šaltinių tyrimui gali būti sunkiau prieinami, tiek dėl minėtųjų kalbos barjerų, tiek dėl to, jog informacija, ypač kas yra susiję su Vokietijos politine valdymo struktūra, gali būti slepiama arba ribojama bei tam tikri duomenys, pvz., tikslūs skaičiai, jeigu tokių prireiktų, gali būti ir nepateikiami arba net ir tiksliai nežinomi. Taip pat galimai tam tikri tyrimo rezultatai gali būti iškreipti šalyje vykusių rinkimų kampanijų, kurios gali turėti įtakos surinktai analizės informacijai.

Galiausiai dar vienas darbą galimai galintis apriboti veiksnys yra pats informacijos kiekis, kuris bus renkamas ir analizuojamas rašant darbą. Yra tokia galimybė, jog tam tikrose reikalingose nagrinėjamose sferose, pvz., dėl minėtųjų oficialiųjų duomenų prieigos apribojimų, informacijos ir duomenų gali būti surinkta per mažai, kas po to sąlygotų nepakankamą analizę ir iš to būtų gaunamos nepilnos darbo išvados. Tačiau norint pasiekti kaip tik galima kokybiškesnį tyrimo lygį ir tikslesnius rezultatus, šiuos apribojimus bus siekiama visais įmanomais būdais apeiti.

3. Analizė

Prieš analizę yra pateikiama trumpa aktualių esminių politinių įvykių, nutikusių nuo 2022 m. vasario 27 d. pasakytos *Zeitenwende* kalbos iki 2025 m. pradžios, kurie svarbus šiam magistro darbui, norint susidaryti supratimą apie kontekstą, chronologija (1 priedas).

3.1. Vokietijos politinių lyderių suvokimas, įsitikinimai ir percepcijos

Šiame darbe problemos analizė pradedama nuo pirmojo kintamojo, atsižvelgiant į neoklasikinio realizmo teoriją. Surinktos informacijos analizei padės atsispyrimas nuo jau minėtų buvusio kanclerio Olafo Šolco *Zeitenwende* kalboje pasakytų penkių darbų punktų Vokietijai, kuriuos vykdant ir būtų įvykdyti užsibrėžti pokyčiai: Ukrainos palaikymas, priversti Rusijos prezidentą V. Putiną sustabdyti karą Ukrainoje, sulaikyti V. Putiną nuo noro pulti kitas Europos šalis, ženklios investicijos į Bundesvero modernizaciją ir energetikos sektoriaus stiprinimas.⁶⁹ Tad prieš pradedant giliau žiūrėti į pasirinktų Vokietijos politikos veikėjų nuomones ir retoriką, trumpai bus apžvelgtos visų pagrindinių Vokietijos politinių partijų, kurios 2022–2025 m. laikotarpiu turėjo savo atstovus Bundestage, nuostatos ir kas jose buvo kalbėta apie *Zeitenwende* svarbius tikslus.

⁶⁹ Die Bundesregierung, „Policy statement by Olaf Scholz“.

3.1.1. Vokietijos politinių partijų pozicijos

1 lentelė. Vokietijos partijų pozicijos aktualiais Zeitenwende klausimais

Partija	Pozicijos dėl Ukrainos	Pozicijos dėl Vokietijos kariuomenės stiprinimo	Pozicijos dėl energetikos politikos
Vokietijos socialdemokratų partija SPD	„Atidžiai apsvaistomas kiekvienas ginklų tiekimas Ukrainai“ ir palaikymas narystei ES	Pabrėžiama didesnių išlaidų gynybai svarba ir mažiausiai 2 proc. nuo BVP išlaidos gynybai	Saugios bei patikimos energijos gamybos palaikymas be Rusijos
Vokietijos krikščionių demokratų sąjunga CDU	Ukrainos rėmimas visais diplomatiniais būdais, finansinėmis ir humanitarinėmis priemonėmis, ginklų tiekimu	Modernizuoti Bundesverą, priimti daugiau atsakomybių NATO rėmuose, įvesti šaukimą, ženkliai stiprinti gynybos pramonę, padidinti kariuomenę	Vokietijos ir ES energetikos sektorių stiprinimas, apie Rusiją neužsiminta
„Sąjunga 90 / Žalieji“	Visiškas Ukrainos palaikymas, „nieko apie Ukrainą be Ukrainos“	Kariuomenės atnaujinimas, sąjungininkų gynimas, išlaidos gynybai turėtų būti didesnės nei 2 proc. nuo BVP	Atsiribojimas nuo Rusijos išteklių, energetinė sąjungos Europoje sukūrimas
Laisvoji demokratų partija FDP	Už paramą Ukrainai, palaiko Ukrainos narystės NATO ir ES	Paversti Bundesverą stipriausiomis konvencinėmis karinėmis pajėgomis Europoje, 2 proc. nuo BVP išlaidos gynybai	Neturėtų būti grįžtama prie status quo, t. y. tiekimo iš Rusijos
„Alternatyva Vokietijai“ AfD	Neskelbiama jokia parama Ukrainai, Ukraina turi likti neutralia valstybe	Kariuomenė turi būti gerai apginkluota, su reikalingu karių skaičiumi bei pakankamu finansavimu	Rusija nurodoma kaip tinkamiausias energetikos žaliavų tiekėjas
„Kairė“	Parama išreiškiama tik pasmerkiant neteisėtą Rusijos puolimą	Turi būti vykdomas nusiginklavimas	Rusija neminama, siekiama užtikrinti atsinaujinančių šaltinių tiekimą
„Sahros Wagenknecht Aljansas“ BSW	Apie paramą Ukrainai nekalbama, karo Ukrainoje turėtų būti baigiamas per derybas	Nepalaiko Bundesvero stiprinimo, nori stabdyti finansavimo didinimą, atsisako principo siekti 2 proc. išlaidų nuo BVP gynybai	Vokietijos valdžia turėtų derėtis su Rusija dėl „pigų dujų“ tiekimo linijų atkūrimo

Autoriaus parengta lentelė pagal internete pateikiamas partijų rinkimines programas⁷⁰

Trumpai aptariant Vokietijos politinių partijų pozicijas (1 lentelė), matoma, jog pagrindinės didžiosios tradicinės Vokietijos partijos iš esmės nesiskiria savo formalia politine pozicija *Zeitenwende* pagrindą supančių klausimų atžvilgiu. Jos visos teigia palaikančios Ukrainą ir šalies gynybos stiprinimą bei atsparumą nuo Rusijos, tad teorijoje įvardijamas elito konsensusas egzistuoja. Tačiau kiek kita situacija matoma pažvelgus į kraštutinių parlamente esančių / buvusių partijų rinkiminiuosius teiginius. Šios kraštutinės partijos turi kitokį mąstymą, kurį galima apibūdinti

⁷⁰ Landeszentrale für politische Bildung, „Übersicht über die Wahlprogramme zur Bundestagswahl 2025“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundestagswahl-bw.de/bundestagswahl-wahlprogramme>

kaip priešingą užsibrėžtiems vyriausybės tikslams ir realiai stabdantį šį pokytį. Tačiau taip pat atsižvelgus ir į tai, jog 2021–2025 m. Vokietijos Bundestago kadencijos metu tradicinės partijos sudarė akivaizdžią daugumą, kelių kitų kraštutinių partijų pažiūros realiai neturėjo stabdyti proceso. Vis dėlto, svarbu suprasti, kad partijų pozicijos, tiek savos partijos, tiek svetimų, gali būti katalizatoriais pagrindinių valstybės lyderių nuomonėms ir jas atitinkamai gali paveikti priimant sprendimus. Todėl šios programos yra kaip atskaitos taškas politikų percepcijų vertinime, nes jų požiūris ir elgsena pagal viską turėtų mažai arba išvis nesiskirti nuo partijų teiginių. Tad atitinkamai tikrasis lakmuso popierėlis šiame darbe ir yra atskirų Vokietijos politinių lyderių nuomonės bei įsitikinimai, kurie toliau bus analizuojami, norint susidaryti aiškesnę situacijos paveikslą.

3.1.2. Svarbiausių Vokietijos politikų percepcijos

Visų pirmiausia bus bandoma įvertinti tuomečio pagrindinio ir svarbiausio Vokietijos lyderio – Vokietijos kanclerio Olafo Šolco įsitikinimus ir jo aplinkos suvokimą. Iš pradžių reikia akcentuoti jaunystės elementus iš jo biografijos: dar būdamas tik 17 metų įstojo į Vokietijos SPD partiją, pats identifikavo save kaip marksistinių pažiūrų, tapo gan aktyviu kraštutinio partijos sparno nariu ir taip pat aktyviai pasisakė prieš JAV branduolinių ginklų dislokavimą Europoje.⁷¹ Jaunystės laikotarpiu aršiai kritikavo ir NATO – vadino ją „agresyvia-imperialistine“.⁷² Tokie yra pagrindiniai faktai iš jo gyvenimo etapų, galinčių turėti akivaizdžią tiesioginę įtaką tam, kaip vėlesnėje politinėje karjeroje Šolcas suprato pasaulio tarptautinės sistemos veikimą ir Vokietijos vietą joje, ką ir nurodo neoklasikinio realizmo teorija, jog susiformavę vidiniai įsitikinimai ir vertybės veikia sprendimų priėmimą tolimesnėse gyvenimo stadijose. Vėliau, jau po Vokietijos susivienijimo, jo pažiūros nuslinko labiau į centrą ir tapo nuosaikesnėmis. Tuo tarpu gan ilgą laiką aiškios Šolco politinės pažiūros dėl santykių su Rusija apskritai nelabai buvo žinomos, tačiau tai išryškėjo 2019–2020 m. laikotarpiu. Tuomet, būdamas Vokietijos finansų ministru ir vicekancleriu, 2019 m. pareiškė, jog JAV įvestos sankcijos prieš Vokietiją ir Rusiją jungiantį „Nord Stream“ dujotiekį „yra rimtas kišimasis į Vokietijos ir Europos vidaus reikalus ir jų suverenitetą.“⁷³ Šiek tiek vėliau, 2020 m., Šolcas siekė, kad JAV atšauktų taikomas sankcijas dujotiekiui mainais į tai, jog Vokietija pasistatys suskystintųjų gamtinių dujų terminalą ir importuos JAV kilmės dujas.⁷⁴ Žinoma, tai galima interpretuoti kaip jo siekį užtikrinti pigų energetikos žaliavų šaltinį savo šaliai, tačiau tai savaime

⁷¹ Michael Ray, „Olaf Scholz“, Britannica, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.britannica.com/biography/Olaf-Scholz>

⁷² Martin Greive et al, „Olaf Scholz – ein kritisches Porträt über den Kanzlerkandidaten der SPD“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/kann-er-kanzler-olaf-scholz-ein-kritisches-portraet-ueber-den-kanzlerkandidaten-der-spd/26106816.html>

⁷³ ABC New, „Germany hits back at US for placing sanctions on critical European gas pipeline“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.abc.net.au/news/2019-12-22/germany-hits-back-at-us-donald-trump-sanctions-on-nord-stream-2/11821624>

⁷⁴ Constantin Zerger, „Deutsche Umwelthilfe enthüllt Regierungsdokument“, Deutsche Umwelthilfe, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.duh.de/projekte/geheimdeal-gegen-das-klima/>

parodo, kad to pasiekti be pataikavimo Rusijai ir jos projektams nėra įmanoma, kas atitinkamai rodo, kad Vokietijos egzistavimui pasaulyje ir Europoje, Šolco supratimu, būtinas Rusijos dalyvavimas tarptautinėje politinėje sistemoje.

2021 m., SPD laimėjus Vokietijos Bundestago rinkimus ir aiškiai žinant, kad Šolcas taps naujuoju Vokietijos kancleriu, šis pareiškė, kad JAV yra „artimiausia ir svarbiausia Europos partnerė“, taip norėdamas pabrėžti Vokietijos ir JAV ryšių svarbą.⁷⁵ Likus kiek daugiau nei savaitei iki plataus masto Rusijos invazijos, 2022 m. vasario 15 d. Šolcas nuvyko į Maskvą susitikti su Putinu, prieš tai aplankęs Ukrainą ir prezidentą Volodymyrą Zelenskį. Spaudos konferencijos metu Vokietijos lyderis išreiškė kertinius ir seniai kartojamus teiginius, kad Vokietiją ir Rusiją sieja tiek istoriniai, tiek kultūriniai ryšiai.⁷⁶ Šolcas taip pat teigė, jog ekonominis potencialas tarp valstybių išlieka labai didelis, jog iki galimo konflikto dar lieka neišnaudota daug diplomatinų priemonių ir kad Europos saugumo architektūra nėra įmanoma be Rusijos – tai yra visų šalių bendras darbas ir interesas.⁷⁷ Tad galima susidaryti vaizdą, kad Šolcas iki invazijos pradžios siekė laikyti balansą – išreiškė tiek šiltus santykius su JAV, tiek šiltus santykius su priešinga puse – Rusija. O viso to prasmė, atrodo, buvo Vokietijos ekonominių interesų iškėlimas aukščiau visko ir šių principų gynyba, kitaip tariant, siekis toliau palaikyti pragmatinius santykius su visomis svarbiomis šalimis, kas buvo pastarųjų kelių dešimtmečių Vokietijos *Realpolitik* ir *Wandel durch Handel* atspindys. Lygiai taip pat tai rodo ir Šolco supratimą apie didėjančią Vokietijos svarbą tarptautinėje arenoje, kur atitinkamai reikia daugiau veikimo ir balansavimo tarp skirtingų pusių.

Tačiau net ir prasidėjus invazijai, iš pat pradžių kanclerio Šolco nuomonė dėl Rusijos kardinaliai nepasikeitė. Dar tą pačią 2022 m. vasario 24 d., po grėsmingų naujienų, pranešančių, kas vyksta Ukrainoje, iš Vokietijos lyderio lūpų atskriejo pareiškimas, kad Rusija neturėtų būti atjungta nuo pasaulinės bankinių mokėjimų sistemos SWIFT kaip ES sankcijų paketo dalis⁷⁸, nes esą tokio lygio veiksmai turėtų būti „palikti [ateities] situacijai, kai gali prireikti viršyti šią ribą“. Žinoma, po trijų dienų pasakyta *Zeitenwende* kalba Šolco įsitikinimus ir veiksmus, kurių reikėtų imtis, parodė kaip absoliučiai kitokius – draugystė su Rusija baigiasi.

Bet Rusijos invazijai nesustojant, 2022 m. kovą Šolcas toliau elgėsi gan dviprasmiškai – teigė, kad reikia toliau tęsti spaudimą Rusijai, bet tuo pačiu kalbėjo apie galimybių atvėrimą diplomacijai su Rusijos valstybe, po kurių, jo manymu, galėtų vykti derybos ir galiausiai Rusijos karių

⁷⁵ Jamie Dettmer, „Washington Hopeful of Close Relations With Germany's Scholz“, Vox, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.voanews.com/a/washington-hopeful-of-close-relations-with-germany-scholz/6343014.html>

⁷⁶ Die Bundesregierung, „Pressekonferenz von Bundeskanzler Scholz und Präsident Putin zum Besuch des Bundeskanzlers in der Russischen Föderation am 15. Februar 2022“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/pressekonferenz-von-bundeskanzler-scholz-und-praesident-putin-zum-besuch-des-bundeskanzlers-in-der-russischen-foederation-am-15-februar-2022-2005530>

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Reuters, „Russia should not be cut off from SWIFT at the moment - Germany's Scholz“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/russia-should-not-be-cut-off-swift-moment-germanys-scholz-2022-02-24/>

išvedimas.⁷⁹ Taip pat svarbu ir tai, jog Šolco bandymai kalbėtis su Putinu, kaip ir prieš invaziją, nesibaigė – jis ir toliau skambino jam bei išreiškė „politinių ir diplomatinių pastangų“ svarbą.⁸⁰ O ir tuo pačiu metu Vokietijos vyriausybė siūsdavo žinutę, kad, pvz., tokios ginkluotės kaip naikintuvai tiekimo Ukrainai NATO vardu nepalaikys.⁸¹ Tad realybė Rusijos–Ukrainos karo akivaizdoje iš Šolco matymo taško iš esmės ilgą laiką išliko tokia pati: bandymas laviruoti tarp dviejų pusių, nesusigadinant „istorinių“ ryšių su Rusija, bet tuo pačiu vadovaujantis tarptautinės teisės normomis ir oficialiai spausti Rusiją bei palaikyti Ukrainą, tačiau tai daryti gan neryžtingai, nepaisant visų skambių frazių.

Svarbu pabrėžti ir dar keletą dalykų, ką yra pareiškęs Olafas Šolcas. Viename interviu, praėjus dviem mėnesiams nuo invazijos pradžios, Šolcas teigė, kad SPD yra taikos partija, kad jis su partija siekia taikos Ukrainoje, tačiau svarbiausia tame interviu ištarta mintis buvo ta, jog niekaip negalima leisti NATO tiesiogiai įsitraukti į karą Ukrainoje su tokia branduoline šalimi kaip Rusija, kaip pvz., įvedant neskraidymo zonas, nes tai gali sukelti branduolinį karą.⁸² Analogiški ar panašūs teiginiai buvo kartoti po metų ir vėliau. Galima suprasti, kad Šolcas turi tam tikrą branduolinio karo baimę ir branduolinis šantažas iš Rusijos pusės jo atžvilgiu gali būti visai suveikiantis metodas stabdyti realią paramą Ukrainai. Be to, tame pačiame interviu Šolcas teisingai tuo metu besitęsianti rusiškų dujų importą kaip ekonomiškai labai svarbų Vokietijai, nes kitu atveju, pasak kanclerio, šalis patirtų gilią ekonominę recesiją.⁸³ Šičia įžvelgiamos tam tikros Šolco asmeninės savybės, kurios irgi yra svarbios neoklasikinio realizmo teorijoje aiškinant politikų percepcijas – Šolcas bijo tokių dalykų kaip branduolinis karas ar valstybės ekonominis krachas, kas atitinkamai pavirsta jo neryžtingu bei stabdančiu elgesiu Rusijos–Ukrainos konflikto akivaizdoje, o tai kartu yra ir siekis neužsiimti rizikingais veiksmais indikacija, kas taip pat yra asmeninių savybių išdava.

Taip pat dar vienas elementas, kurio atžvilgiu Šolcas elgiasi ryžtingiau ir pozityviau, tai pačios Vokietijos tiesioginė gynyba ir saugumas. Vokietija 2024 m., pasak duomenų, pagaliau vėl pasiekė 2 proc. išlaidas nuo BVP gynybai, o ir tam tikrose gynybos sferose yra matomas akivaizdus Šolco ir jo vyriausybės veikimas, pvz., Vokietijos brigados Lietuvoje perkėlimo procese, kuriam Šolcas pats skyrė nemažą dėmesį ir nurodė, kad pilnai gins kiekvieną Lietuvos ir kitų Baltijos

⁷⁹ Die Bundesregierung „Wir müssen mit eigener Stärke für Frieden eintreten“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/kanzler-scholz-maybrit-illner-2009892>

⁸⁰ Deutsche Welle, „Aktuell: Putin und Scholz diskutieren diplomatische Lösung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/de/ukraine-aktuell-putin-und-scholz-sprechen-%C3%BCber-diplomatische-l%C3%B6sung/a-61059378>

⁸¹ Ibid.

⁸² Melanie Amann ir Martin Knobbe, „There Cannot Be a Nuclear War“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/international/germany/interview-with-german-chancellor-olaf-scholz-there-cannot-be-a-nuclear-war-a-d9705006-23c9-4ecc-9268-ded40edf90f9>

⁸³ Ibid.

valstybių centimetą.⁸⁴ Buvęs kancleris yra kalbėjęs ir apie tai, jog „Vokietija turi rasti būdą, kaip įtikinti žmones siekti karjeros kariuomenėje“ augančių grėsmių iš Rusijos akivaizdoje, kada Bundesveras gan ilgą laiką buvo nustekentas.⁸⁵ Trumpai tariant, tai galima susieti ir su nenoru tiekti daugiau ginklų Ukrainai, nes dažnai buvo iškeliamas teiginys, kad negalima per daug paimti atsargų iš Vokietijos karinių pajėgų, kurių reikia pačios šalies saugumui, dėl to galima teigti, kad jam rūpi tiesioginis jo šalies saugumas.

Dėl visų aukščiau išvardintų veiksnių iš esmės galima teigti, kad kancleris Šolcas, aiškinant pagal neoklasikinio realizmo teorijos logiką ir atsižvelgus į tai, kad jo supratimas yra vienas iš teorijos įsiterpiančiųjų kintamųjų, tikrai veikia *Zeitenwende* įgyvendinimo dinamiką ir veikia tai neigiamai – iš tikro ją stabdo arba kitaip tariant jo sukuriamas spaudimas valstybės elgesiui kisti yra mažas. Šolcas, turėdamas supratimą, kad turint ryšius su tokia šalimi kaip Rusija galima gauti naudos, siekia santykius palaikyti kaip galima ilgiau, dėl to nėra imamasi drąsių ir ryžtingų veiksmų esamą ryšį nutraukti ar sugadinti taip staigiai, kaip kad galėjo skambėti iš jo pasakytos *Zeitenwende* kalbos 2022 m. vasario 27 d. Kartu suveikia ir asmeninės savybės – atitinkamos baimės, kurios verčia jį elgtis neryžtingai. Tačiau svarbu ir tai, jog jo supratimas apie gilius santykius su JAV bei tarptautinės tvarkos palaikymą, kas tuo pačiu pavirsta palaikymu Ukrainai, situaciją padaro dviprasmiška – buvęs Vokietijos lyderis bandė persiplėšti tarp dviejų pusių, t. y. svarbių pragmatinių santykių su Rusija, bei svarbių moralinių ir savo šalies pagrindą formuojančių principų, kuriais taip pat vadovaujasi ir Ukraina bei sąjungininkai Europoje. Kartu tai galima įvardinti kaip Šolco „operacinį kodą“⁸⁶, kuris yra suformuotas gilių, vadinamųjų pagrindinių įsitikinimų – siekis konfliktą sureguliuoti diplomatiniais būdais tarp abiejų priešiškų pusių, o ne kariniais, tapo vienu iš tikrąjį Šolco elgesį vaizduojančių elementų paskelbtosios *Zeitenwende* akivaizdoje. Vienintelė sfera, kurioje galima išskirti aiškų Šolco ėjimą norima linkme, galėtų būti noras investuoti daugiau į Vokietijos kariuomenę, tačiau sąlyginį sustojimą šioje srityje, atrodo, reikėtų aiškinti kitais veiksniais, nes atsižvelgiant į vykusius procesus per 3 metus, Šolcas iš esmės bandė vykdyti duotus pasižadėjimus stiprinti Vokietijos gynybinius pajėgumus, kurių didesnę mastą galėjo apriboti tik bendros politinės valios šalies valdančiojoje koalicijoje ir pačioje Vokietijoje stoka.

Po Šolco svarbu aptarti ir jo vyriausybėje 2021–2023 m. gynybos ministrės pareigas ėjusios teisininkės Christine Lambrecht aplinkos suvokimą. Ilgą laiką jos veikla Bundestage buvo susijusi su teisiniais aspektais, tad apie jos politines pažiūras užsienio politikos atžvilgiu iki 2022 m. yra žinoma labai nedaug arba išvis nieko, nes būtent tik tapusi ministre ir netrukus prasidėjus invazijai,

⁸⁴ Deutsche Welle, „Scholz vows Germany's 'unwavering' support for Baltics“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/scholz-vows-germanys-unwavering-support-for-baltics/a-69006139>

⁸⁵ Rachel More ir Andreas Rinke, „Germany needs strong military recruitment, Scholz says in conscription debate“, Reuters, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germany-needs-strong-military-recruitment-scholz-says-conscription-debate-2024-05-14/>

⁸⁶ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 62.

Lambrecht atsidūrė dėmesio centre. O ir vienas pirmųjų jos pareiškimų buvo susijęs su apgailėtina Bundesvero būkle: ji iškart ėmė prašyti didesnio finansavimo karinėms pajėgoms, nurodydama, kad „mums reikia pinigų, jog galėtume aprūpinti savo karius būtina ginkluote“ bei kad „sraigtasparniai, kurie neskraido, ir šautuvai, kurie nešauda, pernelyg dažnai sukelia juoką“, kalbant apie Vokietijos kariuomenę.⁸⁷

Vis dėlto tolimesnis Lambrecht vadovavimas ministerijai, ekspertų ir žiniasklaidos manymu, nebuvo sėkmingas. Vienas labiausiai kontraversiškai nuskambėjusių atvejų, sukėlusių nepasitenkinimą ir Vokietijos visuomenėje, buvo 5 tūkst. apsauginių šalmų nusiuntimas Ukrainai 2022 m. sausį, artėjant Rusijos puolimui. Šis veiksmas, kada Ukraina prašė ir kitos šalys siuntė realią mirtiną ginkluotę, buvo prilygintas klounadai ir sukėlė tokius pareiškimus iš kitų Vokietijos politikų, kaip kad tai „kursto abejones dėl Vokietijos patikimumo“ ar „geriausiu atveju gėdinga“.⁸⁸ Pati Lambrecht, šios situacijos akivaizdoje, buvo išvadinta „nesėkme“ ir tuometės opozicijos įvardinta kaip silpnąja Vokietijos vyriausybės grandimi. Tačiau tuo pačiu metu Lambrecht paskelbė žinią, kad šalis nusiųs papildomus 350 karių į Lietuvą prisidėti prie daugiašalės NATO karių kovinės grupės⁸⁹, kas yra kaip simbolis, parodantis, kad Vokietija niekur nesitraukė nuo savo formalų įsipareigojimą sąjungininkams. Kartu svarbu paminėti ir tai, kad 2022 m. gegužę Lambrecht kartu su keliais kitais vyriausybės ministrais vedė labai svarbias derybas, siekiant užsitikrinti konstitucinę dviejų trečdalių daugumą Bundestage, norint įgyvendinti kanclerio Šolco paskelbtą 100 mlrd. eurų gynybos fondo paketo įkūrimą.⁹⁰

Lambrecht buvo smerkiama ir dėl to, jog jos vadovaujama gynybos ministerija per 2022 m. laikotarpį iš esmės neįvykdė jokių naujų karinių įsigijimų. Nors specialus 100 mlrd. eurų fondas, atspindintis vieną iš esminių *Zeitenwende* pokyčių, jau buvo priimtas, paaiškėjo, kad jokie įsigijimų užsakymo procesai net nebuvo parengti ir pateikti Bundestagui, o planuojant 2023 m. biudžetą buvo numatytos netgi mažesnės karinės išlaidos.⁹¹ Paradoksaliai Lambrecht net kreipėsi į tuometį Vokietijos finansų ministrą Christianą Lindnerį dėl didesnių išlaidų amunicijai atstatyti, tačiau šis atsakė, kad sprendimai įsigyti amunicijos ir technikos nebuvo įvykdyti ne dėl biudžeto lėšų trūkumo, o dėl to, jog elementariai niekas nieko neužsakė, tad atitinkamai Lindneris pasiūlė pagalbą organizuojant planavimo procesus gynybos ministerijoje.

⁸⁷ Zeit, „Lambrecht fordert höheren Wehretat“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/news/2022-01/14/lambrecht-fordert-hoeheren-wehretat>

⁸⁸ Wolfram Weimer, „Ministerin der 5000 Helme“, N-tv, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.n-tv.de/politik/politik_person_der_woche/Ministerin-der-5000-Helme-article23096939.html

⁸⁹ Reuters, „Germany to send up to 350 more troops to Lithuania“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/germany-deploy-up-350-additional-troops-lithuania-2022-02-07/>

⁹⁰ Reuters, „Germany to change constitution to enable \$110 billion defense fund“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germany-change-constitution-enable-110-billion-defense-fund-2022-05-29/>

⁹¹ Peter Carstens, „Die Armee ist immer noch blank“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/bundeswehr-wie-lambrecht-bei-der-ausruestung-der-armee-versagt-18488456.html>

Kaip dar vienas nesusipratimas yra įvardijamas jos naujametinis 2023 m. sveikinimas, kurio metu Lambrecht aršų konfliktą tarp Ukrainos ir Rusijos pavadino kaip metą, suteikusi „daug ypatingų patirčių“ ir „daugybę susitikimų su puikiais ir įdomiais žmonėmis“.⁹² Ir nors Lambrecht gynėsi, kad tai darė savo privačioje socialinėje paskyroje, dėl to neatstovavo Vokietijos vyriausybės pozicijos, ji vis tiek sulaukė gausios kritikos savo šalyje bei raginimų atsistatydinti, kas galiausiai ir nutiko po kelių savaitių – 2023 m. sausio 16 d. ji paskelbė, kad traukiasi iš gynybos ministrės pareigų, apkaltindama žiniasklaidą, jog ji per daug fokusavosi tiesiai į ją, o ne į faktinę Vokietijos kariuomenės situaciją.⁹³ Po jos atsistatydinimo paaiškėjo, kad 2022 m. iš savo turėtos ginkluotės Bundesveras Ukrainai atidavė technikos ir amunicijos už 1 mlrd. eurų, o naujų užsakymų, kuriais būtų atstatomi resursai, tebuvo užsakyta už 50 mln. eurų⁹⁴ – dėl to tiesiogiai buvo kaltinama Lambrecht, prisimenant jau anksčiau kilusias problemas dėl kariuomenės aprūpinimo, ir jai vėl skriejo priekaištai dėl nesugebėjimo tinkamai organizuoti gynybos ministerijos užsakymų ir kontrolės.

Bandant įvertinti Christine Lambrecht įtaką *Zeitenwende* veikimui ir sukeliams pokyčiams, dėl jos gan trumpo tik vienerius metus trukusio vaidmens Vokietijos politikos formavime, tai nėra lengva, tačiau iš jos buvimo ministre laikotarpio išsiskiria vienas pagrindinis akcentas – nekompetencija ir patirties stoka karinėje tematikoje. Kadangi Lambrecht, kaip matoma, beveik nuo pat darbo pradžios vyriausybėje kaip gynybos ministrė buvo ženkliai kritikuojama, o prieš tai jos aukščiausios užimtose pareigose buvo teisingumo ministrės, kas yra visai kitokio pobūdžio sfera. Tad su neoklasikinio realizmo teorijos pateiktais aiškinimais, Lambrecht elgesį tegalima susieti būtent su turima / neturima patirtimi, jai vadovaujant šalies gynybos reikalams – neįsigilinimas į šią sritį rodė jos neveiksmumą krizinės situacijos akivaizdoje, kada kaip tik reikėjo imtis greitų sprendimų, stiprinant šalies karinius pajėgumus pagal kanclerio Šolco įsivaizdavimą. Galiausiai tai susisieja su teorijoje minimu rizikavimo lygiu⁹⁵ – Lambrecht, būdama nepatyrusi, atrodo, nesiėmė ryžtingos politikos, neinicijavo naujų pirkimų, neišreiškė griežtesnės pozicijos Rusijos klausimu, nors ir kalbėjo apie tai, kad Vokietijos kariuomenę reikia atnaujinti. Žinoma, rizikavimas ar nerizikavimas nėra susijęs su jos patirtomis komunikacinėmis nesėkmėmis, kurios kilo tiesiogiai iš patirties stokos, bet būtent patirtis šioje svarbioje valstybės srityje ir tapo pagrindine kliūtimi, dėl ko *Zeitenwende* išsikelti tikslai Vokietijos gynybos sferoje jos valdymo laikotarpiu nebuvo įgyvendinami taip, kaip kad buvo planuota. Tuo pačiu tai yra ir dalinis

⁹² Al Jazeera, „Germany’s defence minister in hot water over New Year’s video“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.aljazeera.com/news/2023/1/2/germany-defence-ministers-in-hot-water-over-new-years-video>

⁹³ Jenny Hill, „Christine Lambrecht: German defence minister resigns after blunders“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-64288267>

⁹⁴ Peter Carstens, „Bundeswehr bestellt Ukraine-Material kaum nach“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/lambrecht-hat-nachbestellungen-fuer-die-ukraine-weitgehend-versaemt-18631900.html>

⁹⁵ Ripsman et al., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, 63.

nukrypimas nuo teorijos, nes neoklasikinis realizmas gryniosios politikų patirties neįskaityt kaip tokios, kuri verstų valstybes elgtis ar nesielti tiesiogiai vienu ar kitu būdu – patirtys tik formuoja politikų įsitikinimus, kurie Lambrecht atveju, taip pat buvo gan abstraktūs, bei kartu tapo antraplaniu veiksmu, nes nekompetencija tapo pagrindiniu stabdžiu vykdyti pokyčius.

Trečias analizuojamas svarbus Vokietijos politikas yra Christine Lambrecht pakeitęs ir 2023–2025 m. Vokietijos gynybos ministru buvęs Borisas Pistoriusas. Kaip ir Olafas Šolcas, Pistoriusas tapo SPD partijos nariu gan anksti – būdamas 16 metų. 1980–1981 m. buvo pašauktas ir tarnavo Vokietijos kariuomenėje, po to studijavo teisę. Apie jo ankstyvasias pozicijas ar nuomones tarptautinės politikos atžvilgiu nėra žinoma, kadangi pačioje SPD partijoje jis buvo atsakingas už vidinės politikos formavimą ir priežiūrą.⁹⁶ Tačiau iš jo biografijos yra tam tikrų įdomių dalykų: savo vardą gavo pagal vieną rusų rašytoją, savo gimtajame mieste Osnabriuke, kurio meru yra buvęs, mokėsi rusų kalbos aukštesniojo lygiu, būdamas Vokietijos Bundesrato (aukštesniųjų parlamento rūmų) nariu priklausė Vokietijos–Rusijos draugystės grupei, tad, kaip pats teigė, turėjo natūralius ryšius su Rusija, tačiau po Krymo aneksijos nuo šių ryšių atsiribojo.⁹⁷ Iš jo pasisakymų dar prieš 2022 m., dažniausiai yra akcentuojamas vienas iš 2018 m., kada Pistoriusas išreiškė mintį, kad ES sankcijas prieš Rusiją reikėtų peržiūrėti, o tai reikėjo padaryti dėl to, jog Vokietija, anot Pistoriuso, patyrė milijardinius ekonominius nuostolius ir dėl to, kad Rusija dėl sankcijų taikymo nebuvo paveikta taip, kaip kad buvo prognozuota ir tai net kaip tik sustiprino Putino režimą.⁹⁸ Tuo pačiu teigė, kad „nepasieksime Europos taikos politikos be Rusijos“ ir palankiai prisiminė ankstesnių Vokietijos valdžių taikytą *Ostpolitik*, dėl ko, trumpai tariant, Pistoriuso pozicija buvo apibūdinama kaip prorusiška.⁹⁹ Pistoriusas buvo kaltinamas ir dėl to, jog palaikė savo atstovaujamo regiono miestų partnerystes su Rusijos miestais, kurios tęsėsi ir po Krymo aneksijos 2014 m.¹⁰⁰

Bet prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą ir praėjus keliems mėnesiams po jos, Pistoriusas savo pozicijas pakeitė ir iš esmės sutvirtino daug aiškiau nei dauguma kitų SPD politikų – pareiškė, kad manyti, jog Rusija nebekelia grėsmės, buvo „apgaulinga viltis“ ir „apgaulingas įsitikinimas“, ir kad Vokietijos užduotis yra padėti Ukrainai laimėti šį karą.¹⁰¹ Taip pat Putiną ir jo elgesį išvadino „imperine beprotybe“. Panašius Pistoriuso mąstymo akcentus galima atrasti ir viename dokumente,

⁹⁶ Maria Fiedler, „SPD-Wahlkampf: Boris Pistorius, der rote Sheriff“, Tagesspiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesspiegel.de/politik/boris-pistorius-der-rote-sheriff-5497744.html>

⁹⁷ Matthias Gebauer et al., „Im Jahr des Leoparden“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/boris-pistorius-und-die-frage-nach-panzern-fuer-die-ukraine-im-jahr-des-leoparden-a-e65a0a95-087d-489e-aa0a-ddfe9bd2e355>

⁹⁸ Zeit, „Boris Pistorius will Sanktionen gegen Russland prüfen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/boris-pistorius-spd-russland-sanktionen-ueberpruefung-schaden>

⁹⁹ Johannes Bebermeier et al., „Ausgerechnet Pistorius“, t-online, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/militaer-verteidigung/id_100113288

¹⁰⁰ Mirjam Moll, „Wie nahe steht unser neuer Verteidigungsminister Russland?“, Focus, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.focus.de/politik/deutschland/pistorius-wie-nahe-steht-unser-neuer-verteidigungsminister-russland-wirklich_id_183388270.html

¹⁰¹ Gebauer et al.

išleistame mėnesis po invazijos, kuriame siūlytas planas, kaip šalis turėtų reaguoti į panašias krizines situacijas – remiamas tikslas skirti 100 mlrd. eurų Bundesverui, skiriamas dėmesys civiliniams pajėgumams ir saugai – iš to galima išvesti, kad buvęs gynybos ministras, dar dirbdamas tuometiu Vokietijos Žemutinės Saksonijos žemės vidaus reikalų ministru, aiškiai suprato grėsmes savo šaliai ir norėjo ją paruošti galimai agresijai iš priešišškai nusiteikusių šalių.¹⁰²

2023 m. sausį Pistoriusas buvo paskirtas į Vokietijos gynybos ministro pareigas, pakeisdamas Christine Lambrecht, išskiriant jo trumpą patirtį tarnaujant šalies kariuomenėje ir kas, kaip jaunystėje įgytas dalykas, pagal teoriją atitinkamai galėjo suformuoti jo įsitikinimus dėl valstybės gynybos politikos. Jo pozicija dėl karo Ukrainoje, pradėjus eiti šias svarbias pareigas, ėmė stiprėti tik dar labiau Ukrainos naudai ir tą iliustruoja aiškūs pareiškimai: Ukraina privalo laimėti karą, Rusija vienaip ar kitaip turi atsakyti už tai, tankų siuntimas, jo nuomone, yra svarbus veiksnys, kuris gali padėti Ukrainos kovai. Taip pat Pistoriusas akcentavo, jog nori paspartinti Vokietijos kariuomenės atnaujinimą ir aprūpinimą, taip pat pritarė šaukimo įgyvendinimui.¹⁰³ Vis dėlto kai kuriais momentais naujojo gynybos ministro nuomonės imdavo sutapti su nuosaikesne ir ne tokia aštria kanclerio Šolco retorika. 2023 m. rudenį vizito Estijoje metu Pistoriusas pakeitė savo kartojamą teiginį dėl Ukrainos pergalės į „Putinui neturi pavykti“ bei išsakė tokius žodžius, kad Ukrainai bus padedama „tiek, kiek reikia“¹⁰⁴, ką galima interpretuoti kaip limituotą siekį remti Ukrainą. Kartu šičia matomas ir Putino bei Rusijos, kaip valstybės ir tautos, atskirimas, kas atspindėjo dažną mąstymą tarp Vokietijos politinio elito sluoksnių, jog dėl karo yra kaltas tik prezidentas Vladimiras Putinas, o eiliniai rusai prie to nė kiek neprišieda. Bet atitinkamai kartotas ir kitų Vakarų Europos politikų išreiškiamas teiginys, jog bus ginamas „kiekvienas colis“, tiek visos NATO teritorijos, tiek įskaitant ir Baltijos valstybes.¹⁰⁵

Taip pat Pistoriusas, kaip jau buvo minėta, pasižymėjo labai aiškia pozicija ir nuomone dėl Vokietijos kariuomenės stiprinimo, ką akcentavo visą savo kadencijos laikotarpį. Kaip vienas ryškiausių to įrodymų yra jo nepasitenkinimas 2025 metų Vokietijos biudžeto formavimu, kuriame buvo prašoma 6 mlrd. eurų didinti gynybos biudžetą, o galiausiai formuojant ir besiderant tebuvo nuspręsti skirti tik kiek daugiau nei 1 mlrd. eurų. Tačiau to Pistoriusui tikrai neužteko ir jis net parašė laišką šalies kariams, išreikšdamas nusivylimą dėl situacijos, kurioje, „atsižvelgiant į grėsmės situaciją ir Bundesverui keliamus reikalavimus“, nėra skiriama pakankamai lėšų

¹⁰² Niedersächsische Ministerium, „Innenminister Pistorius nach Sonder-IMK in Brüssel“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.mi.niedersachsen.de/startseite/aktuelles/presseinformationen/innenminister-pistorius-nach-sonder-imk-in-brussel-wir-haben-eine-vollkommen-neue-sicherheitslage-in-europa-wir-mussen-daher-unsere-militarische-und-zivile-verteidigung-viel-starker-in-den-blick-nehmen-das-geht-nur-gemeinsam-210038.html>

¹⁰³ Frank Capellan, „Russland darf mit einem solchen Angriffskrieg nicht durchkommen“, Deutschlandfunk, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.deutschlandfunk.de/boris-pistorius-verteidigungsminister-ukraine-russland-nato-100.html>

¹⁰⁴ Peter Dausend, „Putin darf keinen Erfolg haben“, Zeit, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/ausland/2023-09/boris-pistorius-annual-baltic-conference-on-defense-ukraine-krieg>

¹⁰⁵ Ibid.

kariuomenės atnaujinimui.¹⁰⁶ Pistoriusas laiške pažadėjo ir tam tikrus dalykus dėl ateities – kad „Bundesvero operacinė parengtis ir toliau bus absoliutus prioritetas“ bei kad neliks pamiršta ir asmeninė karių ekipuotė, šaudmenų ir atsarginių dalių įsigijimas, taip pat skubiai reikalingas Bundesvero skaitmeninimas. Kad reikia dirbti toliau, siekiant Vokietijos pasiruošimo efektyviai kariauti, Pistoriusas kalbėjo ir per Rusijos invazijos į Ukrainą antrųjų metinių minėjimą 2024 m. vasarį Vokietijos Bundestage – „Vokietija turi daryti viską, kas nuo jos priklauso, dabar ir ateityje, kad visomis išgalėmis pasipriešintų Rusijai ir paremtų ukrainiečius jų kovoje už laisvę.“¹⁰⁷ Išsakytos ir mintys, kad Vokietija turi padaryti viską, jog būtų pasirengusi karui, įskaitant įsipareigojimus NATO bei brigados Lietuvoje kūrimui.

Pagal neoklasikinio realizmo teoriją Pistoriuso elgesį ir supratimą būtų galima kategorizuoti keliais būdais. Pakartojant, jo jaunystėje turėta tarnavimo patirtis kariuomenėje galėjo turėti įtakos supratimui apie valstybės gynybos svarbą. Šitai, atitinkamai prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą, galėjo pakeisti nuomonę dėl Rusijos elgesio ir sustiprinti Pistoriuso nuomonę dėl Ukrainos rėmimo, tai paaiškinant kaip asmens patirčių ir suformuotų savybių suveikimą pasikeitus tarptautinei situacijai. Kitaip Pistoriuso aplinkos suvokimą galima aiškinti per jo asmeninę tarptautinių veikėjų galios sampratą. Panašu, kad iki pilno masto Ukrainos–Rusijos karo Pistoriusas nematė Rusijos kaip tikros grėsmės Vokietijai, taip pat jo akyse Rusijos reputacija nebuvo tokio žemo lygio, kad jis galėtų pilnai nuneigti šios valstybės svarbą Vokietijai, ypač ekonominiams santykiams. Tačiau prasidėjus plataus masto konfliktui, kuris patapo visai kitokiu negu riboti kariniai veiksmai Donbase ar gan taikinga Krymo aneksija, Pistoriusas galėjo iš naujo įvertinti Rusijos galią, ypač karinę, ir atitinkamai suprasti Vokietijos pažeidžiamumą bei karinių pajėgų lygį, kas turėjo paveikti jo mąstymą apie būtinybę kaip tik galima greičiau ir daugiau investuoti į Bundesvero modernizaciją ir atsargų papildymą bei taip pat tai, kaip aplinkinės valstybės supranta realią Vokietijos poziciją tarptautinių santykių pasaulyje. Kitaip tariant, pajusta tiesioginė grėsmė iš Rusijos, o tai pakeitė aplinkos ir savo valstybės saugumo suvokimą bei sukūrė sisteminio spaudimo valstybei veikti precedentą. Tačiau buvimas Šolco vyriausybės dalimi, kaip matoma, tam tikrais momentais gan tvirtą Pistoriusą poziciją dėl karo ir paramos Ukrainai padarydavo nuosaikesne ir ne tokia stipria, ką galima vadinti, tikėtina, tiesiogine kanclerio Šolco įtaka „neeskaluoti“ situacijos, tad šitaip *Zeitenwende* pokyčiai Pistoriuso rankose vyko ne taip ir sklandžiai, kaip jis pats būtų norėjęs.

Toliau bus aptariama tuometė Vokietijos užsienio reikalų ministrė Annalena Baerbock, Žaliųjų partijos atstovė ir viena iš jos lyderių, kuri taip pat yra viena svarbiausių veikėjų, nes tiesiogiai buvo

¹⁰⁶ Matthias Gebauer, „Enttäuscht über Ampeletat – Pistorius schreibt Brief an Soldaten“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/boris-pistorius-frustriert-ueber-haushalts-gezerre-brief-an-die-bundeswehr-a-b44ff215-75e5-4b93-bbe8-28746ea1ab24>

¹⁰⁷ Bundesministerium der Verteidigung, „Es geht ihm um mehr als die Ukraine“ – Pistorius über die russische Aggression“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/pistorius-ueber-russische-aggression-5747658>

atsakinga už valstybės užsienio politikos formavimą ir žinios skleidimą pasauliui. Įdomu yra tai, kad kai ji dar buvo vaikas, jos tėvai ją vedėsi į antikarinius ir prieš branduolinę energetiką nukreiptus protestus, organizuojamus neseniai įsikūrusių Žaliųjų.¹⁰⁸ Baigusi mokyklą, pasirinko politikos mokslų studijas Hamburge, o vėliau tęsė su tarptautinės teisės magistro studijomis Londone, 2005 m. įstojo į Vokietijos Žaliųjų partiją.¹⁰⁹ Po to gan greitai kilo vidiniais partijos laipteliais – buvo partijos Bundestago frakcijos patarėja užsienio ir saugumo klausimais, tapo partijos vykdomojo komiteto nare. 2013 m. buvo išrinkta į Bundestagą, kur savo pirmosios kadencijos metu dirbo klimato kaitos klausimų sferoje. 2018 m. tapo Žaliųjų partijos lydere kartu su kitu Šolco vyriausybės būsimuoju nariu Robertu Habecku. Po 2021 m. federalinių rinkimų tapo pirmąja Vokietijos užsienio reikalų ministre moterimi.

Analizuojant Baerbock pozicijas užsienio politikos klausimais, jas apibendrintai galima įvardinti kaip tikrai įvairias. 2021 m. prieš rinkimus ji teigė, kad palaiko aktyvią ir stiprią ES užsienio politiką, kuri, jos manymu, tuo metu tokia nebuvo.¹¹⁰ Kaip to priežastį ji įvardijo aktyvios Vokietijos užsienio politikos trūkumą, kadangi Vokietija yra pagrindinė ir didžiausia Sąjungos valstybė. Tuo pačiu pasisakė už griežtesnę Europos poziciją Kinijos atžvilgiu, remtis „dialogu ir tvirtumu“, ką kitais žodžiais įvardijo kaip vertybėmis grįsta politika¹¹¹, mažinti bendradarbiavimą su Kinijos elektronikos įmonėmis, nuo kurių ES dalinai priklausoma, o Rusijos atžvilgiu ragino didinti spaudimą dėl tuomečio karinių pajėgų telkimo prie Ukrainos sienų bei nutraukti politinį palaikymą antrajam „Nord Stream“ dujotiekio projektui.¹¹² Kalbėdama bendrai apie užsienio politiką, Baerbock pabrėžė siekį imtis postpacifistinės politikos priemonių – jog europiečiai turėtų daugiau rūpintis savo saugumu. Baerbock buvo išreiškusi ir norą siekti jungtinės Europos armijos sukūrimo.¹¹³ Vis dėlto tuo pačiu metu Baerbock teigė, kad Vokietija neturėtų taikytis pasiekti NATO reikalaujamų 2 proc. BVP išlaidų gynybai, nes jos nuomone tai neturėtų būti susieta su formalium ekonomikos rodikliu¹¹⁴, o kartu Baerbock teigė ir tai, kad pasisako už JAV dislokuotų branduolinių ginklų išvedimą iš Vokietijos teritorijos, tačiau toks procesas turėtų būti tinkamai išdiskutuotas su

¹⁰⁸ Thorsten Knuf, „Kanzlerkandidatin der Grünen: Wer ist Annalena Baerbock?“, Freie Presse, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.freipresse.de/nachrichten/deutschland/kanzlerkandidatin-der-gruenen-wer-ist-annalena-baerbock-artikel11452640>

¹⁰⁹ Erika Solomon, „Annalena Baerbock hopes to somersault to top of German politics“, Financial Times, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.ft.com/content/45ec0c68-706c-419e-ad56-343c1ae913b0>

¹¹⁰ Atlantic Council, „Annalena Baerbock on a ‘transatlantic green deal’ and German strategies in facing Russia and China“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/annalena-baerbock-on-a-transatlantic-green-deal-and-german-strategies-in-facing-russia-and-china/>

¹¹¹ Felix Lee et al., „Schweigen ist keine Diplomatie“, Die Tageszeitung, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://taz.de/Annalena-Baerbock-ueber-Aussenpolitik!/5819421/>

¹¹² Reuters, „Germany's Greens chancellor candidate vows to get tough on Russia and China“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germanys-greens-chancellor-candidate-vows-get-tough-russia-china-2021-04-24/>

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Alexandra Brzozowski, „German Greens leader Baerbock signals post-pacifist shift on foreign policy“, Euractiv, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.euractiv.com/section/elections/news/german-greens-leader-baerbock-signals-post-pacifist-shift-on-foreign-policy/>

partneriais.¹¹⁵ Tokie suformuoti įsitikinimai gali būti jos vaikystės laikų išdava, kaip minėta, kada jos tėvai vedavosi ją į prieš karus ir branduolinį ginklavinimąsi nukreiptus protestus, taip pat tai susisieja ir su jos partijos politine darbotvarke, kur bet kokie su branduolinėmis technologijomis susiję dalykai yra laikomi neigiamais. Bet galiausiai jos pozicija transatlantinių santykių atžvilgiu vis tiek buvo tvirta – ji teigė palaikanti NATO, taip pat pasisakė už tai, jog šalis laikytųsi užsienio politikos, suderintos su JAV prezidento Džo Baideno užsienio politika.¹¹⁶

Dar vienas dalykas, kuo išsiskiria Baerbock supratimas apie tarptautinius santykius, tai feministinės užsienio politikos protegavimas.¹¹⁷ Jai jau dirbant užsienio reikalų ministre, feministinė teorija tapo viena iš užsienio reikalų ministerijos darbo sričių. Baerbock teigė, kad feministinė užsienio politika turi būti suprantama kaip politinis požiūris, kuriuo „pripažįstama ir sprendžiama nelygybė XXI a. pasaulyje“, ir kad tai ne „feministinių šūkių skleidimas grūmojant pirštu, o praktinių ir pragmatinių priemonių įgyvendinimas.“ Žinoma, šią teoriją Baerbock labiausiai matė prasmę taikyti besivystančių šalių ir regionų atžvilgiu, kuriuose esama situacija neatitinka Vakarietiško realijų. O ir tokį filosofinį politinį mąstymą, apie kurį rašo neoklasikinio realizmo teoretikai, kitaip tariant vadinamąjį „operacinį kodą“, tiesiogiai galėjo paveikti jos studijos politikos mokslų studijos universitete.

Pereinant prie svarbiausio Ukrainos–Rusijos karo aspekto, iš pradžių Baerbock laikėsi gan santūrios pozicijos dėl paramos Ukrainai: likus maždaug mėnesiui iki invazijos, ji atkreipė dėmesį į tai, kad Vokietija daugiausia teikia finansinę paramą Ukrainai ir manė, kad tai yra veiksmingiau nei ginklų siuntimas – „nemanau, kad realu manyti, jog toks ginklų eksportas galėtų pakeisti karinį disbalansą. Geriausia apsauga yra užkirsti kelią tolesnei agresijai. Stipriausias ginklas yra tai, kad mes [...] aiškiai parodysime, kad kiekviena nauja agresija turės didžiulių pasekmių.“¹¹⁸ Vėlei, tokie jos įsitikinimai yra suformuoti jos gyvenimiškos patirties, veikiausiai perduoti per tėvų įtaką. Be to, Baerbock, kaip ir Šolcas, tik beveik mėnesiu anksčiau, lankėsi Maskvoje, kur susitiko su Rusijos užsienio reikalų ministru Sergejumi Lavrovu ir kuriam pareiškė, kad Vokietija dės visas pastangas, jog užtikrintų Ukrainos ir Europos saugumą bei jog Vokietija buvo pasirengusi pradėti rimtą dialogą, kitaip tariant, jog nori išspręsti krizę derybų keliu, ir kad toliau remis Ukrainą.¹¹⁹ Tai trumpai galima įvardinti kaip standartines žinutes, kuriomis operavo ir Šolcas, jog geriausia yra

¹¹⁵ Tagesschau, „Differenzen vor allem bei der Verteidigung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/inland/kanzlerkandidaten-triell-101.html>

¹¹⁶ Wolfgang Streeck, „Not Over Yet“, New Left Review, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://newleftreview.org/sidecar/posts/not-over-yet>

¹¹⁷ Johannes Leithäuser, „Annalena Baerbock will „den Genderblick in den Köpfen verankern“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/annalena-baerbock-fordert-eine-feministische-aussenpolitik-18311626.html>

¹¹⁸ Jenny Hill, „Why Germany isn't sending weapons to Ukraine“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60155002>

¹¹⁹ Die Bundesregierung, „There is no alternative to stable relations between Moscow and Berlin“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/baerbock-ukraine-russia-1998934>

derėtis, o ne imtis jėgos. Prasidėjus invazijai Baerbock, žinoma, išreiškė palaikymą Ukrainai ir išskyrė tris esminius punktus, ko bus laikomasi: sankcijų Rusijai, NATO sąjungininkų palaikymo bei dialogo su tarptautine bendruomene.¹²⁰ Tačiau vėliau ji, kaip ir kancleris Šolcas, priešinosi Rusijos atjungimui nuo pasaulinės bankinės sistemos SWIFT, nes jos manymu bankinio sektoriaus sankcijos yra veiksmingesnis dalykas negu tiesioginis atjungimas.¹²¹ Be to, ji priešinosi ir neskraidymo zonos virš Ukrainos įvedimui, kurią įgyvendintų NATO, argumentuodama, kad tai tariamai sukeltų Trečiąjį pasaulinį karą, ką užsienio reikalų ministrė įvardijo kaip „pasirinkimą tarp maro ir choleros“.¹²² Kaip ir Šolco atveju, Baerbock, atrodo, bijojo branduolinio karo grėsmės, dėl to nebuvo linkusi rizikuoti su tokiais veiksmais kaip neskraidymo zonos įvedimas.

Tačiau 2022 m. balandį užsienio reikalų ministrė ėmė raginti Vakarų valstybes siųsti sunkiąją ginkluotę Ukrainai, teigdama, jog „Aišku, Ukrainai reikia daugiau karinės ekipuotės, ypač sunkiosios ginkluotės“, pridėdama mintį, kad baisus siaubas, kurį kasdien matome Rusijos kare prieš Ukrainą, parodė, kad tokių atsargų poreikis yra daugiau nei aiškus.¹²³ Šitaip Baerbock subtiliai išreiškė kritiką kancleriui Šolcui, kuris laikėsi aiškos linijos netiekti tokių ginklų, kartu netiesiogiai išsakydama jam žodžius „Dabar ne laikas pasiteisinimams, dabar laikas kūrybiškumui ir pragmatiškumui.“ Toliau, karui besitęsiant, Baerbock pareiškė, kad laikysis sankcijų Rusijai, net jeigu jos rinkėjai tam prieštarautų, kas iššaukė kraštutinių Vokietijos partijų nepasitenkinimą bei, tikėtina, tapo Rusijos inicijuotos dezinformacijos kampanijos taikiniu.¹²⁴ Atitinkamai Vokietijos užsienio reikalų ministrė, keliaudama po įvairias pasaulio šalis, nuolatos kalbėdavo apie Rusijos neteisėtai įvykdytą invaziją prieš Ukrainą, nevengdama formuoti įvaizdžio, kad yra pasiruošusi kalbėtis su mažiau demokratiškomis ar autoritarinėmis valstybėmis, siekdama jų palankaus požiūrio į Vakarų vedamą politiką bei paramą Ukrainai.¹²⁵ Tokį jos elgesį ir „operacinį kodą“ savotiškai galima įvardinti kaip priešingą nerizikavimui – būtent rizikingu, nes jos apkalbėta vertybių politika buvo nustumiamą į šalį, kas gali prieštarauti ir jos Žaliųjų partijos rinkėjų įsitikinimams. Vis dėlto, jog Baerbock nuolatos kalbėjo apie Rusijos neteisėtą karą, tai pilnai nepanaikino jos nuosaikesnio požiūrio į Rusiją, o ypač į jos piliečius – ji pasisakė prieš kelionių draudimą rusams iš Rusijos,

¹²⁰ Deutsche Botschaft Taschkent, „Rede von Außenministerin Annalena Baerbock bei der Sondersitzung des Bundestags zum Russlandkrieg“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://taschkent.diplo.de/uz-de/2514344-2514344>

¹²¹ Reuters, „Bank sanctions are a sharper sword than cutting Russia off SWIFT, German minister says“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/bank-sanctions-are-sharper-sword-than-cutting-russia-off-swift-german-minister-2022-02-25/>

¹²² Zeit, „Annalena Baerbock rechtfertigt Ablehnung von Flugverbotszone“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/ausland/2022-03/russland-krieg-flugverbotszone-nato-annalena-baerbock>

¹²³ Hans von der Burchard, „Germany's Baerbock calls for 'heavy weapons' for Ukraine, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/german-foreign-minister-annalena-baerbock-calls-for-heavy-weapons-for-ukraine/>

¹²⁴ Carla Reveland, „Eine pro-russische Kampagne?“, Tagesschau, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/baerbock-zitat-101.html>

¹²⁵ Marina Kormbaki, „Wie Annalena Baerbock eine Allianz gegen Wladimir Putin schmiedet“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wie-annalena-baerbock-eine-allianz-gegen-russland-schmiedet-a-7099cbe8-a0d2-49b3-8b8c-27e60d2edf71>

pabrėždama tarptautinės teisės svarbą, ir, jeigu tai būtų taikoma, tariamai visa Rusijos populiacija būtų laikoma atsakinga už pradėtą karą, tad Baerbock labiau laikėsi nuostatos, jog kiekvienas individualus keliaujančio ruso atvejis turėtų būti analizuojamas atskirai.¹²⁶ Šis noras laikytis tarptautinės teisės principų, prisidengiant rusų kelionių neribojimu, vėl gali būti tiesiogiai susijęs su studijų laikotarpiu suformuotais įsitikinimais, kurie atitinkamai stato Baerbock tarptautinių santykių supratimą kaip turintį humanitarinį atspalvį net ir neakivaizdiniame konflikte su Rusija.

Tačiau iš Baerbock pusės yra atėjusių ir aštresnių pasisakymų dėl Rusijos, kas jos retoriką daro gan nenuoseklią. Per Europos Tarybos parlamentinę sesiją Strasbūre 2023 m. ministrė pareiškė, kad „kariaujame prieš Rusiją, o ne vieni prieš kitus“¹²⁷, kas vėl sukėlė tam tikrą sumaištį pačioje Vokietijoje tarp politikų ir visuomenės, nes šis pareiškimas buvo priimtas kaip nusakantis, jog Vokietija yra tiesioginė karo dalyvė, ką po to pati Vokietijos užsienio reikalų ministerija bandė nugesinti, jog Vokietija pilna teise remia Ukrainą, kuri yra užpulta Rusijos ir taip netampa tiesiogine konflikto dalimi. Baerbock yra pareiškusi ir tokį teiginį, jog prezidentas Putinas turėtų būti pilnai atsakingas bei baudžiamas už sukeltą karinę agresiją bei priverstinį ukrainiečių vaikų deportavimą, pabrėždama, kad „Putinas nesustoja net prie silpniausių žmonių, vaikų, bet brutaliai įtraukia juos į savo naikinimo karą.“¹²⁸ Baerbock apkaltino Putiną ir užsiimant plačia propagandos kampanija, ką ministrė apibūdino kaip dalį jo karo arsenalo. Ji taip pat priminė Putino tikruosius tikslus – „[jie] buvo ir yra sunaikinti Ukrainos, kaip nepriklausomos ir laisvos šalies, egzistavimą ir įtraukti NATO į karą“, ko Baerbock nenori leisti, nes pasak jos „Putino kursas neišgąsdins nei Vokietijos, nei Europos“.¹²⁹ Bet kalbant apie Vakarų karių dislokavimą Ukrainoje vėl išgirstama priešinga pozicija: „Nuo pat pradžių aiškiai pasakėme, kad niekada to neleisime. Ir taip išlieka ir dabar.“¹³⁰ Tokia pozicija susitapatina su kanclerio Šolco „neeskalavimo“ politika ir turbūt, kaip ir gynybos ministro Pistoriuso atveju, yra tiesioginio spaudimo iš kanclerio Baerbock pusei pasekmė bei taip pat ir siekis nerizikuoti dėl galimo tiesioginio Vokietijos ir kitų Vakarų valstybių įsitraukimo į karą su Rusija, nors pats Putinas apkaltino ją dėl priešiškos ir grėsmingos retorikos Rusijos atžvilgiu.¹³¹

Svarbu atkreipti didesnę dėmesį ir į Baerbock komentarus apie santykius su Kinija. Dėl tariamo Kinijos įsitraukimo į karą siunčiant paramą Rusijai dronų įrangą, Baerbock komentavo, jog

¹²⁶ Kormbaki.

¹²⁷ Filipp Piatov, „Wir führen Krieg gegen Russland“, Bild, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/jetzt-erklaert-baerbock-ihren-hammer-satz-wir-kaempfen-krieg-gegen-russland-82689320.bild.html>

¹²⁸ Tagesschau, „Baerbock will Putin für "Urverbrechen" bestrafen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/baerbock-putin-ukraine-krieg-100.html>

¹²⁹ Zeit, „Baerbock bezeichnet Fake-News als Teil von Putins Kriegsarsenal“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-03/annalena-baerbock-russland-nato-einflussnahme>

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Der Spiegel, „Putin wirft Baerbock Feindseligkeit vor“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/ausland/russland-wladimir-putin-wirft-annalena-baerbock-feindseligkeit-vor-a-10ee5831-e4a7-49f6-b023-d0458e4e3843>

„Tai turi ir turės pasekmių.“¹³² Tam pritarė ir kitų Europos valstybių užsienio reikalų ministrai, o Kinija standartiškai atmetė tokius kaltinimus. Tačiau yra buvę ir aštresnių Vokietijos užsienio reikalų ministrės pasisakymų. Būdama JAV ir duodama interviu vienam JAV televizijos kanalui, kalbėdama apie Putiną Baerbock užsiminė ir apie Kinijos prezidentą Xi Jinpingą bei įvardijo jį kaip diktatorių, kas sukėlė didelį Kinijos valdžios atstovų nepasitenkinimą ir pavirto Vokietijos ambasadorės Kinijoje iškviėtimu pasiaiškinti, ir taip pat atitiko prieš kelis mėnesius JAV prezidento Džo Baideno ištartus žodžius.¹³³ Apskritai, oficialiai pateiktose Vokietijos strategijose dėl Kinijos, kurias pristatė pati Baerbock, Kinija yra įvardijama kaip partnerė ir sisteminė varžovė, dėl ko Vokietija turėtų išlikti budri. Aišku, pati Baerbock teigė, kad pastaraisiais metais Kinija vis daugiau tapo strategine varžove: „Kinija pasikeitė, todėl turi keistis ir mūsų politika Kinijos atžvilgiu. Mes nesiekiame atsiskirti nuo Kinijos, mes tik norime sumažinti riziką, t. y. sumažinti ją iki minimumo.“¹³⁴ Be to, po vieno jos vizito Kinijoje 2023 m. užsienio reikalų ministrė pareiškė, kad nesijautė labai gerai jo metu ir buvo gan šokiruota dėl besikeičiančios Kinijos tiek viduje, tiek kalbant apie tai, kokias žinutes ši valstybė siunčia išorėje, dėl ko Baerbock pabrėžė svarbą nelikti naiviems dėl Kinijos elgesio.¹³⁵ Todėl trumpai apibendrinus šiuos kelis Baerbock pareiškimus, aiškiai galima suprasti, kad buvusi Vokietijos užsienio reikalų ministrė *Zeitenwende* akivaizdoje Kiniją kritikuodavo daug dažniau nei kancleris Šolcas ir iš esmės laikėsi atsargių pozicijų dėl šios šalies, vėlei kitaip negu pagrindinis Vokietijos vadovas, kuris įžvelgdavo daugiau galimybių kooperacijai, negu jo kabineto narė. Šis jos požiūris gali būti išvestas iš ankstesnių jos gyvenimo laikotarpių, vėl matant paraleles ir su kitais atvejais, kada suveikia tam tikri suformuoti įsitikinimai, įsitvirtinę jaunystės laiku. Tai atspindi ir jos minimą vertybinės politikos siekį, tačiau neaišku, jeigu Kinija taptų realia grėsme Vokietijai ar ženkliai labiau įsitrauktų į karo Ukrainos–Rusijos karo veiksmus, ar Baerbock dėl polinkio nerizikuoti taip pat nesiimtų drąsių veiksmų, visai kaip Rusijos atveju, ir žodžiai teltų aštria retorika?

Bendrai žvelgiant į Baerbock elgesį krizinės situacijos ir svarbių pokyčių laikotarpyje, akivaizdu, kad ji turi tam tikrų skirtumų, visų pirma, nuo Olafo Šolco įsitikinimų, nes jos supratimas yra labiau suformuotas pacifistinės ir feministinės teorijų, o ne pragmatinės naudos siekio, taip pat jos bendra retorika, dažniausiai Rusijos atveju, tikrai yra aštri, bet dėl svarbiausių klausimų, kas yra susiję su parama Ukrainai, Baerbock, kaip ir Šolcas, laikosi gan santūriai. Taip juos abu galima susieti per turimas baimes, pirmiausia dėl potencialaus branduolinio karo grėsmės,

¹³² Tagesschau, „Baerbock droht China mit Konsequenzen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/ausland/baerbock-drohen-china-100.html>

¹³³ Deutsche Welle, „China outraged: Baerbock called President Xi 'dictator'“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/china-outraged-baerbock-called-president-xi-dictator/a-66841846>

¹³⁴ Deutsche Welle, „China policy: Germany outlines new 'not naive' approach“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/germanys-new-china-policy-balancing-rivalry-and-cooperation/a-66211164>

¹³⁵ Deutsche Welle, „Germany's Baerbock says parts of China trip 'shocking'“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/germanys-baerbock-says-parts-of-china-trip-shocking/a-65375303>

ir apskritai Vokietijos saugumo, kas iš esmės yra asmeniniai žmogaus bruožai, kurie irgi turi įtakos politinių lyderių suvokimui apie valstybių elgesį. Tačiau be to pastebima ir tai, jog Baerbock nori aktyvesnės Vokietijos užsienio politikos, kas jos valdymo laikotarpiu ir buvo įgyvendinama, taip iš dalies atitinkant *Zeitenwende* kalboje išsakytus tikslus ir kartu Baerbock percepcijas dėl tarptautinių santykių dinamikos paverčiant kaip tokias, kuriose Vokietijos vaidmuo yra matomas kaip didesnis, negu buvęs pastaruosius dešimtmečius. Dėl to Baerbock negalima vienareikšmiškai vadinti kliūtimi vykti *Zeitenwende*, nors tam tikras jos elgesys ir atitiko stabdymo požymius.

Penktasis analizuojamas politikas yra buvęs Vokietijos finansų ministras Christianas Lindneris, kuris savo pozicijos nesugebėjo išlaikyti pilną kadenciją ir dirbo iki 2024 m. lapkričio. Vietoje šaukimo į kariuomenę atlikęs alternatyviąją tarnybą, po jos Bonoje studijavo politikos mokslus, tuo pačiu metu studijuodamas tapo rezerviniu karininku Vokietijos oro pajėgose ir šiuo metu yra užsitarnavęs majoro laipsnį. Nuo 2009 m., su 5 metų pertrauka tarp 2012–2017 m., iki 2025 m. buvo Vokietijos Bundestago narys, o 2013 m. tapo FDP partijos lyderiu. Po 2021 m. federalinių rinkimų, FDP tapus koalicijos dalimi, Lindneris tapo naujuoju Vokietijos finansų ministru, taip jam suteikiant gan svarbų vaidmenį kelis ateinančius metus, dar nežinant, kokia geopolitinė krizė kils Rytų Europoje.

Apžvelgiant Lindnerio pozicijas Rusijos ir Ukrainos paramos atžvilgiu, dažniausiai kaip ir kitų Vokietijos politikų atvejais, Lindneris vos tik prasidėjus invazijai, laikėsi gan pesimistiškos nuomonės – Lindneris tuomečiam Ukrainos ambasadoriui Berlyne Andriui Melnykui pasakė „Jūs turite tik kelias valandas“ bei tai, kad tiekti ginklus Ukrainai arba pašalinti Rusiją iš SWIFT sistemos yra paprasčiausiai beprasmiška.¹³⁶ Kartu Lindneris norėjo pasikalbėti apie „Rusijos okupuotą Ukrainą su Rusijos marionetine vyriausybe“, kitaip tariant, Vokietijos finansų ministras absoliučiai netikėjo jokiomis galimybės Ukrainai atsilaikyti prieš Rusijos puolimą ir, paprasčiau tariant, buvo pastatęs visas kortas ant greitos Rusijos pergalės. O ir kai po poros savaičių G7 valstybių lyderiai paskelbė apie planuojamas griežtas sankcijas Rusijai, Lindneris išstojo su tokia pozicija, jog šios sankcijos turėtų būti taikomos rusų oligarchams, tačiau apie platesnį jų pritaikymą prieš Rusijos valstybę jis neužsiminė.¹³⁷ Taip pat tą pačią savaitę per interviu televizijai finansų ministras pareiškė nepritariantis neskraidymo zonos virš Ukrainos įvedimui, nes pasak jo „Šio siaubingo karo pavertimas dar didesniu karu nesumažins kančių“ ir kad toks sprendimas gultų ant Vokietijos atsakomybės su visais padariniais.¹³⁸ Kiek vėliau, dar nepraėjus mėnesiui nuo plataus

¹³⁶ Ukrainska Pravda, „У Берліні давали Україні "кілька годин" після вторгнення РФ, тому не допомагали – посол“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/29/7335467/>

¹³⁷ ABC Nyheter, „Tysk minister: Nye G7-sanksjoner burde rettes mot russiske oligarker“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.abcnyheter.no/nyheter/verden/2022/03/06/195830744/tysk-minister-nye-g7-sanksjoner-burde-rettes-mot-russiske-oligarker?nr=1>

¹³⁸ Frankfurter Allgemeine, „Eine Wahl zwischen Pest und Cholera“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/ukraine/annalena-baerbock-lehnt-flugverbotszone-ueber-der-ukraine-ab-17857345.html>

masto karo pradžios, Christianas Lindneris jau kiek buvo pakeitęs savo retoriką ir teigė esąs „Politiškai atviras idėjai konfiskuoti Rusijos centrinio banko turimą turtą užsienyje“, t. y., apie 300 mlrd. JAV dolerių sumą, kurią būtų galima panaudoti Ukrainos atstatymui¹³⁹, žinoma, laikantis visų tarptautinės teisės normų, nes kaip išsakė Lindneris, ir su rusų oligarchais reikia elgtis pagal taisykles.

Lindnerio kalbos ir aplinkos supratimo pokyčiai atitinkamai dar ryškiau pasirodė po mėnesio, kada finansų ministras per savo FDP partijos suvažiavimą tiesiai šviesiai ištare žodžius „Ukraina turi laimėti šį karą“¹⁴⁰, tad šičia matomas panašus nuomonės pakeitimas kaip ir gynybos ministro Pistoriuso atveju. Su šiuo teiginiu Lindneris pasakė ir tai, jog palaiko sunkių ginklų siuntimą Ukrainai, nors dar visai neseniai abejojo šalies galimybėmis atsilaikyti. Tačiau ir toks jo pasakymas buvo lydimas jo iškeltų trijų sąlygų: sunkieji ginklai turi būti siunčiami suderinus su kitomis didžiosiomis sąjungininkėmis kartu, pačios Vokietijos gynybiniai pajėgumai dėl to neturėtų nukentėti ir Vokietija, kaip jau buvo anksčiau išsakyta dėl idėjos įvesti neskraidymo zona, neturėtų tapti karo dalyve grynai dėl jos pačios saugumo. Kartu Lindneris išsakė ir tam tikras pastabas koalicijos partneriams SPD dėl kiek sustingusio požiūrio į šį karą, bet pats Lindneris gynė Vokietijos skolos limitą įstatymus, kuriuos laiko „aukso standartu“ ir kurie neturėtų būti keičiami.¹⁴¹ Tad šitaip Lindneris, demonstruodamas savo supratimą, siuntė dvi žinutes – jis remia Ukrainą, bet jam Vokietijos saugumas yra svarbiau, tiek karinis, tiek finansinis. Tai pasimatys ir taps aštresniais taškais šiek tiek vėliau.

Reikia išskirti ir tai, kada kancleris Šolcas nuolat rasdavo argumentų nesiųsti Ukrainai vokiškų raketų „Taurus“ dėl tariamos eskalacijos, nors sąjungininkai panašias raketas siunčia, Lindnerio nuomonė buvo priešinga Šolcui: jis teigė esąs simpatizuojantis tokiam sprendimui ir galimybei padėti Ukrainai.¹⁴² Bet kai kalba pasisukdavo apie konkretų Vokietijos Bundesvero stiprinimą, nors jam, kaip matoma, Vokietijos saugumas yra svarbus, Lindnerio fiskalinės politikos požiūris ir iš to išeinanti ekonominio saugumo svarba liko prioritetu. Tai tapo ryšku 2024 m., kada buvo formuojamas ateinančių metų biudžetas. Borisas Pistoriusas siekė plėsti Vokietijos kariuomenės pajėgumus, tačiau Lindneris atsakė, kad, pvz., privalomojo šaukimo grąžinimas iš

¹³⁹ Oliver Noyan, „Germany open to Russian Central Bank asset seizure to finance Ukraine’s recovery“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.euractiv.com/section/eastern-europe/news/germany-open-to-russian-central-bank-asset-seizure-to-finance-ukraines-recovery/>

¹⁴⁰ Jan Hildebrand, „Ukraine muss diesen Krieg gewinnen“: Lindner fordert schwere Waffen und nimmt Scholz in Schutz“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/fdp-parteitag-ukraine-muss-diesen-krieg-gewinnen-lindner-fordert-schwere-waffen-und-nimmt-scholz-in-schutz/28273506.html>

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Deutschlandfunk, „FDP-Chef Lindner offen für Lieferung von Taurus-Marschflugkörpern“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.deutschlandfunk.de/fdp-chef-lindner-offen-fuer-lieferung-von-taurus-marschflugkoerpern-100.html>

esmės yra neįmanomas dėl ekonominių, finansinių ir teisinių aspektų.¹⁴³ Būtent finansai tapo labiausiai neliečiamu dalyku iš Lindnerio pusės – kai Pistoriusas prašė daugiau finansavimo kariuomenei, Lindnerio valdoma ministerija teskyrė 5 kartus mažiau, nei buvo prašoma. Žinoma, tai suerzino Pistoriusą, bet griežta Lindnerio fiskalinė pozicija buvo sunkiai išjudinama. Panašiu metu tai tapo dar aiškiau, kada atsirado pranešimai apie Vokietijos planus per pusę apkarpyti teikiamą karinę paramą Ukrainai, o tai diktavo būtent finansų ministras, teigdamas, kad parama Ukrainai bus užtikrinama iš G7 valstybių sutartų milijardinių lėšų.¹⁴⁴ Dar vėliau paaiškėjo, kad Vokietija planavo apskritai sustabdyti naujos karinės paramos siuntimą kariaujančiai Ukrainai ir vėlei argumentaciją dėl to pateikė Lindneris – tariamai parama bus skiriama nebe iš Vokietijos federalinių biudžeto lėšų, o iš nusavintų užšaldytų Rusijos pinigų.¹⁴⁵ Toliau Lindneris teigė, kad Ukraina turės remtis kitais europiniais šaltiniais. Apskritai, Lindneris nenorėjo niekam skirti daugiau papildomų lėšų¹⁴⁶, net Bundesveras tegalėjo būti užtikrintas tik dėl 2022 m. priimto 100 mlrd. eurų fondo finansų gavimo, bet ne dėl jokių papildomų asignavimų, ko siekė gynybos ministras Pistoriusas. Ši griežta Lindnerio pozicija, kaip buvo pranešta, galėjo būti ir tiesioginė jo posto praradimo priežastis – tariamai Šolcas 2024 m. lapkričio 6 d. atleido finansų ministrą po koalicinio susitikimo dėl to, nes Lindneris siūlė vietoje didelės finansinės paramos Ukrainai geriau siųsti taip kanclerio Šolco nenorimas duoti „Taurus“ raketas, kadangi Lindneris nenorėjo susitaikyti su Šolco raginimais skirti 3 mlrd. eurų Ukrainai, kas būtų didelė finansinė našta Vokietijos biudžetui.¹⁴⁷ Šis susikirtimas su Lindneriu pačiam Šolcui kainavo koaliciją ir kartu trumpesnę kadenciją dėl paskelbtų išankstinių rinkimų.

Apžvelgus finansų ministro Christiano Lindnerio pozicijas ir sulyginus su teorija, panašu, kad tam tikros asmeninės Lindnerio baimės yra pagrindinis variklis jo supratimui. Išankstinis nusistatymas dėl galimo greito Ukrainos žlugimo reiškė manyimą, kad Rusija yra ženkliai galingesnė negu buvo iš tikro ir tuo pačiu kurstė bereikalingas baimes, o galiausiai nors Lindneris ir pradėjo retoriškai gan aktyviai remti Ukrainą, jo baimės dėl galimo Vokietijos ekonomikos „sugadinimo“ ar sunaikinimo buvo aukščiau visko, kas taip pat riboja gyvybiškai svarbių Vokietijos kariuomenės atnaujinimo ir plėtimo procesų vykdymą neskaitant taip pat svarbios paramos Ukrainai. Tad šio politiko atveju, gan panašiai kaip ir Šolco, tik žiūrint per kitą aspektą, ekonomika yra pagrindinis dalykas, parodantis Vokietijos vietą pasaulyje, dėl to ir labiausiai saugomas, o ne

¹⁴³ Der Spiegel, „FDP gegen Wehrdienstmodell von Pistorius“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundeswehr-christian-lindner-und-marco-buschmann-gegen-wehrdienstmodell-von-boris-pistorius-a-bc49af8e-d63a-4354-a4db-640a38e370c7>

¹⁴⁴ Jaroslav Lukiv, „Germany plans to halve military aid for Ukraine“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/articles/c0kr91zqp0lo>

¹⁴⁵ Giovanna Coi, „Germany to halt new Ukraine military aid: Report“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/germany-halt-new-ukraine-military-aid-report-war-russia/>

¹⁴⁶ Henning Hoff, „Waiting for Christian“, Internationale Politik Quarterly, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://ip-quarterly.com/en/waiting-christian>

¹⁴⁷ Abbey Fenbert, „Scholz fired finance minister over Taurus missiles proposal, ex-FM says“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://kyivindependent.com/scholz-fired-finance-minister-over-taurus-missiles-proposal-ex-fm-says/>

karinė galia ar parama Ukrainai, ir šis ekonominis dėmuo Lindnerio buvo kontroliuojamas per siekį taikyti griežtą fiskalinę politiką, kuri kaip tik galima mažiau kenktų Vokietijos ekonomikai. Todėl trumpa išvada yra tokia, jog Christianas Lindneris dėl savo percepcijų sugebėjo nekurti iš vidaus kylančio sisteminio spaudimo net ir esant aiškiems tarptautinės sistemos siunčiamiems signalams, tad pats savaime tapo tiesiogine kliūtimi vystyti *Zeitenwende*, tokiai, kokia ji buvo numatyta.

Galiausiai bus aptartas buvęs Vokietijos ekonomikos ministras Robertas Habeckas, kuris tuo pačiu buvo ir Žaliųjų partijos lyderiu kartu su buvusiu užsienio reikalų ministre Annalena Baerbock. Jis 2009 m. įsiliejo į Šlėzvigo-Holšteino regiono politiką, 2012 m. tapo Vokietijos Bundesrato nariu, o nuo 2021 m. yra Bundestago narys, kartu pradėjęs eiti ekonomikos ministro pareigas vyriausybėje ir tapęs Šolco pavaduotoju – vicekancleriu. Apie jo ankstyvas pozicijas tarptautinių santykių atžvilgiu nėra žinoma. Tačiau dar 2021 m. Habeckas, lankydamasis Rytų Ukrainoje, išsakė mintis, jog Ukrainai galėtų būti eksportuojamos gynybinės paskirties karinės prekės, kurias gamina Vokietija ir kitos Vakarų valstybės.¹⁴⁸ Šis pasiūlymas iš karto formaliai buvo pakomentuotas Žaliųjų partijos atstovų kaip neturintis nieko bendro su oficialiąja partijos pozicija ir jog partija toliau laikysis tuometės Vokietijos politikos netiekti ginklų į tokias karo zonas kaip tuometis Donbasas. O ir vienas jo pirmųjų atliktų darbų atėjus į valdžią buvo situacijos išnagrinėjimas ir oficialūs siūlymai stabdyti dujotiekio „Nord Stream 2“ sertifikavimą, kas realiai reiškė viso projekto sustabdymą¹⁴⁹, nes Habeckas jau ir anksčiau, vadovaudamasis savo Žaliųjų partijos darbotvarke, norėjo mažinti Vokietijos energetinę priklausomybę nuo Rusijos, o ne ją didinti. Šis veiksmas formaliai buvo įgyvendintas 2022 m. vasario 22 d., likus dviem dienoms iki Rusijos pradėtos invazijos. Ir nors atrodo, kad Habeckas dar prieš plataus masto karą atvirai rėmė Ukrainą, karui prasidėjus jo intencijos kiek pakito ir labiau susitapatino su kitų Vokietijos politikų mintimis: jis visus įspėjo apie galimą ekonominę krizę, jei rusiškų dujų importas į Vokietiją bus nedelsiant sustabdytas.¹⁵⁰ Tai buvo motyvuojama tuo, jog šalis taip greitai nesugebėtų pakeisti dujų importo iš Rusijos: „Galime imtis tik tokių priemonių, kurios, mano žiniomis, nepadarys didelės ekonominės žalos Vokietijai, o taip būtų, jei nedelsdami nustotume į šią šalį įsileisti naftą, anglis ir dujas.“ Žinoma, Habeckas patvirtino, kad atsisakyti rusiškų dujų būtų galima iškart, bet tai tada ir sąlygotų staigų Vokietijos ekonominio aparato sustojimą. Tad kaip ir keletą kitų jau nagrinėtų Vokietijos politikų atvejais, vėl matoma ta pati priežastis – baimės dėl ekonominio žlugimo – kas stabdė *Zeitenwende* išsikeltųjų tikslų vykdymą.

¹⁴⁸ France24, „German Greens' honeymoon over after series of gaffes“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.france24.com/en/live-news/20210528-german-greens-honeymoon-over-after-series-of-gaffes>

¹⁴⁹ Johannes Bebermeier, „Das ist natürlich eine politische Bombe“, t-online, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/innenpolitik/id_100419068/nordstream-2-wie-robert-habeck-die-pipeline-stoppte-.html

¹⁵⁰ Zeit, „Habeck warnt vor Wirtschaftskrise bei Sofortstopp von russischem Gas“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/wirtschaft/2022-03/robert-habeck-energie-gas-russland-embargo>

Robertas Habeckas išreiškė ir kitas percepcijas, tiksliau baimes, kurias galima sulygtinti su jau aptartųjų vokiečių politikų pasaulio supratimu. Antrąją karo dieną jis išreiškė gilią užuojautą bei supratimą ukrainiečiams dėl prasidėjusio karo, tačiau tuo pačiu pareiškė, kad „Negalime pradėti karo su Rusija. Negalime sukelti Trečiojo pasaulinio karo. Tai didelė tragedija“, taip kartu išdavęs turimą baimę dėl potencialių saugumo grėsmių Vokietijai ir, tikėtina, branduolinio karo baimės.¹⁵¹ Lygiai taip pat 2022 m. balandį, kaip ir pagrindinę tokią mintį skleidžiantis kancleris Šolcas tuo metu, atmetė raginimus Ukrainai siųsti tankus ar kitus sunkiuosius ginklus nurodant tokią priežastį – „visos kitos NATO valstybės [tuo metu] atmeta tankų ar sunkiųjų ginklų siuntimą, nes pačios nenori tapti Rusijos taikiniu, dėl to Vokietija elgsis lygiai taip pat.“¹⁵² Tad šitaip Habeckas palaikė Šolco liniją bei nesusitapatino su savo partietės kolegės Annos Baerbock teiginiais dėl sunkiosios ginkluotės, nes jo manymu, iš pradžių NATO partnerės tarpusavyje turėtų apsitarti, ar imtųsi tokio veiksmo, o Vokietijos vyriausybė vienašališkai tikrai nesiims lyderystės. Kitais metais, duodamas išsamų interviu vienai Vokietijos žiniasklaidos priemonei, Habeckas, paklaustas apie tuo metu Ukrainos prašomų naikintuvų galimą tiekimą jai, atsakė, kad yra koncentruojamasi į tankų „Leopard“ ir viso kitko greitą pristatymą Ukrainai, o naikintuvų klausimas šiuo metu nėra diskusijų vyriausybėje sąrašas.¹⁵³ Tame pačiame interviu Habeckas teigė, kad nors ir supranta Ukrainos poreikius dėl ginkluotės teikimo, tai, kas yra gaminama Vokietijoje, gali atvesti šalį prie tiesioginio tapimo karo dalimi, ko jis norėtų išvengti, dėl to „reikia pasverti abi puses“.¹⁵⁴ Be to, tame pačiame interviu Habeckas Putiną netiesiogiai išvadino imperialistu ir teigė manęs, kad jeigu „imperializmas laimės, jis neatneš taikos.“

2024 m., prieš ateinančius federalinius rinkimus ir oficialiai tapęs Žaliųjų partijos kandidatu tapti Vokietijos kancleriu, akcentavo, kad Vokietija turėtų imtis didesnio vaidmens Europoje, ypač ginant laisvę nuo populizmo ar protekcionizmo, o lyderystei, pasak jo, reikia didesnio visuomenės solidarumo, nes tik taip Vokietija gali įsitvirtinti besikeičiančioje pasaulinėje situacijoje.¹⁵⁵ Be to, siuntė ir kitą kiek aštresnę žinutę – jis padarytų tai, ko nepadarė kancleris Šolcas – siųstų „Taurus“ raketą Ukrainai¹⁵⁶ ir šįkart galimas Vokietijos įsitraukimas į karą jau nebuvo minimas.

¹⁵¹ Felix Hackenbruch, „Er spricht das Offensichtliche aus: Habeck setzt sich mit seiner Aufrichtigkeit vom Ampel-Kabinett ab“, Tagesspiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesspiegel.de/politik/habeck-setzt-sich-mit-seiner-aufrichtigkeit-vom-ampel-kabinett-ab-4311643.html>

¹⁵² Hans von der Burchard, „Germany's Habeck warns tank deliveries to Ukraine could turn West into Russian 'target'“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/berlin-bickers-over-tanks-for-ukraine-amid-warnings-that-west-could-become-target/>

¹⁵³ Roman Pletter et al., „Ich hoffe sehr, dass Deutschland die Entschiedenheit und das Tempo so hoch halten kann“, Zeit, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/2023/08/robert-habeck-ukraine-waffenlieferung-energiewende>

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Julian Olk, „Wie Robert Habeck es nach dem Absturz ins Kanzleramt schaffen will“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/gruene-wie-robert-habeck-es-nach-dem-absturz-ins-kanzleramt-schaffen-will/100053424.html>

¹⁵⁶ Martin Fornusek, „German Greens chancellor candidate says he would send Taurus to Ukraine if elected“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://kyivindependent.com/habeck-taurus/>

Nereikia pamiršti ir daugiau percepcijų iš kitos svarbios, jau minėtos tematikos, kuri atspindi iškeltus *Zeitenwende* tikslus ir kurioje labai daug, dėl savo kuruojamos srities, pasisakydavo ir Habeckas, tai energetika. Be minėtųjų jo teiginių apie dujų tiekimą iš Rusijos, geopolitinės ir energetinės krizės akivaizdoje ekonomikos ministras sugebėjo kritikuoti partnerius, šiuo atveju JAV ir kitas „draugiškas“ šalis, dėl didelių gamtinių dujų kainų, kas jo manymu buvo pelnymasis iš padėties, susiklosčiusios dėl karo Ukrainoje.¹⁵⁷ Aišku, kartu tai kėlė ir problemas Vokietijai bei jos energetiniam ir ekonominiam sektoriams, nes siekiant mažinti rusiškų dujų importą, buvo siekiama gauti alternatyvas iš kitų šalių. Šičia pastebimas, kaip ir kai kurių kitų aptartų politikų atveju, Vokietijos interesų, į ką įsikaito ir energetinis saugumas, pastatymas aukščiau visko, ir tai Habeckui atrodo tikrai yra svarbu, analizuojant jo įsitikinimus. Tačiau net ir situacijai energetinėje rinkoje esant sudėtingai, Habecko valdoma ministerija nepritarė planams pratęsti paskutinių trijų Vokietijoje veikusių atominių elektrinių veikimo trukmę, taip palaikant ilgametę Žaliųjų partijos ideologiją, bei pabrėžiant, jog šalies ir jos regionų tikslas turėtų būti diversifikuoti tiekimo šaltinius.¹⁵⁸ Kartu Habeckas užsiminė, jog tuo metu Vokietija planavo paspartinti ir greitai užbaigti pirmojo šalies suskystintųjų gamtinių dujų terminalo statybas, kas buvo įvykdyta 2022 m. lapkritį. O ir minėtame plačiajame interviu, kuriame nuneigė naikintuvų siuntimą Ukrainai, Habeckas toliau išreiškė viltį, kaip ir buvo planuota, iš Vokietijos energetikos pašalinti atominių elektrinių naudojimą bei, kaip alternatyvą, atmetė hidraulinio ardymo metodo naudojimą Vokietijoje, siekiant išgauti tokias energetinės žaliavas kaip skalūnų dujos.¹⁵⁹ Tuo tarpu dar vienas Habecko teiginys, išreikštas jau 2025 m., prieš federalinius rinkimus, buvo tas, kad jo požiūriu ES turėtų būti mažiau priklausoma nuo JAV energetinių išteklių bei telktis kartu bendram veikimui.¹⁶⁰ Kartu įvertino ir pradėjusią dirbti JAV prezidento Donaldo Trumpo administraciją: „reikia pasitikti D. Trumpo administraciją su ištiesta ranka, bet nelaukti, kad mūsų ranka būtų nukirsta.“ Šitaip Habeckas parodė savo įsitikinimus dėl tolimesnio JAV vaidmens Europos gyvenime – Europa turėtų išmokti gyventi kaip tik galima labiau be Amerikos paramos, tikėtina, jog omenyje jis turėjo ne tik priklausymą nuo energetikos žaliavų, bet ir nuo gynybos pajėgumų. Tai parodo jo tikslą dėl Vokietijos būties tarptautinių santykių arenoje – šalis turi tapti savo pačios kelio statytoja, o ne bandyti gauti viską iš kitų šalių ir būti priklausoma nuo jų, nes praeityje tai, turėjus labai stiprius

¹⁵⁷ Holly Ellyatt, „German minister criticizes U.S. over ‘astronomical’ natural gas prices“, CNBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.cnbc.com/2022/10/05/german-minister-criticizes-us-over-astronomical-natural-gas-prices.html>

¹⁵⁸ Reuters, „Germany vetoes nuclear power extension, aims for LNG terminal in 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.reuters.com/world/europe/german-ministries-say-cannot-recommend-extending-nuclear-plants-lifetime-2022-03-08/>

¹⁵⁹ Pletter et al.

¹⁶⁰ Petra Sorge, „EU Must Limit Reliance on US Energy, Germany’s Habeck Says“, Bloomberg, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-01-21/europe-must-not-rely-too-much-on-us-energy-habeck-warns>

saitus su Rusija, nebuvo naudinga ir tik sukėlė daug problemų Vokietijai. Tai galima įvardyti kaip pozityvų požiūrį *Zeitenwende* pokyčių fone.

Vokietijos ekonomikos ministro ir federalinio vicekanclerio vaidmuo bei įsitikinimai turi panašumų ir su kitais jau aptartais politikais, esminis jų – turimos baimės, jog Europoje ar visame pasaulyje gali kilti naujas didelio masto karas, kuris paliestų ir Vokietiją. Kitas elementas – Vokietijos ekonominė sauga, kuri jam irgi labai rūpėjo, ir jis vertybinių pozicijų, kaip kad staigiai nutraukti energetinę priklausomybę nuo Rusijos, kas ir kainuotų labai brangiai arba net praktiškai nėra įmanoma, aklaai nesivijo, nes visada akcentavo siekį nesužlugdyti šalies ekonomikos. Tačiau, lygiai taip pat kaip ir jo artima kolegė Annalena Baerbock, Robertas Habeckas turėjo aiškią poziciją dėl Rusijos daromų geopolitinių žingsnių – Rusiją griežtai vertino kaip imperialistinę, dar neprasidėjus karui skatino teikti papildomą paramą Ukrainai, o ir vėliau, ten, kur neįsiterpė jo turimos baimės dėl įmanomo siaubingo karo išplitimo, toliau pasisakė už paramos Ukrainai tęsimą ir net kai kuriais atvejais išreikšdavo drąsesnę retoriką nei šalies pagrindinis valdytojas ir tiesioginis jo bosas Olafas Šolcas. O ir kaip ką tik buvo apžvelgta, jo pozicijos energetikos sektoriaus klausimais buvo gan subalansuotos realistinėmis svarstyklėmis, nes buvo siekiama daryti tai, kas yra įmanoma, nors kartais ir negailėjo kritikos šalims partnerėms. Dėl to Habecko veiksmų, kurie kilo iš jo supratimų, nebūtų galima įvardinti kaip tokių, kurie stabdė *Zeitenwende* pokyčius, nors vis dėlto tam tikri jo įsitikinimai ir kišo koją efektyviam vyksmui, bet jie nebuvo tokie dramatiškai didelę įtaką darantys, kaip kad kitų aptartų politikų.

Apžvelgiant visų šešių šiame darbe aptariamų pagrindinių Vokietijos politikų percepcijas ir įsitikinimus, svarbu pažymėti kelis esminius juos apjungiančius taškus. Visų pirmiausia, viena dažniausiai pasireiškiančių percepcijų buvo baimės dėl galimo branduolinio / pasaulinio karo grėsmės, kuris tiesiogiai palietų ir Vokietiją, o šie įsitikinimai pagrinde suformuoti, atrodo, asmeninių žmonių savybių pagrindu. Iš to išsiveda politikų įsitikinimas, jog Vokietijos saugumas yra prioritetas numeris vienas – tas matoma iš esmės pas visus, dėl to Ukrainos rėmimas, kas yra vienas iš *Zeitenwende* punktų, nėra pagrindinis tikslas – pirmiausia reikia remti ir Vokietijos pajėgumus. Kitas beveik visus jungiantis dalykas – siekis išvengti ekonominio šalies žlugimo. Ši percepcija ypač ryški pas kanclerį Šolcą ir finansų ministrą Lindnerį, ir tai turbūt kilo dėl jų darbo supratimo ir įgytos patirties toje sferoje, nes juk ir Olafas Šolcas yra buvęs šalies finansų ministru. Žinoma, formaliai visi nagrinėti politikai pasisakė už Ukrainos rėmimą, bet tik keli iš jų tai darė aktyviau ir aštresnėmis tezėmis: tai būtų Pistoriusas, Baerbock ir Habeckas. Tačiau ir pas juos ryžtas kartais nusukdavo kitu keliu – tą galima susieti su pas visus šiuos politikus įžvelgtu siekiu per daug nerizikuoti esama padėtimi. Be to, panašu, kad gan dažnai suveikia susitapatinimas su vyriausybės galva, ką būtų galima pavadinti Olafo Šolco efektu – aštri ar griežta retorika Rusijos atžvilgiu bei noras atvirai remti Ukrainą tam tikrais momentais sušvelnėja ir labiau sutampa su kanclerio

pozicijomis negu su tikrosiomis asmeninėmis. Tuo tarpu kaip visiškai unikalus atvejis šioje analizėje, kurio esama neoklasikinio realizmo teorija negali paaiškinti, tai trumpai besidarbavusi buvusi gynybos ministrė Christine Lambrecht, kuri pačioje Vokietijoje dažnai buvo linksniuojama kaip nekompetentinga gynybos srityje ir netinkanti šiam darbui, ką galėjo lemti jos patirtis visai kituose dalykuose, kurie neturėjo sąsajų su jos darbu gynybos ministerijoje.

Tad tarpinė išvada dėl šių vertintų bei analizuotų politikų percepcijų ir iš to sekusių veiksmų, remiantis surinkta informacija ir prisimenant *Zeitenwende* siekiamybes, yra ši – kaip tokius, kurie tikrai rimtai trukdė *Zeitenwende* veikimui ir kartu einantiems pokyčius, galima įvardinti kanclerį Olafą Šolcą, gynybos ministrę Christine Lambrecht ir finansų ministrą Christianą Lindnerį. Tačiau *stabdymo* elementų turėjo ir kiti trys politiniai veikėjai, Pistoriusas, Baerbock bei Habeckas, kurie pagrįste pasimatydavo dėl jų išreiškiamų realistinių baimių, kas pagadindavo jų ryžtingą, teigiamų pokyčių siekiančių asmenų portretą. Dėl to galima teigti, kad išsikeltoji hipotezė nr. 1, jog *Zeitenwende* procesas stoja dėl Vokietijos politinių lyderių įsitikinimų apie Vokietijos saugumą, yra patvirtinama net ir nepaisant kartais tikrai pastebėtų aktyvių bei pozityvų sisteminį spaudimą sukeliančių politikų veiksmų ar išreikštų aštrių nuomonių.

3.2. Visuomenės įtaka bei vidinės šalies politinės struktūros įtaka

3.2.1. Visuomenės nuomonė ir jos įtaka

Norint įvertinti antrąją darbo hipotezę, analizuojamos Vokietijos visuomenės apklausos, pradedant informacija, kuri buvo renkama nuo 2022 m. vasario, kada prasidėjo viso pasaulio geopolitinį supratimą pakeitusi plataus masto Rusijos agresija prieš Ukrainą. Apžvelgus ir išanalizavus apklausas, bus galima padaryti išvadą, ar Vokietijos gyventojų nuomonės gali būti priežastimi, stabdančia *Zeitenwende* ir išsikeltų jos tikslų sėkmingą įgyvendinimą.

Prasidėjus invazijai į Ukrainą, gan greitai pasirodė ir pirmosios Europos gyventojų apklausos šia tema. Tų metų vasario 25–26 d. kompanija „TGM Research“ vykdė vieną pirmųjų tokių apklausų, kurioje kelių Europos šalių gyventojų ir JAV piliečių klausė, ką jie galvojo apie šiuos prasidėjusius įvykius.¹⁶¹ Atsakant į klausimą, ar Rusijos karas prieš Ukrainą, jų manymu, yra grėsmė Europos saugumui, teigiamai atsakė 84 proc. apklaustųjų vokiečių. Į panašų klausimą, kuriame buvo nurodyta, ar šis konfliktas kelia grėsmę jų šalies saugumui, teigiamai atsakė 72 proc. Vokietijos gyventojų. Į klausimą, ar yra artėjama prie Trečiojo pasaulinio karo, teigiamai atsakė tik 28 proc. apklausoje dalyvavusių vokiečių, o tai buvo vienas mažiausių rodiklių tarp apklaustųjų šalių gyventojų. Šiose apklausose pastebimas gan įdomus dalykas – prasidėjusį plataus masto konfliktą vokiečiai matė kaip grėsmę sau ir Europai, bet negalvojo, kad tai gali privesti prie dar

¹⁶¹ TGM Research, „War in Ukraine 2022 - Survey Results“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://tgmresearch.com/war-in-ukraine-2022-global-survey-results.html>

didesnio konflikto, tokio, kaip hipotetinis Trečiasis pasaulinis karas. Į smulkesnius klausimus Vokietijos gyventojai atsakė šitaip (atsakant teigiamai): jog tuometinės sankcijos Rusijai yra efektyvios – 16 proc.; mano šalis turėtų labiau padėti Ukrainai – 52 proc.; NATO turėtų imtis aktyvesnių veiksmų remti Ukrainą – 40 proc.; ar reikėtų įvesti prekybos sankcijas Rusijai – 51 proc.; NATO turėtų siųsti karinę pagalbą Ukrainai – 30 proc.; ES turėtų pilnai stabdyti prekybą su Rusija – 49 proc.; turėtume išlikti neutralūs – 33 proc.; palaikyti Rusijos veiksmus – 2 proc. Iš šios apklausos susidaro vaizdas, kad pusė Vokietijos visuomenės tik ką kardinaliai pasikeitus situacijai, iškart palaikė Ukrainą ir norėjo apriboti santykius su Rusija, tačiau nebuvo labai entuziastingi siųsti ginkluotę, taip pat trečdalis išreiškė poziciją likti apskritai neutraliais ir nesikišti. Bet tai buvo tik pati pirmoji apklausa, kada gyventojų nuomonės negalėjo būti iki galo susiformavusios, juolab, kad tuo metu situacija dėl ateities nebuvo pati aiškiausia. Kartu, atsižvelgus į teoriją, tai galima vertinti ir kaip palankią poziciją šalies vyriausybės atžvilgiu, nes toks visuomenės palaikymas galėjo būti ir signalas valdžiai vėliau, atsižvelgus į visuomenės nuomones, imtis kitokių, ryžtingesnių veiksmų, o tai gali paaiškinti ir gan vangią pradinę Vokietijos vyriausybės poziciją, kuri apsiribojo tik žodiniu Ukrainos palaikymu, o ne rimtesniais veiksmais.

Pagal vieną pirmųjų apklausų bendrovės „YouGov“ statistinių apklausų, paskelbtą 2022 m. vasario 28 d., 60 proc. vokiečių pritarė stiprinti sankcijas Rusijai, tačiau kalbant apie tiesioginį ar netiesioginį kišimąsi į karą, vokiečiai nebuvo tokie entuziastingi – tik mažiau nei pusė pritarė tokiems žingsniams kaip ginkluotės siuntimas ar kibernetinių atakų prieš Rusijos karinius pajėgumus panaudojimas, tik 19 proc. palaikė idėją vykdyti oro atakas ir dar mažiau, 17 proc., pritarė karių siuntimui į Ukrainą.¹⁶² Kalbant apie veiksmus, kurie reikštų tiesioginį karinį įsikišimą, vokiečiai, atrodo, patvirtino baimes dėl šalies saugumo ir taip susitapatino su anksčiau analizuotais Vokietijos pagrindiniais politikais bei jų turimais nuogastavimais, nes dauguma visuomenės nenori Vokietijos įvelti į plataus masto konfliktą. Tai parodė ir vienas klausimas iš „YouGov“ apklausos – 86 proc. vokiečių buvo susirūpinę ar labai susirūpinę dėl Rusijos pradėto karo. Žinoma, tai nereiškia, kad visuomenė nėra pasiryžusi keisti ilgametės šalies politikos ir nepritarti *Zeitenwende* tikslams. Tačiau į klausimą, kaip šalies lyderis, t. y. Olafas Šolcas, tvarkosi esamoje krizėje, daugiau apklaustųjų Vokietijos gyventojų pasirinko teigti, kad labiau blogai negu gerai – 44 proc. prieš 37 proc. Tai galima suprasti kaip signalą, jog tuo metu daugiau žmonių norėjo drąsesnių federalinės Vokietijos vyriausybės veiksmų, nors skirtingos apklausos ir pateikia skirtingus rezultatus. Tų pačių metų kovo pradžioje paskelbta Vokietijos transliuotojo ADR apklausa nurodė, kad 53 proc.

¹⁶² Connor Ibbetson, „European reaction to the Russian invasion of Ukraine“, YouGov, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://yougov.co.uk/politics/articles/41276-european-reaction-russian-invasion-ukraine>

gyventojų vyriausybės reakcija dėl karo buvo tinkama, o 27 proc. norėjo dar tvirtesnės reakcijos.¹⁶³ Ta pati apklausa parodė, kad 90 proc. vokiečių Rusiją matė kaip nepatikimą partnerę jų šaliai, ką galima įvertinti kaip tikrai pozityvų poslinkį vokiečių tarptautinės politikos peripetijų supratime.

Įdomu ir tai, kad ši ARD paskelbta apklausa parodė daugumos vokiečių pritarimą tokiam svarbiam *Zeitenwende* tikslui kaip Vokietijos Bundesvero stiprinimas – skirti 100 mlrd. specialųjį fondą kariuomenei atnaujinti, apie ką kalbėjo kancleris Šolcas, pritarė 65 proc. apklaustųjų.¹⁶⁴ Šioje apklausoje pastebėtas ir skirtumas su prieš tai pristatyta „TGM Research“ apklausa: teiginiui, kad Vokietija turėtų siųsti ginkluotę Ukrainai, pritarė 61 proc. Vokietijos gyventojų. Svarbu ir tai, jog nemaža dalis vokiečių pritarė didinti gynybos išlaidas iki 2 proc. nuo BVP, šie rezultatai buvo pateikti pagal partijų palaikymą ir akivaizdu buvo viena – tradicinių partijų rinkėjų dauguma tam pritarė gan ženkliau skirtumu, kai kraštutinių partijų, tokių kaip AfD ar Kairės rinkėjai, buvo mažiau linkę tam pritarti – tai susisieja ir su nagrinėtomis šių partijų rinkiminėmis programomis. Apskritai, šis populiacijos palaikymas didinti išlaidas galėjo būti ir stimulus Vokietijos valdžiai realiai įgyvendinti norimus *Zeitenwende* pokyčius gynybos finansų srityje, nes vadinamoji „palaikančioji koalicija“ tarp tradicinių partijų rinkėjų buvo ryški.

Tų metų balandį vykdyta „Ipsos“ apklausa parodė, kad vokiečių įsitikinimai dėl tiesioginio kišimosi į karą iš esmės nepakito – 76 proc. atsakė, kad jų šalis neturėtų kištis kariniais būdais į konfliktą, taip pat 66 proc. teigė, kad karinis kišimasis paskatintų atakas prieš kitas valstybes.¹⁶⁵ Tačiau taip pat 74 proc. pritarė minčiai, kad nieko nedarymas Ukrainos klausimu rodytų Rusijai, jog ji gali tęsti panašius veiksmus kitose vietose Europoje ar Azijoje, bei 61 proc. išsakė požiūrį, kad sankcijos Rusijai yra efektyvi priemonė padėti sustabdyti karą. 62 proc. vokiečių pritarė tam, jog reikėtų imtis papildomų sankcijų, tačiau jau mažiau nei pusė, 45 proc., norėtų, jog Vokietija uždraustų Rusijos energetinių išteklių importą, o 41 proc. pritarė siųsti savo šalies karius į kitas NATO valstybes, kurios ribojasi su Ukraina, bet lygiai taip pat kaip ir anksčiau tik 17 proc. norėtų siųsti karius į pačią Ukrainą. Matoma, kad praėjus porai mėnesių nuo invazijos pradžios, dauguma Vokietijos visuomenės toliau norėjo remti Ukrainą, kas yra geras ir svarbus rezultatas *Zeitenwende* atžvilgiu, tačiau į tokius drastiškus veiksmus kaip karių siuntimas į kariaujančią šalį vis dar tebežiūrėjo labai atsargiai.

2022 m. gegužę ECFR (Europos užsienio santykių tarybos) užsakymu buvo atlikta apklausa, klausiant kas yra kaltas dėl karo Ukrainoje. Į šį klausimą, atsakydami, kad Rusija, atsakė 66 proc.

¹⁶³ DG COMM's Public Opinion Monitoring Unit, „Public opinion on the war in Ukraine“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2022/public-opinion-on-the-war-in-ukraine/en-public-opinion-on-the-war-in-ukraine-20220304.pdf>

¹⁶⁴ Sabine Kinkartz, „Germans approve of government U-turn on Ukraine“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/germans-approve-of-government-u-turn-on-ukraine/a-61011528>

¹⁶⁵ Ipsos, „The world's response to the war in Ukraine“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2022-04/Global%20Advisor%20-%20War%20in%20Ukraine%20-%20April%202022%20-%20Graphic%20Report.pdf>

vokiečių, o 20 proc. nurodė Ukrainą, ES arba JAV.¹⁶⁶ Lyginant su kitomis šalimis, toks didelis, net penktadalio apklaustųjų skaičius, nurodęs, kad dėl to atsakinga Ukraina ar Vakarų valstybės, kas yra vienas iš didesnių rodiklių tarp visų apklaustų šalių visuomenių, gali būti paaiškinamas buvusios Rytų Vokietijos gyventojų simpatijomis Rusijai, kurios susiklostė dėl istorinių aplinkybių ir tuo pačiu sutampa su palaikymu kraštutinės kairės ar dešinės partijoms, kurios pačios dažnai simpatizuoja Rusijai.¹⁶⁷ Tuo tarpu į klausimą, kas labiausiai trukdo pasiekti taiką tarp Ukrainos ir Rusijos, 63 proc. vokiečių nurodė Rusiją, 19 proc. Ukrainą ar Vakarus. Kalbant apie tai, kiek dėmesio šalies valdžia skiria Ukrainai ir karui, dauguma nurodė, t. y. 38 proc. visuomenės, kad per daug, 35 proc. vokiečių sakė, kad pakankamai ir tik 7 proc. teigė, kad nepakankamai. Dar vienas šiam tyrimui aktualus apklausos klausimas – ar jūsų šalis turėtų skirti daugiau lėšų gynybai dabar, atsižvelgiant į karą Ukrainoje. Į šį klausimą teigiamai atsakė 41 proc. tyrime dalyvavusių Vokietijos gyventojų, 32 proc. laikėsi priešingos nuomonės. Kad ir nedidele persvara, bet matome, kad daugiau vokiečių palaikė didesnes išlaidas kariuomenei, tai yra teigiamas aspektas *Zeitenwende* įgyvendinimo akivaizdoje. Viena iš besikartojančių klausimų, kalbančių apie ginkluotės siuntimą į Ukrainą, 52 proc. vokiečių nurodė palaikantys tokius veiksmus, o 33 proc. priešinosi. Kitas klausimas buvo toks – ar visuomenė palaiko valstybės valdžią priimant ukrainiečių pabėgėlius ir atsakant į šį klausimą, 76 proc. vokiečių palaikė vyriausybę, 16 proc. – nepalaikė. Analizuojant apklausas matoma, kad tokiuose socialiai jautriuose klausimuose absoliuti visuomenės dauguma palaikė vyriausybės sprendimus dėl pabėgėlių iš Ukrainos priėmimo ir integravimo Vokietijoje.

Po kelių mėnesių, 2022 m. rugpjūtį Korberio fondo užsakymu atlikta „Kantar“ apklausa parodė vokiečių pozicijas svarbiais ir kiek įdomesniais bei aktualesniais šiam tyrimui klausimais. Atsakant į klausimą, ar Vokietija turėtų labiau įsitraukti į tarptautines krizes, susilaikyti atsakė 52 proc. apklaustųjų, o 41 proc. pritarė minčiai tapti aktyvesniais.¹⁶⁸ Iš norinčių aktyvesnio vaidmens, 65 proc. nurodė, kad jis turėtų būti diplomatinis, ir tik 14 proc., jog karinis. Šiuo atveju matomas jau priešingas vaizdas – absoliuti dauguma vokiečių nenorėtų, jog jų šalis labai aktyviai reikštųsi tarptautiniuose reikaluose ir iš esmės palaikytų tuometinę šalies poziciją, o tai tampa tiesioginiu kliuviniu *Zeitenwende* pokyčiams, juolab, kad daugeliui nepriimtinas karinis aktyvumas, o kaip tik norima palaikyti diplomatijos keliu grindžiamą politiką. Kitas klausimas ir jo atsakymų rezultatai tik dar labiau patvirtino, kad vokiečiai nenori aktyvaus Vokietijos vaidmens. Į klausimą, ar Vokietija turėtų vaidinti karinės lyderės vaidmenį Europoje, teigiamai atsakė tik 29 proc. Vokietijos

¹⁶⁶ Ivan Krastev ir Mark Leonard, „Peace versus Justice: The coming European split over the war in Ukraine“, ECFR, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://ecfr.eu/publication/peace-versus-justice-the-coming-european-split-over-the-war-in-ukraine/>

¹⁶⁷ Katja Hoyer, „East Germans still find it hard to see Russia as the enemy“, The Spectator, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.spectator.co.uk/article/east-germans-still-find-it-hard-to-see-russia-as-the-enemy/>

¹⁶⁸ Koerber Stiftung, „The Berlin Pulse 2022/23“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://koerber-stiftung.de/en/projects/the-berlin-pulse/2022-23/>

gyventojų, kai neigiamą atsakymą nurodė daugiau nei du trečdaliai – 68 proc. 69 proc. vokiečių atsakydami į kitą klausimą, ar yra susirūpinę dėl potencialaus Rusijos branduolinio smūgio, atsakė teigiamai, taip pat 80 proc. nurodė, jog bijo galimo karo išplitimo į NATO teritoriją. Šių klausimų atsakymus vėl galima sulygtinti su Vokietijos politikų turimomis baimėmis, tad šiuo atveju politikai ir visuomenė yra tapatūs. Šioje apklausoje buvo ir tokių klausimų, kurie leidžia geriau pažvelgti į piliečių geopolitines nuostatas: 82 proc. vokiečių transatlantinius ryšius su JAV vertino kaip gerus ar labai gerus, o klausime apie Kiniją, ar reikėtų mažinti Vokietijos ekonominę priklausomybę nuo jos, teigiamai atsakė 66 proc., neigiamai 29 proc. Tad ši apklausa parodė kiek kitokią vokiečių poziciją, kuri nupiešė niūresnėmis spalvomis bendrą atmosferą *Zeitenwende* atžvilgiu.

Dar viena Vokietijos transliuotojo ARD užsakyta apklausa taip pat parodė, jog apie 60 proc. vokiečių palaikė nuomonę, kad Vokietijai reikėtų dėti daugiau diplomatinių pastangų, siekiant užbaigti karą Ukrainoje, net jei dėl to Ukrainai gali tekti eiti į kompromisus su Rusija.¹⁶⁹ Tam labiausiai pritarė AfD, Kairiųjų partijos ir, kiek nestandartiškai, liberalios FDP rinkėjai, bet jų tokį nusiteikimą, kuris nukrypsta nuo tradicinių partijų pozicijų, būtų galima bandyti paaiškinti dažnai pastebimais ekonominiais interesais, ypač kuriuos transliuodavo FDP partijos lyderis Christianas Lindneris. Kitos žiniasklaidos priemonės, RTL, užsakymu atlikta bendrovės „Forza“ apklausa parodė, kad 57 proc. vokiečių galvoja, jog įvestos sankcijos Rusijai labiau kenkia Vokietijai negu Rusijai, tačiau tik apie 30 proc. apklaustųjų nurodė, jog pritartų sankcijų atlaisvinimui ar visiškam atšaukimui.¹⁷⁰ Taip pat tik 30 proc. tikėjo Ukrainos pergale (jog jai pavyks išstumti Rusijos pajėgas iš užimtų teritorijų), o 62 proc. netikėjo ir mažiau nei pusė, 42 proc., mąstė pozityviai apie Ukrainos prisijungimą prie ES, kai 49 proc. galvojo, jog tai nėra geras dalykas. Šie atsakymai taip pat parodė kitokį ir labiau negatyvų Vokietijos gyventojų požiūrį į tuometę krizinę situaciją, kas irgi nėra teigiamas ženklas *Zeitenwende* politikai.

2022 m. pabaigoje pavišinta Bertelsmano fondo atlikta apžvalga, kurioje yra lyginama kelių ES valstybių visuomenių, įskaitant Vokietijos, nuomonių dinamika nuo plataus masto karo pradžios. Joje išryškėjo, kad vokiečiai sumažino savo pritarimą remti Ukrainą ginklais – nuo 57 proc. tam pritariančių kovo mėn., iki 48 proc. rugsėjį.¹⁷¹ Kitame *Zeitenwende* aspekte, energetinėje nepriklausomybėje, vokiečių palaikymas taip pat mažėjo – atsakant į klausimą, ar ES turėtų siekti didesnės energetinės nepriklausomybės, net jei tai reiškia, kad išlaidos dar labiau didės, palaikymas Vokietijoje sumažėjo nuo 72 proc. iki 62 proc. Vokiečiai padidino ir skepsį Ukrainos narystės ES

¹⁶⁹ Tagesschau, „Mehrheit für Corona-Isolationspflicht“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-3187.html>

¹⁷⁰ RTL, „Mehrheit der Deutschen überzeugt: Sanktionen schaden Deutschland mehr als Russland“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.rtl.de/cms/umfrage-zu-sanktionen-deutsche-finden-schaden-uns-mehr-als-russland-5010721.html>

¹⁷¹ Isabell Hoffmann, „Support for Ukraine is declining slightly“, Bertelsmann Stiftung, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/topics/latest-news/2022/december/support-for-ukraine-is-declining-slightly>

klausimu – palaikymas tam sumažėjo nuo 61 proc. iki 55 proc. Dar viena 2022 m. pabaigos apklausa, atlikta „YouGov“ Vokietijos naujienų agentūros DPA užsakymu, atskleidė vokiečių norą greitoms diplomatinėms deryboms, norint pabaigti karą. 55 proc. apklaustųjų pasisakė už tai, kad Ukraina pradėtų taikos derybas su Rusija tučtuojau, ir tik vos daugiau nei ketvirtadalis, 27 proc., pareiškė, kad laikas nėra tinkamas tokioms deryboms.¹⁷² Žinoma, deryboms labiausiai pritarė AfD rinkėjai, 80 proc. jų, bet ir absoliuti dauguma tuomečių valdančiųjų partijų SPD ir FDP rinkėjų, atitinkamai 52 proc. ir 53 proc., taip pat pasisakė už kuo greitesnę perėjimą į derybas, kas parodo susitapatinimą su jų lyderių retorika, ypač SPD lyderio Olafo Šolco, kuris diplomatinę kelią įvardindavo gan dažnai. Kartu akivaizdu, jog per 2022 m. gan tvirta vokiečių nuomonė dėl Ukrainos rėmimo ėmė kisti ir tapo ne tokia pozityvi, nors už savo pačios šalies gynybos stiprinimą, kas yra svarbu, siekiant pakeisti ilgametę Vokietijos politiką, Vokietijos gyventojai akivaizdžia dauguma pasisakė už.

Pereinant į 2023 m., GESIS (Leibnico socialinių mokslų institutas) apžvelgė vokiečių pozicijas dėl gynybos stiprinimo ir išlaidų tam didinimo. 2023 m. užfiksuotas didžiausias teigiamas Vokietijos Bundesvero įvertinimas nuo 1999 m. – 86 proc. teigiamai vertino šalies kariuomenę, o neigiamas vertinimas buvo pasiekęs mažumas.¹⁷³ O ir palaikymas didinti gynybos išlaidas taip pat pasiekė istorines aukštumas – 2022 m. už tai, kad reikia didinti išlaidas, pasisakė 59 proc. apklaustųjų (padidėjimas apie 20 proc.), nors 2023 m. šis rodiklis šiek tiek nukrito. Nuomonės, jog reikėtų mažinti gynybos biudžetą, susitraukė iki mažiau nei 10 proc. Tuo tarpu gyventojų įsitikinimai dėl NATO aljanso įsipareigojimų gan ilgą laiką išliko vienodi. 2016–2023 m. laikotarpiu absoliuti dauguma, daugiau nei du trečdaliai pritarė mintims, jog Bundesveras turėtų būti dislokuotas padėti puolamiems sąjungininkams, taip pat labai panašiai pritarta tam, kad Vokietija turėtų būti NATO nare. O nuo 2022 m., dėl įvykių Ukrainoje, ženkliai padidėjo teigiamas vertinimas pora tikslesnių klausimų – teiginiui, kad Vokietija turėtų palaikyti Baltijos valstybes, jog jos galėtų apsiginti nuo Rusijos, pritarė apie 50 proc. vokiečių, ką galima susieti ir su palaikymu dislokuoti Vokietijos karių brigadą Lietuvoje. Kitam teiginiui, pagal kurį NATO turėtų stiprinti savo buvimą rytiniame flange, 2022 m. palankumas padidėjo ženkliai, taip pat iki 50 proc. Remiantis šia informacija akivaizdu, kad pasikeitusi geopolitinė situacija regione privertė visuomenę pakeisti nuomonę, ypač tai ryšku tokiais klausimais, kuriais yra akcentuojamas karių dislokavimas pas sąjungininkus. O tai labai svarbu karinės brigados dislokavimo Lietuvoje atžvilgiu, tad tvirtai galima teigti, jog Vokietijos gyventojai, nesukurdami jokių bereikalingų kliūčių, suteikė mandatą

¹⁷² Robert Semonsen, „Poll: Large Majority of Germans Want Negotiations Between Ukraine and Russia Now“, The European Conservative, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://europeanconservative.com/articles/news/poll-large-majority-of-germans-want-negotiations-between-ukraine-and-russia-now/>

¹⁷³ Markus Steinbrecher ir Alexander Jeding, „Stability, change, and external shocks: Selected results for German public opinion on foreign and security policy“, GESIS, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://blog.gesis.org/stability-change-and-external-shocks-selected-results-for-german-public-opinion-on-foreign-and-security-policy/>

šalies vadovybei imtis šio Vokietijos istorijoje neeilinio žingsnio, kas realiai labai ženkliai turi pakeisti ir šalies tarptautinių santykių vaidmenį Europos žemyne.

Transliuotojo ZDF užsakyta apklausa iš 2023 m. vasario–kovo mėn. antrina ankstesnėms apklausos dėl gynybos išlaidų – 62 proc. pritartų tam, kad į Bundesverą būtų investuojama daugiau lėšų, net ir viršijant specialų papildomą 100 mlrd. eurų fondą, 32 proc. buvo nusiteikę prieš.¹⁷⁴ Tačiau parama išlaidų gynybai didinimui staiga sumažėjo, kai buvo paklausta, ar pritartų panašiai idėjai kaip Danijos simbolinis būdas atlaisvinti lėšas gynybai. Tik 26 % apklaustųjų teigė, kad jie sutiktų atsisakyti valstybinių švenčių, kad kaip Danijoje būtų galima surinkti daugiau pajamų iš mokesčių ir juos skirti gynybai. Imant kiek konkretesnį klausimą, kitoje apklausoje iš 2023 m. pradžios, paklausus klausimo, ilgai kankinusio kanclerį Šolcą, ar reikėtų į Ukrainą siųsti vokiškus tankus, 46 proc. pasisakė už tankų siuntimą, 43 proc. – prieš.¹⁷⁵ Paradoksaliai SPD rinkėjai vidutiniškai labiau palaikė tankų siuntimą negu nesiuntimą, nors labiausiai už pasisakė CDU simpatizuojantys asmenys – iš jų tam pritarė 66 proc., po jų aktyviai pasisakė Žalieji, labiausiai prieš buvo AfD rinkėjai.

Jau 2024 m. atlikta PwC apklausa parodė, kad nors 68 proc. pritaria Vokietijos gynybos pajėgumų didinimui, tačiau didelė dauguma vokiečių, t. y. 63 proc., mano, kad paskelbtoji Olafo Šolco *Zeitenwende* dar nepasiekė ir nepaveikė Bundesvero taip, kaip buvo kalbėta.¹⁷⁶ Šiuo atveju vėlei matome akivaizdų ir tvirtą vokiečių palaikymą keisti šalies gynybos politiką, tačiau lygiai taip pat visuomenė įvardino, kad pokyčiai nėra tokie, kokie turėtų būti, arba kitaip tariant, procesas yra sustojęs, užstrigęs. Ta pati apklausa kartu vėl įrodė, kad 57 proc. pritaria vyriausybės ketinimui ateityje į gynybą investuoti 2 ar daugiau proc. nuo BVP gynybai, kai 31 proc. tai vertina kritiškai. Tuo tarpu klausimas, ar tikslinga sustabdyti šalies skolos ribos taikymą, jog būtų galima plėsti gynybą, vokiečius suskaldė per pusę: 40 proc. apklaustųjų pritarė sustabdymui, o 42 proc. buvo prieš. Apie NATO teigiamai atsiliepė 52 proc., neigiamai – 30 proc. vokiečių ir tai buvo nuopuolis šiuo atžvelgiu, nes karo pradžioje NATO teigiamai vertino 65 proc. žmonių. Bet 58 proc. respondentų teigė, kad gynybos plėtra rytiniame NATO flange, ypač planuojama Vokietijos kovinė brigada Lietuvoje, yra būtina, kas yra pasikartojanti pozityvi žinia kardinalių Vokietijos politikos pokyčių fone. Tačiau vokiečių įsitikinimai vienu aspektu vis tiek išliko neigiami – 64 proc. vokiečių netiki, kad Ukraina vis dar gali laimėti Rusijos pradėtą karą, tą parodė RTL užsakymu atliktas

¹⁷⁴ Deutsche Welle, „Most Germans would support more defense spending — poll“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/most-germans-would-support-more-defense-spending-poll/a-64880363>

¹⁷⁵ Ben Knight, „Scholz defends decision to send battle tanks to Ukraine“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/german-chancellor-olaf-scholz-defends-decision-to-send-battle-tanks-to-ukraine/a-64509633>

¹⁷⁶ PwC, „Die Deutschen wollen verteidigungsfähiger werden“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.pwc.de/de/pressemitteilungen/2024/die-deutschen-wollen-verteidigungsfahiger-werden.html>

„Forsa“ tendencijų barometras 2024 m. vasarį, praėjus dviem metams nuo invazijos pradžios.¹⁷⁷ Tai gali signalizuoti ir netiesioginį vokiečių apsisprendimą mažiau kištis į užsieninius konfliktus, ką rodė senesnės apklausos, tačiau to tvirtai patvirtinti negalima. Vis dėlto Vokietijos gyventojams tebesitęsiantis Rusijos karas prieš Ukrainą išliko svarbiu politiniu klausimu su 34 proc. atsakymų, iškart po problemiško vyriausybės valdymo.

ISD (Strateginio dialogo instituto) atlikta apklausa, kurios rezultatai paskelbti 2024 m. birželį, parodė, kad 66 proc. respondentų tvirtai pritarė saugumo ir gynybos bendradarbiavimo su Europos partneriais stiprinimui, siekiant atgrasyti Rusiją nuo tolesnių karinių veiksmų, o 58 proc. tvirtai pritarė Vokietijos išlaidų gynybai didinimui.¹⁷⁸ Taip pat 66 proc. visiškai arba iš dalies sutiko, kad Rusijos režimas kelia grėsmę Vokietijos ekonominiams interesams ir saugumui, bet nepaisant to, tik 44 proc. vokiečių sutiko, kad Vokietija turėtų didinti karinę paramą Ukrainai, o 47 proc. su tuo nesutiko. Taip pat tik 36 proc. visuomenės pritarė „Taurus“ raketų tiekimui Ukrainai, bet stebinančiai 45 proc. vokiečių manė, kad Ukraina turėtų turėti galimybę naudoti Vakarų ginklus, jog galėtų jais smogti taikiniams Rusijos teritorijoje, kas yra svarbus klausimas, susijęs su „Taurus“ raketų tiekimu. Dar vėlesnė Korberio instituto paskelbta apklausa iš 2024 m. lapkričio parodė, kad vis dar absoliuti dauguma, 57 proc., palaikė karinę paramą Ukrainai, tačiau šis rezultatas buvo nukritęs nuo 66 proc. praėjusiais 2023 m.¹⁷⁹ Mažiausia parama fiksuota buvusioje Rytų Vokietijoje, kur tik 40 proc. populiacijos palaikė karinės paramos tąsą. Apskritai, vokiečių, norinčių aktyvesnio Vokietijos dalyvavimo tarptautinėse krizėse pagal šią apklausą, dalis išaugo iki 46 proc., kai 71 proc. respondentų norėjo aktyvesnės diplomatinės veiklos, 15 proc. pasisakė už didesnes finansines išlaidas ir tik 10 proc. pritarė Vokietijos karinės intervencijos didinimui. O ir atėjus 2025 m., vokiečiai toliau išreiškė norą palaikyti Ukrainą karine parama, ką atskleidė transliuotojo ZDF užsakyta apklausa. Ji parodė, kad 67 proc. vokiečių pritaria Vokietijos karinei pagalbai Ukrainai, iš šios grupės 27 proc. pasisakė už karinės pagalbos Kijevui didinimą, o 40 proc. mano, kad Vokietija turėtų išlaikyti dabartinį paramos lygį.¹⁸⁰ Tuo tarpu 27 proc. respondentų kaip tik ragino sumažinti ginklų tiekimą Ukrainai. Iš tų, kurie labiausiai palaiko karinės paramos didinimą, buvo Žaliųjų partijos atstovai, kas susisieja su anksčiau analizuotomis užsienio reikalų ministrės Annalenos Baerbock ir ekonomikos ministro Roberto Habecko aštriomis pozicijomis, kurios buvo kietesnės Rusijos ir paramos Ukrainai atžvilgiu nei kanclerio Olafo Šolco. Ir dar viena „Forza“ apklausa

¹⁷⁷ Welt, „64 Prozent der Deutschen halten Ukraine-Krieg für verloren“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.welt.de/politik/deutschland/article250070570/Ukraine-64-Prozent-der-Deutschen-halten-Krieg-fuer-Kiew-fuer-verloren.html>

¹⁷⁸ ISD, „ISD Surveys: What do Germans think about Ukraine and Defence Policy?“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.isdglobal.org/digital_dispatches/isd-surveys-what-do-germans-think-about-ukraine-defence-policy/

¹⁷⁹ Ivanna Kostina, „Total of 57% of Germans support providing military assistance to Ukraine“, Ukrainska Pravda, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/11/12/7484037/>

¹⁸⁰ Olena Goncharova, „Majority of Germans support military aid to Ukraine, survey shows“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://kyivindependent.com/majority-of-germans-support-military-aid-to-ukraine-survey-shows/>

atskleidė, kad 49 proc. gyventojų pritaria Bundesvero pajėgų siuntimui į galimą taikos palaikymo misiją Ukrainoje, o 44 proc. tam nepritaria¹⁸¹, kas yra gan stebinantys rezultatai, ypač lyginant su 2022 m. pradžios nuomonėmis, kada karių siuntimas į Ukrainą buvo vertinamas labai neigiamai.

Trumpai suglaudžiant ir peržvelgiant šią aptartą svarbią duomenų dalį, galima išskirti tokius kelis esminius teiginius apie Vokietijos visuomenės nuomones *Zeitenwende* akivaizdoje. Pirmiausia, per trejų metų laikotarpį vokiečiai išlaikė teigiamą požiūrį į planus didinti išlaidas šalies kariuomenei bei gynybai ir tam paprastai pritaria absoliuti dauguma piliečių. Kita svarbi žinia yra tai, kad lygiai taip pat dauguma populiacijos toliau palaiko paramos siuntimą Ukrainai, nors nuo 2022 m. iki 2025 m., atrodo, taip mąstančių žmonių dalis, vertinant skirtingas apklausas, susitraukė, bet palaikymas vis tiek išliko. Svarbu pažymėti ir tai, jog vokiečiai remia šalies planus siųsti karius į sąjungininkų šalis, įskaitant Lietuvą, kas įrodo palaikymą kardinaliems ir svarbiems politikos pokyčiams, nematytiems daugiau nei pusei amžiaus. Visuomenė kartu palaikė ir sankcijas Rusijai bei tąsą joms, nors respondentai patys įvardijo, kad sankcijos Vokietijai kenkia labiau negu kenkia Rusijai. Vienas labai išsiskiriantis dalykas, ypač vėlesniu vykstančio karo metu, jog vokiečiai gan ženkliai palaikė ir tebebalaiko diplomatinės priemones, siekiant spręsti pasaulinius konfliktus, įskaitant ir Rusijos bei Ukrainos karą. Tai galima vertinti dvejopai: vienu ruoštu tai yra signalas politikams, kad šalia karinės pagalbos priemonių yra ir diplomatinės, kitu atžvilgiu tai gali būti interpretuojama kaip siūlymas išvis nedidinti karinių išlaidų ar neremti Ukrainos, tad tokios politinės interpretacijos gali sąlygoti ir silpnesnę Vokietijos taikomą užsienio bei gynybos politiką. Kartu su šiuo klausimu žygiuoja ir vienas svarbiausių nuneigiamų apklausos klausimų, jog Vokietijos visuomenė, ypač tai ryšku buvo karo pradžioje, nepalaikė vokiečių karių siuntimo į Ukrainą, tačiau, kaip matoma iš paskutinių apklausų, pasikeitusios aplinkybės skatino permąstyti tokias pozicijas ir vokiečiai tapo atviresni siųsti taikdarius į Ukrainą, užsivedus tokioms kalboms ir kitose Ukrainą remiančiose Europos valstybėse. Tačiau tikrai negalima sakyti, kad Vokietijos gyventojai yra tie, kurie savo nuomone ir įsitikinimais stabdo *Zeitenwende*, tad bent šiuo analizės etapu išsikeltoji hipotezė būtų atmetama.

3.2.2. Vidinės šalies politinės struktūros įtaka

Galiausiai bus išanalizuota Vokietijos Federalinės Respublikos vidinės politinės struktūros, kuri yra sąlygojama šalies konstitucijos arba kitaip vadinamojo Pagrindinio įstatymo, daroma įtaka svarbių politinių sprendimų ir pokyčių, tokių kaip *Zeitenwende*, įgyvendinimui ir ar tai galėjo prisidėti prie ne tokio greito bei efektyvaus pokyčio.

¹⁸¹ Ivan Khomenko, „Nearly Half of Germans Support Deploying Bundeswehr to Ukraine for Peacekeeping“, United24, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://united24media.com/latest-news/nearly-half-of-germans-support-deploying-bundeswehr-to-ukraine-for-peacekeeping-6019>

Šiame skirsnyje pirmiausia bus aptartas Vokietijos Bundesverui skirtas 100 mlrd. eurų specialiojo fondo įteisinimas, kuris buvo patvirtintas 2022 m. birželio mėnesį, ir kokį kelią reikėjo nueiti, norint pasiekti šį gan svarbų politikos pokytį, kuris tuo pačiu yra vienas esminių *Zeitenwende* atspindinčių veiksmų.

Apie fondą pirmą kartą buvo užsiminta per minėtąją kanclerio Olafo Šolco kalbą 2022 m. vasario 27 d. Bundestage, kurioje fondas buvo įvardintas kaip vienas iš būsimųjų svarbių vyriausybės darbų keičiant Vokietijos gynybos politikos prioritetus.¹⁸² Tačiau nuo tos dienos gan ilgą laiką nebuvo žinoma, kas dedasi politiniuose užkulisiuose ir tik tų pačių metų gegužės pabaigoje paaiškėjo, kad pagaliau visos trys valdančiosios koalicijos partijos (SPD, FDP ir Žalieji) po ilgo derėjimosi susitarė su tuometine didžiausia parlamento opozicine jėga, t. y. centro dešinės CDU ir jos regionine dalimi CSU, dėl paramos Vokietijos konstitucijos pataisoms Bundestage¹⁸³, be kurių ir nebūtų buvęs įmanomas specialiojo fondo sukūrimas ir įgyvendinimas. Tad dabar labai svarbu suprasti, kaip Vokietijos įstatymai reglamentuoja tokius teisinius pagrindinio šalies įstatymo keitimus. Pirmiausia, norint tokį fondą įteisinti, reikia „apeiti“ vadinamąjį šalies skolos stabdį (vok. *Schuldenbremse*), kuris yra aprašytas konstitucijos 109 ir 115 straipsniuose, kurie buvo įvesti senosios CDU vedamos Angelos Merkel vyriausybės 2009 m.¹⁸⁴ Šios konstitucijos dalys nurodo, jog valstybė ir kiekviena atskira Vokietijos federalinė žemė turi siekti išlaikyti biudžeto balansą ir atitinkamai neviršyti biudžeto deficito daugiau negu 0,35 proc. nuo BVP.¹⁸⁵ Tokios pataisos buvo įvestos pačiame didžiosios 2008 m. pasaulinės ekonominės krizės įkarštyje ir kai kurių ekonomistų kritikuojamos kaip reikšminga kliūtis pertvarkyti pastaruoju metu stagnuojančią Vokietijos ekonomiką. Tad norint pakeisti tokią įstatyminę bazę, reikia keisti pačią konstituciją.

Pagal galiojančius nuostatus, kurie įtvirtinti 76 ir 79 konstitucijos straipsniuose¹⁸⁶, pagrindinio šalies įstatymo pataisas gali inicijuoti federalinė vyriausybė, Bundestagas arba aukštesnieji parlamento rūmai Bundesratas. Tad tokia galimybė yra suteikiama trimis valstybės institucijoms, kas, pagal neoklasikinio realizmo teorijos logiką, yra platus politinių veikėjų ratas, kurie gali imtis svarbių politinių pokyčių, dėl to Vokietijos konstitucijos keitimai nėra toks retas dalykas. Be to, pataisos turi būti priimtose dviejų trečdalių dauguma (superdauguma) tiek Bundestage, tiek Bundesrate, dėl to tam ir yra reikalingas gan platus politinių partijų konsensusas, ko ir buvo

¹⁸² Die Bundesregierung, „Policy statement by Olaf Scholz“.

¹⁸³ Laurenz Gehrke ir Hans von der Burchard, „German government and opposition agree on €100B defense spending bill“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.politico.eu/article/germany-government-opposition-agree-100bn-defense-spending-bill/>

¹⁸⁴ Sabine Kinkartz, „What is Germany's debt brake?“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/what-is-germanys-debt-brake/a-67587332>

¹⁸⁵ Bundesministerium der Justiz, „Basic Law for the Federal Republic of Germany“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html

¹⁸⁶ Ibid.

siekiama įvedant specialųjį fondą, kitaip niekas nebūtų pavykę. Žinoma, jeigu pataisa yra patvirtinama, ją oficialiai turi pasirašyti ir federalinis šalies prezidentas.

Formaliai konstitucijos pataisos projektas Bundesratui buvo pateiktas 2022 m. kovo 17 d., o Bundestagui balandžio 13 d.¹⁸⁷ Abiejų parlamento rūmų atveju pagrindiniais komitetais buvo paskirti finansų arba biudžeto komitetai. Tačiau po to, ilgą laiką, kaip minėta, informacijos dėl vykstančių pasitarimų dėl įstatymo, nebuvo, tad konsensusas tarp valdančiųjų ir opozicinės CDU buvo rastas tik gegužės 30 d., kada kancleris Šolcas socialiniame tinkle „X“ paskelbė, jog „specialusis fondas ateina“.¹⁸⁸ Gynybos ministerija kartu paskelbė, jog tuo metu tikslas buvo priimti pataisas parlamente iki vasarinės parlamento darbo pertraukos, kad nebūtų gaišamas laikas. Tačiau tada pasiektame susitarime 2 proc. išlaidų nuo BVP gynybai tikslas nebuvo įtvirtintas kaip tas, kuris bus įrašytas konstitucijoje, ko siekė CDU partija, o teigiama, kad šis tikslas turėtų būti pasiektas „vidutiniškai per kelerius metus“, t. y., vienais metais Vokietija išleistų daugiau nei 2 proc., kitais metais mažiau. Taip pat buvo sutarta, kam konkrečiai bus skiriamos to fondo lėšos: 33,4 mlrd. eurų būtų skiriama oro pajėgoms pirkti naujus amerikietiškus naikintuvus F-35, taip pat europietiškus naikintuvus „Typhoon“ bei amerikietiškus transporto sraigtasparnius „Chinook“; 16,6 mlrd. būtų skiriama sausumos pajėgoms, už kuriuos būtų perkamos pėstininkų kovos mašinos „Marder“ ir transportiniai šarvuočiai „Fuchs“; 8,8 mlrd. skiriama jūrų pajėgoms ir korvečių, fregatų bei povandeninių laivų įsigijimui; 20,8 mlrd. eurų galėtų būti skiriama valdymo pajėgumų ir skaitmeninio sričių įsigijimams.¹⁸⁹ Visos šios 100 mlrd. eurų lėšos, pagal tai, kaip įrašoma konstitucijoje, gali būti naudojamos tik Bundesvero panaudai ir niekam kitam. Be to, kodėl Šolco vyriausybė siūlė 100 mlrd. eurų skirti būtent iš specialaus fondo, tai tam, kad jis būtų atskirtas nuo likusio šalies biudžeto, o tai leistų Vokietijai oficialiai laikytis savo griežtų fiskalinių taisyklių.¹⁹⁰ Ir nors CDU sąlyginai išliko nepatenkinta dėl to, jog 2 proc. išlaidos nebus oficialiai įrašytos į įstatymus, partija pasidžiaugė dėl to, jog išvis pavyko pasiekti konsensą tarp tradicinių šalies politinių jėgų svarbiais gynybos klausimais.

Po baigtų derybų tarp valdančiųjų ir opozicinės CDU, 2022 m. birželio 1 d. Bundestago biudžeto komitetas teikė rekomendaciją judėti toliau su konstitucijos pataisos pakeitimu. Tad jau 2022 m. birželio 3 d. Vokietijos žemesniuosiuose parlamento rūmuose Bundestage vyko lemtingas balsavimas dėl konstitucijos korekcijų: 567 parlamentarams iš 683 balsavusiųjų palaikant, kitaip tariant ženkliai viršijus reikalingą dviejų trečdalių ribą, ir su 96 nusiteikusiais prieš bei 20 susilaikiusiųjų, buvo priimtos svarbios konstitucijos pataisos, kurias rėmė susitariusios partijos

¹⁸⁷ Deutscher Bundestag, „Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 87a)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-%C3%A4nderung-des-grundgesetzes-artikel-87a/285555>

¹⁸⁸ Gehrke ir Burchard.

¹⁸⁹ Die Bundesregierung, „100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/federal-government/special-fund-federal-armed-forces-2047910>

¹⁹⁰ Gehrke ir Burchard.

(SPD, FDP, Žalieji ir CDU).¹⁹¹ Po savaitės, birželio 10 d., aukštesnieji rūmai Bundesratas taip pat palaikė pataisų priėmimą.¹⁹² Birželio 28 d. Vokietijos prezidentas Frankas Valteris Štainmajeris pasirašė įstatymą¹⁹³ ir taip Vokietijos konstitucijoje atsirado straipsnis nr. 87a, kuriame nurodyta, jog „Siekdama sustiprinti savo gebėjimą vykdyti išsipareigojimus aljansui ir savo gynybinius pajėgumus, Federacija gali įsteigti specialų fondą, turėdama savo kredito leidimą, kurio vienkartinė suma neviršija 100 mlrd. eurų.“¹⁹⁴ Tad taip iš esmės gan greitai, be didesnių biurokratinių ar politinių kliūčių, per šiek tiek daugiau nei tris mėnesius buvo įgyvendintas vienas svarbiausių *Zeitenwende* užsibrėžtų tikslų, siekiant stiprinti ir modernizuoti Vokietijos gynybinius pajėgumus. Tai galima įvertinti kaip labai sėkmingą procesą, kurio metu šalies įstatyminė biurokratinė bazė nesudarė didesnių keblumų, nors tokie formalūs konstitucijos reikalavimai, jog pakeitimus galima priimti tik gavus superdaugumos pritarimą abiejuose parlamento rūmuose ir kad formaliai prezidentas Štainmajeris galėjo nepasirašyti įstatymo pareiškęs, jog jis gali prieštarauti konstitucijai, šie etapai buvo praeiti dėka atsiradusios tvirtos politinės valios susitarti dėl šalies gynybos poreikių. Tiek SPD, tiek Žalieji, kurie bemaž labiausiai iš valdančiųjų palaikė tokį sprendimą, tiek FDP su finansų ministru Lindneriu, dažniausiai išlaidų didinimo klausimu paprastai būnanti labai skeptiška, rado politinį konsensą tarpusavyje bei sėkmingai prie proceso prijungė ir CDU, kuri iš visų politinių jėgų buvo labiausiai suinteresuota tokiais pokyčiais, net labiau, nei patys valdantieji. Tad vertinant šį vieną pirmųjų svarbių politinių žingsnių, įvykusių dar pirmaisiais prasidėjusio karo Europoje ir Vokietijos politikos pokyčių metais, galima teigti, kad Vokietijoje veikianti valdžių atskirimo tvarka, konstituciniai elementai, kartu ir anksčiau aptartas visuomenės palaikymas, o svarbiausia reikalingas politinis sutarimas, nestabdė ir nevilkino *Zeitenwende* įgyvendinimo šiuo aspektu. Kitaip tariant, tai, ką teigia neoklasikinio realizmo teorija, išskiriami formalūs veiksniai neturėjo tiesioginės įtakos vilkinti *Zeitenwende* kūrimo per biurokratinius veiksmus, kurie yra užkoduoti politinėje / teisinėje šalies bazėje, o pagrindu vykti pokyčiams buvo politinis susitarimas tarp pačių politikų, suveikus tarptautinės sistemos pateikiamiems signalams ir informacijai (Rusijos elegesys), kurie ir privertė politines partijas veikti.

¹⁹¹ Laurenz Gehrke, „Germany approves constitutional change to boost military“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.politico.eu/article/germany-pass-constitutional-change-to-ramp-up-military-amid-ukraine-russia-war/>

¹⁹² Bundesministerium der Verteidigung, „Bundesrat billigt Gesetzesänderung zum Sondervermögen für die Bundeswehr“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/sondervermoegen-bundeswehr-bundesrat-gibt-gruenes-licht-5445802>

¹⁹³ Bundesgesetzblatt, „Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 87a)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl110038.pdf%27%5D#/text/bgbl1122s0968.pdf?ts=1745482685708

¹⁹⁴ Bundesministerium der Justiz.

Kitas svarbus dalykas, kurį reikia išanalizuoti ir įvertinti, tai Vokietijos institucijų kelias link susitarimo su Lietuva dėl bendradarbiavimo gynybos srityje¹⁹⁵ oficialaus ratifikavimo. Šis susitarimas buvo pasirašytas 2024 m. rugsėjo 13 d. Berlyne tarp abiejų šalių krašto apsaugos ministrų – Lietuva jį ratifikavo tikrai greitai, per 20 dienų, jau tų pačių metų spalio 3 d.¹⁹⁶, pritarus 88 Seimo nariams be nė vieno susilaikiusio ar nusiteikusio prieš, tad apie institucinius stabdžius iš Lietuvos pusės nėra reikalo ir kalbėti, dėl to visas dėmesys bus skirtas Vokietijos pusei.

Ratifikavimo procesas Vokietijoje užtruko kiek ilgiau negu Lietuvoje – daugiau negu 4 mėnesius, nes Vokietijos Bundestagas ratifikaciją priėmė tik 2025 m. sausio 31 d.¹⁹⁷ Dėl to dabar bus atidžiau pažvelgta į ratifikavimo procesą Vokietijoje ir išanalizuotas jo poveikis bendram *Zeitenwende* veikimui. Ratifikavimo veiksmus tradiciškai, kaip ir daugelyje kitų šalių, reglamentuoja Vokietijos konstitucija, tiksliau, 59 straipsnio antra dalis, kurioje nurodyta, kad sutartims, kurios reguliuoja valstybės politinius santykius arba yra susijusios su federalinės teisės aktais, turi pritarti arba federalinio įstatymo forma dalyvauti institucijos, kurios tokiu atveju yra atsakingos už federalinio įstatymo priėmimą, šiuo atveju tai būtų parlamentas, kuris oficialiai priims tarptautinę sutartį, kurią suderino ir pasirašė gynybos ministerija. Po to, kaip nurodo kiti Vokietijos įstatymai¹⁹⁸, šalies vyriausybė Bundestagui turi pateikti ratifikavimo įstatymo projektą, kuris po to yra pristatomas Bundestage ir jo nagrinėjimas yra paskiriamas atitinkamiems komitetams. Įdomu, jog šio susitarimo ratifikavimo atveju parlamentui formaliai buvo pateikti du vienodo pobūdžio dokumentai, tik vieną iš jų iniciatyvos teise pateikė federalinė vyriausybė Bundesratui¹⁹⁹, o antrąjį SPD ir Žaliųjų parlamento frakcijos Bundestagui²⁰⁰, ir būtent frakcijų dokumentas buvo nagrinėjamas toliau. Šis projektas buvo įregistruotas 2024 m. gruodžio 3 d., Bundestage pristatytas gruodžio 5 d., po pristatymo jo nagrinėjimas perduotas trims komitetams: gynybos, kuris paskirtas pagrindiniu, užsienio reikalų ir biudžeto. Gruodžio 18 d. visi trys komitetai ratifikacijos įstatymo projektą apžvelgė savo viduje – tradicinių partijų nulemta dauguma komitetai nusprendė pritarti projektui, nes AfD, Kairės ir BSW atstovai prieštaravo, susilaikė arba išvis nedalyvavo

¹⁹⁵ Teisės aktų registras, „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo gynybos srityje“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/71d66260969a11efa605b9842742bf37>

¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas ratifikavo Lietuvos ir Vokietijos susitarimą dėl bendradarbiavimo gynybos srityje“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=289715

¹⁹⁷ Krašto apsaugos ministerija, „The Bundestag has ratified the agreement on the rights of German military personnel stationed in Lithuania“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://kam.lt/en/the-bundestag-has-ratified-the-agreement-on-the-rights-of-german-military-personnel-stationed-in-lithuania/>

¹⁹⁸ Bundesministerium der Justiz, „Vertragsgesetze zu zwei- und mehrseitigen Verträgen im Regelfall“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://hdr.bmj.de/anhang_1.1.html

¹⁹⁹ Deutscher Bundestag, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zu-dem-abkommen-vom-13-september-2024-zwischen-der/317515>

²⁰⁰ Deutscher Bundestag, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zu-dem-abkommen-vom-13-september-2024-zwischen-der/318239>

balsuojant.²⁰¹ Gruodžio 20 d. vyko komitetų rekomendacijų dėl projekto pristatymas, kuriuo metu buvo suteiktas pritarimas toliau vykdyti ratifikavimo procesą. Tad jau kitais metais, 2025 m. sausio 31 d., Bundestagas ėmėsi galutinio svarstymo dėl ratifikavimo, kurio metu SPD, Žalieji, FDP ir CDU frakcijų atstovai pritarė ratifikavimui, Kairieji ir BSW balsavo prieš, o AfD susilaikė. Taip svarbus susitarimas dėl vokiečių karių statuso Lietuvoje, kurio pagrindu bus galima pradėti pilnai per kelis metus perkelti Vokietijos kariuomenės kovinę brigadą į Lietuvą, oficialiai praėjo žemesniųjų parlamento rūmų pritarimą. Galiausiai procesas atsidūrė Bundesrato rankose – 2025 m. vasario 14 d. šis įstatymas buvo nagrinėjamas jame ir priimtas be jokių didesnių problemų.²⁰² Tad jau vasario 24 d. ratifikavimas oficialiai buvo pasirašytas Vokietijos prezidento²⁰³ ir po kelių dienų dokumentas formaliai įsigaliojo.

Nors ratifikacija dėl Vokietijos brigados perkėlimo į Lietuvą užtruko šiek tiek ilgiau nei dar svarbesnis 100 mlrd. specialaus fondo įteisinimas gynybai finansuoti, kurį norint pasiekti reikia pereiti sunkesnius konstitucinius apribojimus, tai pagrįsde sąlygojo 2024 m. Vokietijoje prasidėjusi politinė krizė, kurios metu griuvo valdančioji dauguma, partijai FDP, vedamai Christiano Lindnerio, pasitraukus iš vyriausybės. Šios vidinės Vokietijos politinės peripetijos užgožė ratifikavimą, dėl to tai nebuvo pirminės svarbos klausimas ir procesas buvo atidėtas kiek vėlesniam laikui. Bet 2024 m. gruodį oficialiai įregistravus projektą, reikalai pajudėjo ir per šiek tiek daugiau kaip du mėnesius procesas buvo formaliai sėkmingai užbaigtas vien tik dėl politinio susitarimo tarp tuomet jau valdančiųjų likusių dviejų partijų SPD ir Žaliųjų bei pasitraukusios FDP ir visą kadenciją opozicijoje buvusios CDU, o kraštutinės partijos tradiciškai prieštaravo tokiems svarbiems pokyčiams. Tad vertinant iš neoklasikinio realizmo pusės, vėl nėra jokių ženklų, kad Vokietijoje egzistuojanti valstybės įstatymų priėmimo sistema, kuri suformuota 1949 m. priimtos buvusios Vakarų Vokietijos konstitucijos pagrindu, galėjo sukelti kokių nors kritinių kliūčių sėkmingai įgyvendinti *Zeitenwende* atspindinčius veiksmus, nes jų įgyvendinimas absoliučiai priklausė tik nuo politinio susitarimo ir demokratinio proceso tarp skirtingų Vokietijos politinių jėgų, įskaitant ir gynybinio susitarimo su Lietuva ratifikavimą, nors jam ir prieštaravo kraštutinės Vokietijos politinės jėgos.

Dėl to atitinkamai plačiau vertinant trijų metų Vokietijos politikos dinamiką, įskaitant ir panašiomis aplinkybėmis įvykdytą svarbų konstitucijos pakeitimą jau po federalinių rinkimų, kuri iniciavo CDU partijos lyderis Friedrichas Merckas, siekiant šalies infrastruktūrai skirti milžinišką 500 mlrd. eurų fondą, taip pat prisimenant analizuotas populiacijos nuomones, nėra požymių,

²⁰¹ Deutscher Bundestag, „Beschlussempfehlung und Bericht des Verteidigungsausschusses“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dserv.bundestag.de/btd/20/143/2014347.pdf>

²⁰² Bundesrat, „Stenografischer Bericht 1051. Sitzung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dserv.bundestag.de/brp/1051.pdf#P.21>

²⁰³ Bundesgesetzblatt, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.recht.bund.de/bgb/2/2025/59/VO>

galinčių sakyti, kad visuomenės įtaka Vokietijoje, įvertinta per įvairias apklausas, ir vidinė šalies politinė struktūra, įtraukianti įvairius politinius veikėjus ir išanalizuota per dviejų svarbių teisės aktų priėmimą, yra stabdžiai, lėtinantys svarbius *Zeitenwende* pokyčius ar ėjimą link jų įgyvendinimo. O kaip veiksnius, kurie galėjo lėtinti tą patį įstatyminių procesą, galima nurodyti nebent būtent politikus ir jų politinės valios tartis bei susitarti stoką, nes akivaizdu, kad jeigu noras ir ryžtas egzistuoja, Vokietijos politikai gali priimti neeilinius sprendimus. Todėl šio darbo hipotezė nr. 2, jog *Zeitenwende* procesas stoja dėl visuomenės įtakos bei vidinės šalies politinės struktūros įtakos, nėra patvirtinama.

Išvados

Šiame darbe analizuojant Vokietijos *Zeitenwende*, buvo taikyta neoklasikinio realizmo teorija, aprašomi ir išskiriami įsiterpiantieji kintamieji, leidę objektyviai atrasti galimas priežastis, lemiančias Vokietijos elgesį tarptautinės politikos arenoje neramių laikų akivaizdoje. Svarbu akcentuoti, kad neoklasikinis realizmas, kitaip negu kitos teorinės realizmo rūšys, daugiau dėmesio skiria vidaus politikos aspektams ir jų sąveikai bei įtakai sprendimų priėmimams, todėl kai kurių teorijoje apibrėžiamų kintamųjų svarba pasireiškė ir analizuojamo atvejo metu. Žinoma, dėl savo gan plataus įrankių spektro, ne visi teorinėje prieigoje įvardijami veiksniai buvo pasitelkti šiame darbe, o pasirinkti ir taikomi tik patys aktualiausi – tokie, kurie potencialiai galėjo turėti daugiausia įtakos pagrindiniams *Zeitenwende* materializavimo tikslams.

Šiame tyrime buvo išsikeltos dvi darbinės hipotezės: *Zeitenwende* procesas stabdomas dėl Vokietijos politinių lyderių įsitikinimų apie Vokietijos saugumą ir kad *Zeitenwende* procesas nevyksta dėl visuomenės įtakos bei vidinės šalies politinės struktūros įtakos. Aptariant pirmąją hipotezę, svarbu pabrėžti, kad analizės metu nagrinėti 6 išskirti svarbiausi Vokietijos politikai parodė skirtingą savo politinės aplinkos suvokimą ir tuo pačiu iš to kylančius jų veiksmus ir elgesį, bet akivaizdu viena: nors tam tikrus politikus ir nėra lengva laikyti tokiais, kurie stabdytų išsikeltąjį *Zeitenwende* vykdymą, vis dėlto visi analizuoti vyriausybės kabineto nariai savyje turėjo tokius elgesio elementus, suformuotus jų baimių dėl šalies saugumo, tiek kariniu, tiek ekonominiu požiūriu, kurie neleido staigiai priimti reikalingų sprendimų dėl kardinalių Vokietijos užsienio bei gynybos politikos pokyčių. Ekonominis dėmuo yra vienas iš ryškiausiai pasireiškusių – pagrindiniai Vokietijos politikai nenori skirti per daug dėmesio gynybos finansavimui ar agresyvesnei retorikai tam tikrų kitų pasaulio valstybių atžvilgiu, nes tai, jų manymu, gali dar labiau stabdyti arba net tiesiogiai žlugdyti šalies ekonomiką, kuri ir taip nėra geriausios būklės ir yra šlubuojanti pastarąjį dešimtmetį. Kartu prie to prisideda ir tariamos „eskalacijos“ baimė: aukščiausieji vadovai dažnai dangstosi šia sąvoka, siekdami išvengti galimo neproporcingai didelio priešiškų valstybių, tokių kaip Rusija, atsako į Vokietijos veiksmus, o tai irgi susiveda į siekį Vokietiją išlaikyti saugia šalimi,

o ne potencialiu kariniu taikiniu. Todėl neoklasikinio realizmo suteikti įrankiai, šiuo atveju įsiterpiantysis kintamasis valstybės vadovų įsitikinimai ir percepcijos, leido gan tiksliai nustatyti, kodėl *Zeitenwende* pastaruoju metu nevyko taip, kaip buvo užsibrėžta, ir kad šis veiksnys tiesiogiai nulėmė tarptautinę Vokietijos poziciją aktualiais klausimais 2022–2025 m. laikotarpiu. Tad tvirtai galima teigti, jog **hipotezė nr. 1 šiame darbe yra patvirtinta** ir įrodo, kad *Zeitenwende* buvo stabdoma dėl tuomečių aukščiausių Vokietijos politikų įsitikinimų.

Tuo tarpu pažvelgus į antrosios hipotezės pusę, gauti tyrimo rezultatai nurodo, kad situacija yra kiek kitokia – tiek pagal neoklasikinį realizmą analizuotas valstybės ir visuomenės santykis per gyventojų apklausas svarbiais valstybės valdymo bei tarptautinių santykių klausimais, tiek Vokietijos vidinės politinės struktūros įtaka teisėkūros procesams, atsižvelgus į dviejų svarbių teisės aktų priėmimą, signalizuoja, kad šie du veiksniai nepaveikė Vokietijoje vykstančių pokyčių dėl *Zeitenwende*. Vokietijos visuomenė daugumos principu pritarė esminiems pokyčiams, ypač stiprinant šalies gynybą, o šalies teisėkūros aparatas, nors ir užtrukdavo keletą mėnesių priimti svarbius sprendimus, dėl savo pobūdžio taip pat netrukdydavo priimti sprendimų, o jeigu ir būdavo sulėtėjimų, tai pagrįdė kitos politinės aplinkybės, tokios kaip konsensuso tarp partijų ieškojimas ar kilusios rimtos valdžios krizės, kurios užgoždavo patį priėmimo procesą. Todėl **negalima teigti, kad hipotezė nr. 2 šiame darbe yra patvirtinama**, nes nėra tokių įrodymų, kurie galėtų ją paremti.

Tačiau neoklasikinis realizmas, kaip ir bet kuri kita tarptautinių santykių teorija, nėra visais aspektais tobulas, tad ir šio darbo rašymo metu išryškėjo tam tikri apribojimai, kurių, žinoma, teorijos sumanytojai nebūtinai galėjo įtraukti į teorijos branduolį jos kūrimo metu. Kaip tokį trūkumą galima išskirti vieną akcentą iš pirmojo analizuoto įsiterpiančio kintamojo, Vokietijos politinių lyderių suvokimo, įsitikinimų ir percepcijų – į jį nėra įtrauktas veiksnys, jog politikų turimos kompetencijos arba atitinkamai nekompetencijos gali daryti įtaką svarbių politinių pokyčių ir sprendimų priėmimo akivaizdoje. To pavyzdžiu tapo darbe analizuota buvusi Vokietijos gynybos ministrė Christine Lambrecht, kuri daug labiau pasižymėjo kompetencijų stoka negu kiti jos kolegos Vokietijos politikai ir tai tikrai turėjo neigiamos įtakos sklandžiam bei greitam užsibrėžtų Vokietijos vyriausybės tikslų *Zeitenwende* atžvilgiu materializavimuisi. Šis veiksnys, prie politikų percepcijų, nėra nurodytas teorijoje, žinoma, kaip jau minėta, teorijos kūrėjai galėjo jo ir neįtraukti dėl kiek kitokio šio veiksnio pobūdžio, bet kaip pavyko išsiaiškinti tyrimo metu, tai gali lemti tikrai nemažiau, nei kiti aptariami ir teorijoje įvardinti politikų bruožai, galintys paveikti svarbių užsienio politikos sprendimų priėmimą. Taip pat galima teigti, kad politikų asmeninės savybės, sietinos su psichologiniais įsitikinimais, tokios kaip turimos baimės, pvz., dėl galimo branduolinio ginklo panaudojimo, kas sukeltų tariamąjį Trečiąjį pasaulinį karą, yra vienos svarbiausių, verčiančių politikus apie tarptautinius santykius ir politikos formavimą mąstyti daug atsargiau, kas savaime

pavirsta į atsargią visos Vokietijos taikomą politiką. Todėl tokie veiksniai galėtų būti labiau akcentuojami teorijoje, kiek tai tik būtų įmanoma.

Svarbu išskirti ir šio darbo sukurtą akademinę naudą. Tyrimo metu išsiaiškintos svarbios priežastys, kurios vilkino ir stabdė efektyvų *Zeitenwende* įgyvendinimą, numanant iš anksto, kad tokie veiksniai iš tikro egzistuoja, tad tai ir buvo tikrinama per hipotezes. Tai leidžia suprasti, kad nors realistiniu tarptautinių santykių tyrimų požiūriu tokios šalys kaip Vokietija, aiškiai jusdamos besikeičiantį pasaulinės politinės arenos žaidimą bei agresyviai nusiteikusių pasaulinės politikos dalyvių, tokių kaip Rusija, toną prieš jas ir visus kolektyvinius Vakarų, turėtų greitai pakeisti ir pritaikyti savo vykdomą politiką, jog valstybė galėtų išlikti tarptautinių santykių turbulencijos laikotarpiu, vis dėlto valstybės viduje pasireiškiančios priežastys bei veiksniai, šiuo atveju būtent pačių politikų elgesys, suformuotas jų įsitikinimų ir aplinkos suvokimo, turi taip pat nemenką įtaką tokio pačios Vokietijos vyriausybės paskelbto „posūkio“ įvykdymui. Tyrimo rezultatai leidžia pagrįsti, kad Vokietijos *Zeitenwende* nevyksta taip, kaip buvo planuojama, taip pat kad kitų akademikų įžvelgtos problemos dėl efektyvaus jos įgyvendinimo nėra nepagrįstos ir jog viena svarbiausių priežasčių, verčiančių vykti pokyčiams, yra patys politikai bei jų politinė valia imtis kardinalių veiksmų, be kurių ir nėra įmanomas oficialiosios šalies pozicijos pasikeitimas. O ši valia, kaip leidžia teigti analizė, yra formuojama dar kitų, gilesnių priežasčių, tokių kaip baimės dėl ekonomikos ar naujų konfliktų. Tad galima teigti, jog atliktas tyrimas suteikė daugiau naudingų žinių apie Vokietijos *Zeitenwende* įgyvendinimą per trejų metų laikotarpį, taip pat leido įvertinti taikytos teorinės prieigos naudingumą ir pagrįstumą tokio pobūdžio analizėms.

Taip pat atsižvelgiant į šio darbo gautus rezultatus, galima brėžti pasiūlymus kitų tarptautinių santykių tyrėjų ateities darbams. Viena iš rekomendacijų ateičiai būtų praplėsti tyrimų lauką, daugiau dėmesio skiriant politikų įsitikinimų analizei tokių neeilinių pokyčių kaip *Zeitenwende* fone, nes tai gali tapti labai aktualiais tyrimais, įrodančiais neoklasikinio realizmo veiksmų svarbą valstybių sprendimams ir veiksams aiškinti. Kartu reikia išskirti, kad *Zeitenwende* veikimo bei jos įgyvendinimo vertinimas iš mokslinės pusės neturėtų sustoti ir toliau – ypač tai tampa aktualu šiuo laikotarpiu, darbo rašymo metu, kada Vokietijoje vyksta valdžių kaita, dėl to yra svarbu nepamiršti išsiaiškinti, koku laipsniu naujoji šalies vyriausybė taikys praeitos vyriausybės elgseną, o galbūt sulauksime ženklių drastiškesnių pareiškimų ir veiksmų, negu kad buvo anksčiau. Tad atitinkamai po kelių metų šis magistrinis darbas taip pat galės tapti akademiškai naudingu pagrindu vertinti, kaip klostėsi Vokietijos politika toliau, lyginant su 2022–2025 m. laikotarpiu, ir šitaip galėtume sulaukti naujų įžvalgų bei informacijos, o galbūt galiausiai būtų pateiktas ir galutinis *Zeitenwende* pokyčių įvertinimas.

Šaltinių ir literatūros sąrašas

1. ABC New, „Germany hits back at US for placing sanctions on critical European gas pipeline“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.abc.net.au/news/2019-12-22/germany-hits-back-at-us-donald-trump-sanctions-on-nord-stream-2/11821624>
2. ABC Nyheter, „Tysk minister: Nye G7-sanksjoner burde rettes mot russiske oligarker“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.abcnheter.no/nyheter/verden/2022/03/06/195830744/tysk-minister-nye-g7-sanksjoner-burde-rettes-mot-russiske-oligarker?nr=1>
3. Al Jazeera, „Germany’s defence minister in hot water over New Year’s video“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.aljazeera.com/news/2023/1/2/germany-defence-ministers-in-hot-water-over-new-years-video>
4. Amann, Melanie ir Martin Knobbe, „There Cannot Be a Nuclear War“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/international/germany/interview-with-german-chancellor-olaf-scholz-there-cannot-be-a-nuclear-war-a-d9705006-23c9-4ecc-9268-ded40edf90f9>
5. Atlantic Council, „Annalena Baerbock on a ‘transatlantic green deal’ and German strategies in facing Russia and China“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/annalena-baerbock-on-a-transatlantic-green-deal-and-german-strategies-in-facing-russia-and-china/>
6. Bebermeier, Johannes, „Das ist natürlich eine politische Bombe“, t-online, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/innenpolitik/id_100419068/nordstream-2-wie-robert-habeck-die-pipeline-stoppte-.html
7. Bebermeier, Johannes, et al., „Ausgerechnet Pistorius“, t-online, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/militaer-verteidigung/id_100113288
8. Blumenau, Bernhard, „Breaking with convention? Zeitenwende and the traditional pillars of German foreign policy“ International Affairs 98, No. 6 (2022).
9. Brzozowski, Alexandra, „German Greens leader Baerbock signals post-pacifist shift on foreign policy“, Euractiv, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.euractiv.com/section/elections/news/german-greens-leader-baerbock-signals-post-pacifist-shift-on-foreign-policy/>
10. Bundesgesetzblatt, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.recht.bund.de/bgbl/2/2025/59/VO>
11. Bundesgesetzblatt, „Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 87a)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl110038.pdf%27%5D#/text/bgbl122s0968.pdf?_ts=1745482685708
12. Bundesministerium der Justiz, „Basic Law for the Federal Republic of Germany“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html
13. Bundesministerium der Justiz, „Vertragsgesetze zu zwei- und mehrseitigen Verträgen im Regelfall“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://hdr.bmj.de/anhang_1.1.html
14. Bundesministerium der Verteidigung, „Bundesrat billigt Gesetzesänderung zum Sondervermögen für die Bundeswehr“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/sondervermoegen-bundeswehr-bundesrat-gibt-gruenes-licht-5445802>
15. Bundesministerium der Verteidigung, „Es geht ihm um mehr als die Ukraine“ – Pistorius über die russische Aggression“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/pistorius-ueber-russische-aggression-5747658>
16. Bundesrat, „Stenografischer Bericht 1051. Sitzung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dserver.bundestag.de/brp/1051.pdf#P.21>

17. Capellan, Frank, „Russland darf mit einem solchen Angriffskrieg nicht durchkommen“, Deutschlandfunk, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.deutschlandfunk.de/boris-pistorius-verteidigungsminister-ukraine-russland-nato-100.html>
18. Carstens, Peter, „Bundeswehr bestellt Ukraine-Material kaum nach“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/lambrecht-hat-nachbestellungen-fuer-die-ukraine-weitgehend-versaeumt-18631900.html>
19. Carstens, Peter, „Die Armee ist immer noch blank“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/bundeswehr-wie-lambrecht-bei-der-ausruestung-der-armee-versagt-18488456.html>
20. Coi, Giovanna, „Germany to halt new Ukraine military aid: Report“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/germany-halt-new-ukraine-military-aid-report-war-russia/>
21. Dausend, Peter, „Putin darf keinen Erfolg haben“, Zeit, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/ausland/2023-09/boris-pistorius-annual-baltic-conference-on-defense-ukraine-krieg>
22. Der Spiegel, „FDP gegen Wehrdienstmodell von Pistorius“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundeswehr-christian-lindner-und-marco-buschmann-gegen-wehrdienstmodell-von-boris-pistorius-a-bc49af8e-d63a-4354-a4db-640a38e370c7>
23. Der Spiegel, „Putin wirft Baerbock Feindseligkeit vor“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/ausland/russland-wladimir-putin-wirft-annalena-baerbock-feindseligkeit-vor-a-10ee5831-e4a7-49f6-b023-d0458e4e3843>
24. Dettmer, Jamie, „Washington Hopeful of Close Relations With Germany's Scholz“, Vox, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.voanews.com/a/washington-hopeful-of-close-relations-with-germany-scholz/6343014.html>
25. Deutsche Botschaft Taschkent, „Rede von Außenministerin Annalena Baerbock bei der Sondersitzung des Bundestags zum Russlandkrieg“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://taschkent.diplo.de/uz-de/2514344-2514344>
26. Deutsche Welle, „Aktuell: Putin und Scholz diskutieren diplomatische Lösung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/de/ukraine-aktuell-putin-und-scholz-sprechen-%C3%BCber-diplomatische-l%C3%B6sung/a-61059378>
27. Deutsche Welle, „China outraged: Baerbock called President Xi 'dictator'“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/china-outraged-baerbock-called-president-xi-dictator/a-66841846>
28. Deutsche Welle, „China policy: Germany outlines new 'not naive' approach“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/germanys-new-china-policy-balancing-rivalry-and-cooperation/a-66211164>
29. Deutsche Welle, „Germany's Baerbock says parts of China trip 'shocking'“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/germanys-baerbock-says-parts-of-china-trip-shocking/a-65375303>
30. Deutsche Welle, „Most Germans would support more defense spending — poll“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/most-germans-would-support-more-defense-spending-poll/a-64880363>
31. Deutsche Welle, „Scholz vows Germany's 'unwavering' support for Baltics“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.dw.com/en/scholz-vows-germanys-unwavering-support-for-baltics/a-69006139>
32. Deutscher Bundestag, „Beschlussempfehlung und Bericht des Verteidigungsausschusses“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dserver.bundestag.de/btd/20/143/2014347.pdf>
33. Deutscher Bundestag, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zu-dem-abkommen-vom-13-september-2024-zwischen-der/317515>

34. Deutscher Bundestag, „Gesetz zu dem Abkommen vom 13. September 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zu-dem-abkommen-vom-13-september-2024-zwischen-der/318239>
35. Deutscher Bundestag, „Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 87a)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-%C3%A4nderung-des-grundgesetzes-artikel-87a/285555>
36. Deutschlandfunk, „FDP-Chef Lindner offen für Lieferung von Taurus-Marschflugkörpern“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.deutschlandfunk.de/fdp-chef-lindner-offen-fuer-lieferung-von-taurus-marschflugkoerpern-100.html>
37. DG COMM's Public Opinion Monitoring Unit, „Public opinion on the war in Ukraine“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2022/public-opinion-on-the-war-in-ukraine/en-public-opinion-on-the-war-in-ukraine-20220304.pdf>
38. Die Bundesregierung, „There is no alternative to stable relations between Moscow and Berlin“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/baerbock-ukraine-russia-1998934>
39. Die Bundesregierung, „Wir müssen mit eigener Stärke für Frieden eintreten“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/kanzler-scholz-maybrit-illner-2009892>
40. Die Bundesregierung, „100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/federal-government/special-fund-federal-armed-forces-2047910>
41. Die Bundesregierung, „100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv/special-fund-federal-armed-forces-2047910>
42. Die Bundesregierung, „Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin“, žiūrėta 2024 m. spalio 10 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>
43. Die Bundesregierung, „Pressekonferenz von Bundeskanzler Scholz und Präsident Putin zum Besuch des Bundeskanzlers in der Russischen Föderation am 15. Februar 2022“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/pressekonferenz-von-bundeskanzler-scholz-und-praesident-putin-zum-besuch-des-bundeskanzlers-in-der-russischen-foederation-am-15-februar-2022-2005530>
44. Die Bundesregierung, „Pressekonferenz von Bundeskanzler Scholz zur Telefonschaltkonferenz am 19. April 2022“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv/pressekonferenz-von-bundeskanzler-scholz-zur-telefonschaltkonferenz-am-19-april-2022-2026400>
45. Die Bundesregierung, „Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/rede-von-bundeskanzler-olaf-scholz-2198918>
46. Ellyatt, Holly, „German minister criticizes U.S. over ‘astronomical’ natural gas prices“, CNBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.cnbc.com/2022/10/05/german-minister-criticizes-us-over-astronomical-natural-gas-prices.html>
47. Escritt, Thomas ir Andreas Rinke, „Germany's Scholz calls Putin, ending Western isolation over Ukraine“, Reuters, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germanys-scholz-russias-putin-hold-phone-call-friday-bloomberg-reports-2024-11-15/>
48. Fenbert, Abbey, „Scholz fired finance minister over Taurus missiles proposal, ex-FM says“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://kyivindependent.com/scholz-fired-finance-minister-over-taurus-missiles-proposal-ex-fm-says/>

49. Fiedler, Maria, „SPD-Wahlkampf: Boris Pistorius, der rote Sheriff“, Tagesspiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesspiegel.de/politik/boris-pistorius-der-rote-sheriff-5497744.html>
50. Fornusek, Martin, „German Greens chancellor candidate says he would send Taurus to Ukraine if elected“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://kyivindependent.com/habeck-taurus/>
51. France24, „German Greens' honeymoon over after series of gaffes“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.france24.com/en/live-news/20210528-german-greens-honeymoon-over-after-series-of-gaffes>
52. Frankfurter Allgemeine, „Eine Wahl zwischen Pest und Cholera“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/ukraine/annalena-baerbock-lehnt-flugverbotszone-ueber-der-ukraine-ab-17857345.html>
53. Gebauer, Matthias, „Enttäuscht über Ampeletat – Pistorius schreibt Brief an Soldaten“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/boris-pistorius-frustriert-ueber-haushalts-gezerre-brief-an-die-bundeswehr-a-b44ff215-75e5-4b93-bbe8-28746ea1ab24>
54. Gebauer, Matthias, et al., „Im Jahr des Leoparden“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/boris-pistorius-und-die-frage-nach-panzern-fuer-die-ukraine-im-jahr-des-leoparden-a-e65a0a95-087d-489e-aa0a-ddfe9bd2e355>
55. Gehrke, Laurenz ir Hans von der Burchard, „German government and opposition agree on €100B defense spending bill“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.politico.eu/article/germany-government-opposition-agree-100bn-defense-spending-bill/>
56. Gehrke, Laurenz, „Germany approves constitutional change to boost military“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.politico.eu/article/germany-pass-constitutional-change-to-ramp-up-military-amid-ukraine-russia-war/>
57. Giegerich, Bastian ir Ben Schreer, „Zeitenwende One Year On“ Survival 65, No. 2 (2023).
58. Goncharova, Olena, „Majority of Germans support military aid to Ukraine, survey shows“, The Kyiv Independent, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://kyivindependent.com/majority-of-germans-support-military-aid-to-ukraine-survey-shows/>
59. Greive, Martin, et al, „Olaf Scholz – ein kritisches Porträt über den Kanzlerkandidaten der SPD“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/kann-er-kanzler-olaf-scholz-ein-kritisches-portraet-ueber-den-kanzlerkandidaten-der-spd/26106816.html>
60. Hackenbruch, Felix, „Er spricht das Offensichtliche aus: Habeck setzt sich mit seiner Aufrichtigkeit vom Ampel-Kabinett ab“, Tagesspiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesspiegel.de/politik/habeck-setzt-sich-mit-seiner-aufrichtigkeit-vom-ampel-kabinett-ab-4311643.html>
61. Hartley, Jean, „What Is a Case Study“ Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational Research, (2004).
62. Helferich, John, „The (false) promise of Germany’s Zeitenwende“ European View 22, No. 1 (2023).
63. Hermann, Charles F., „Changing course: when governments choose to redirect foreign policy“ International Studies Quarterly 34, No.1 (1990).
64. Hildebrand, Jan, „Ukraine muss diesen Krieg gewinnen“: Lindner fordert schwere Waffen und nimmt Scholz in Schutz“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/fdp-parteitag-ukraine-muss-diesen-krieg-gewinnen-lindner-fordert-schwere-waffen-und-nimmt-scholz-in-schutz/28273506.html>
65. Hill, Jenny, „Christine Lambrecht: German defence minister resigns after blunders“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-64288267>
66. Hill, Jenny, „Why Germany isn't sending weapons to Ukraine“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60155002>

67. Hoff, Henning, „Waiting for Christian“, Internationale Politik Quarterly, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://ip-quarterly.com/en/waiting-christian>
68. Hoffmann, Isabell, „Support for Ukraine is declining slightly“, Bertelsmann Stiftung, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/topics/latest-news/2022/december/support-for-ukraine-is-declining-slightly>
69. Hoyer, Katja, „East Germans still find it hard to see Russia as the enemy“, The Spectator, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.spectator.co.uk/article/east-germans-still-find-it-hard-to-see-russia-as-the-enemy/>
70. Ibbetson, Connor, „European reaction to the Russian invasion of Ukraine“, YouGov, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://yougov.co.uk/politics/articles/41276-european-reaction-russian-invasion-ukraine>
71. Ipsos, „The world’s response to the war in Ukraine“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2022-04/Global%20Advisor%20-%20War%20in%20Ukraine%20-%20April%202022%20-%20Graphic%20Report.pdf>
72. ISD, „ISD Surveys: What do Germans think about Ukraine and Defence Policy?“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.isdglobal.org/digital_dispatches/isd-surveys-what-do-germans-think-about-ukraine-defence-policy/
73. Jarausch, Konrad H., „Introduction: A Realist Zeitenwende? German Responses to the Ukrainian War“ German Politics and Society 42, No. 2 (2024).
74. Kamp, Karl-Heinz, „The Zeitenwende at Work: Germany’s National Security Strategy“ Survival 65, No.3 (2023).
75. Khomenko, Ivan, „Nearly Half of Germans Support Deploying Bundeswehr to Ukraine for Peacekeeping“, United24, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://united24media.com/latest-news/nearly-half-of-germans-support-deploying-bundeswehr-to-ukraine-for-peacekeeping-6019>
76. Kinkartz, Sabine, „Germans approve of government U-turn on Ukraine“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/germans-approve-of-government-u-turn-on-ukraine/a-61011528>
77. Kinkartz, Sabine, „What is Germany's debt brake?“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/what-is-germanys-debt-brake/a-67587332>
78. Kitchen, Nicholas, „Systemic Pressures and Domestic Ideas: a Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation“ Review of International Studies 36, No.1 (2010).
79. Knight, Ben, „Scholz defends decision to send battle tanks to Ukraine“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.dw.com/en/german-chancellor-olaf-scholz-defends-decision-to-send-battle-tanks-to-ukraine/a-64509633>
80. Knuf, Thorsten, „Kanzlerkandidatin der Grünen: Wer ist Annalena Baerbock?“, Freie Presse, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.freiepresse.de/nachrichten/deutschland/kanzlerkandidatin-der-gruenen-wer-ist-annalena-baerbock-artikel11452640>
81. Koerber Stiftung, „The Berlin Pulse 2022/23“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://koerber-stiftung.de/en/projects/the-berlin-pulse/2022-23/>
82. Kormbaki, Marina, „Wie Annalena Baerbock eine Allianz gegen Wladimir Putin schmiedet“, Der Spiegel, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wie-annalena-baerbock-eine-allianz-gegen-russland-schmiedet-a-7099cbe8-a0d2-49b3-8b8c-27e60d2edf71>
83. Kostina, Ivanna, „Total of 57% of Germans support providing military assistance to Ukraine“, Ukrainska Pravda, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/11/12/7484037/>
84. Kottasová, Ivana, et al., „Germany agrees to send heavy weapons to Ukraine after major policy U-turn“, CNN, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://edition.cnn.com/2022/04/26/europe/germany-weapons-ukraine-intl/index.html>

85. Krastev, Ivan ir Mark Leonard, „Peace versus Justice: The coming European split over the war in Ukraine“, ECFR, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://ecfr.eu/publication/peace-versus-justice-the-coming-european-split-over-the-war-in-ukraine/>
86. Krašto apsaugos ministerija, „The Bundestag has ratified the agreement on the rights of German military personnel stationed in Lithuania“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://kam.lt/en/the-bundestag-has-ratified-the-agreement-on-the-rights-of-german-military-personnel-stationed-in-lithuania/>
87. Landeszentrale für politische Bildung, „Übersicht über die Wahlprogramme zur Bundestagswahl 2025“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundestagswahl-bw.de/bundestagswahl-wahlprogramme>
88. Le Monde, „Berlin allows Ukraine to fire German weapons at targets in Russia“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/05/31/berlin-allows-ukraine-to-fire-german-weapons-at-targets-in-russia_6673279_4.html
89. Lee, Felix, et al., „Schweigen ist keine Diplomatie“, Die Tageszeitung, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://taz.de/Annalena-Baerbock-ueber-Aussenpolitik/!5819421/>
90. Leithäuser, Johannes, „Annalena Baerbock will „den Genderblick in den Köpfen verankern“, Frankfurter Allgemeine, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/annalena-baerbock-fordert-eine-feministische-aussenpolitik-18311626.html>
91. Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas ratifikavo Lietuvos ir Vokietijos susitarimą dėl bendradarbiavimo gynybos srityje“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=289715
92. Lukiv, Jaroslav, „Germany plans to halve military aid for Ukraine“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bbc.com/news/articles/c0kr91zqp0lo>
93. Mader, Matthias ir Harald Schoen, „No Zeitenwende (yet): Early Assessment of German Public Opinion Toward Foreign and Defense Policy After Russia’s Invasion of Ukraine“ Politische Vierteljahresschrift 64, No.3 (2023).
94. Meibauer, Gustav, et al., „Rethinking Neoclassical Realism at Theory's End“ International Studies Review 23, No. 1 (2021).
95. Mello, Patrick A., „Zeitenwende: German Foreign Policy Change in the Wake of Russia's War Against Ukraine“ Politics and Governance 12 (2024).
96. Moll, Mirjam, „Wie nahe steht unser neuer Verteidigungsminister Russland?“, Focus, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.focus.de/politik/deutschland/pistorius-wie-nahe-steht-unser-neuer-verteidigungsminister-russland-wirklich_id_183388270.html
97. More, Rachel ir Andreas Rinke, „Germany needs strong military recruitment, Scholz says in conscription debate“, Reuters, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germany-needs-strong-military-recruitment-scholz-says-conscription-debate-2024-05-14/>
98. Mugele, Lukas, „Speed bumps on the road for the German brigade in Lithuania“, ICDS, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://icds.ee/en/speed-bumps-on-the-road-for-the-german-brigade-in-lithuania/>
99. Narizny, Kevin, „Correspondence: Neoclassical Realism and Its Critics“ International Security 43, No.2 (2018).
100. Narizny, Kevin, „On Systemic Paradigms and Domestic Politics: A Critique of the Newest Realism“ International Security 42, No. 2 (2017).
101. Niedersächsische Ministerium, „Innenminister Pistorius nach Sonder-IMK in Brüssel“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.mi.niedersachsen.de/startseite/aktuelles/presseinformationen/innenminister-pistorius-nach-sonder-imk-in-brussel-wir-haben-eine-vollkommen-neue-sicherheitslage-in-europa-wir-mussen-daher-unsere-militarische-und-zivile-verteidigung-viel-starker-in-den-blick-nehmen-das-geht-nur-gemeinsam-210038.html>

102. Noyan, Oliver, „Germany open to Russian Central Bank asset seizure to finance Ukraine’s recovery“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.euractiv.com/section/eastern-europe/news/germany-open-to-russian-central-bank-asset-seizure-to-finance-ukraines-recovery/>
103. Olk, Julian, „Wie Robert Habeck es nach dem Absturz ins Kanzleramt schaffen will“, Handelsblatt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/gruene-wie-robert-habeck-es-nach-dem-absturz-ins-kanzleramt-schaffen-will/100053424.html>
104. Piatov, Philipp, „Wir führen Krieg gegen Russland“, Bild, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/jetzt-erklaert-baerbock-ihren-hammer-satz-wir-kaempfen-krieg-gegen-russland-82689320.bild.html>
105. Pletter, Roman, et al., „Ich hoffe sehr, dass Deutschland die Entschiedenheit und das Tempo so hoch halten kann“, Zeit, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/2023/08/robert-habeck-ukraine-waffenlieferung-energiewende>
106. PwC, „Die Deutschen wollen verteidigungsfähiger werden“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.pwc.de/de/pressemitteilungen/2024/die-deutschen-wollen-verteidigungsfaehiger-werden.html>
107. Ray, Michael, „Olaf Scholz“, Britannica, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.britannica.com/biography/Olaf-Scholz>
108. Ralk, Kristi ir Martin Quencez, „Whose Zeitenwende? Germany Cannot Meet Everyone’s Expectations“, German Council on Foreign Relations, žiūrėta 2024 m. birželio 15 d., <https://dgap.org/en/research/publications/whose-zeitenwende-germany-cannot-meet-everyones-expectations>
109. Reuters, „Bank sanctions are a sharper sword than cutting Russia off SWIFT, German minister says“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/bank-sanctions-are-sharper-sword-than-cutting-russia-off-swift-german-minister-2022-02-25/>
110. Reuters, „Germany opposes sending cluster munitions to Ukraine, minister says“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germany-opposes-sending-cluster-munitions-ukraine-minister-says-2023-07-07/>
111. Reuters, „Germany to change constitution to enable \$110 billion defense fund“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germany-change-constitution-enable-110-billion-defense-fund-2022-05-29/>
112. Reuters, „Germany to send up to 350 more troops to Lithuania“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/germany-deploy-up-350-additional-troops-lithuania-2022-02-07/>
113. Reuters, „Germany vetoes nuclear power extension, aims for LNG terminal in 2024“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.reuters.com/world/europe/german-ministries-say-cannot-recommend-extending-nuclear-plants-lifetime-2022-03-08/>
114. Reuters, „Germany's Greens chancellor candidate vows to get tough on Russia and China“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germanys-greens-chancellor-candidate-vows-get-tough-russia-china-2021-04-24/>
115. Reuters, „Russia should not be cut off from SWIFT at the moment - Germany's Scholz“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.reuters.com/world/russia-should-not-be-cut-off-swift-moment-germanys-scholz-2022-02-24/>
116. Reveland, Carla, „Eine pro-russische Kampagne?“, Tagesschau, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/baerbock-zitat-101.html>
117. Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro ir Steven E. Lobell, „Correspondence: Neoclassical Realism and Its Critics“ International Security 43, No.2 (2018).
118. Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro ir Steven E. Lobell, Neoclassical Realist Theory of International Politics (Oxford: Oxford University Press, 2016).
119. Rose, Gideon, „Neoclassical realism and theories of foreign policy“ World Politics 51, No. 1 (1998).

120. RTL, „Mehrheit der Deutschen überzeugt: Sanktionen schaden Deutschland mehr als Russland“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.rtl.de/cms/umfrage-zu-sanktionen-deutsche-finden-schaden-uns-mehr-als-russland-5010721.html>
121. Saxena, Astha, „‘Disgrace’ German Chancellor slammed over delay in sending high-end tanks to Ukraine“, Express, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.express.co.uk/news/world/1593024/Olaf-Scholz-germany-tanks-ukraine-russia-ont>
122. Schweller, Randall L., „Unanswered threats: A neoclassical realist theory of underbalancing“ kn. The Realism Reader, sud. Colin Elman ir Michael A. Jensen (New York: Routledge, 2014).
123. Semonsen, Robert, „Poll: Large Majority of Germans Want Negotiations Between Ukraine and Russia Now“, The European Conservative, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://europeanconservative.com/articles/news/poll-large-majority-of-germans-want-negotiations-between-ukraine-and-russia-now/>
124. Solomon, Erika, „Annalena Baerbock hopes to somersault to top of German politics“, Financial Times, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.ft.com/content/45ec0c68-706c-419e-ad56-343c1ae913b0>
125. Sorge, Petra, „EU Must Limit Reliance on US Energy, Germany’s Habeck Says“, Bloomberg, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-01-21/europe-must-not-rely-too-much-on-us-energy-habeck-warns>
126. Steinbrecher, Markus ir Alexander Jedinger, „Stability, change, and external shocks: Selected results for German public opinion on foreign and security policy“, GESIS, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://blog.gesis.org/stability-change-and-external-shocks-selected-results-for-german-public-opinion-on-foreign-and-security-policy/>
127. Stent, Angela, „Germany and Russia: Farewell to Ostpolitik?“ Survival 64, No.5 (2022).
128. Streeck, Wolfgang, „Not Over Yet“, New Left Review, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://newleftreview.org/sidecar/posts/not-over-yet>
129. Tagesschau, „Baerbock droht China mit Konsequenzen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/ausland/baerbock-drohen-china-100.html>
130. Tagesschau, „Baerbock will Putin für 'Urverbrechen' bestrafen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/baerbock-putin-ukraine-krieg-100.html>
131. Tagesschau, „Differenzen vor allem bei der Verteidigung“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.tagesschau.de/inland/kanzlerkandidaten-triell-101.html>
132. Tagesschau, „Mehrheit für Corona-Isolationspflicht“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-3187.html>
133. Taylor, Paul, „Don’t mention the war: in Germany, politicians are hiding the truth about defence spending“, The Guardian, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/feb/20/war-germany-ukraine-defence-spending>
134. Tang, Shiping, „Neoclassical Realism: Methodological Critiques and Remedies“ The Chinese Journal of International Politics 16, No. 3 (2023).
135. Tang, Shiping, „Taking Stock of Neoclassical Realism“ International Studies Review 11, (2009).
136. Teisės aktų registras, „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo gynybos srityje“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/71d66260969a11efa605b9842742bf37>
137. TGM Research, „War in Ukraine 2022 - Survey Results“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://tgmresearch.com/war-in-ukraine-2022-global-survey-results.html>
138. Ukrainska Pravda, „Germany to supply Ukraine with weapons worth €17 billion in 5 years – Scholz“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/07/14/7411405/>

139. Ukrainska Pravda, „У Берліні давали Україні "кілька годин" після вторгнення РФ, тому не допомагали – посол“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/29/7335467/>
140. Ulatowski, Rafał, „The Illusion of Germany’s Zeitenwende“ The Washington Quarterly 47, No. 3 (2024).
141. von der Burchard, Hans, „Germany’s Baerbock calls for ‘heavy weapons’ for Ukraine, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/german-foreign-minister-annalena-baerbock-calls-for-heavy-weapons-for-ukraine/>
142. von der Burchard, Hans, „Germany’s Habeck warns tank deliveries to Ukraine could turn West into Russian ‘target’“, Politico, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.politico.eu/article/berlin-bickers-over-tanks-for-ukraine-amid-warnings-that-west-could-become-target/>
143. Walt, Stephen M., „International relations: One world, many theories“ Foreign policy, (1998).
144. Walt, Stephen M., „US grand strategy after the Cold War: Can realism explain it? Should realism guide it?“ International Relations 32, No. 1 (2018).
145. Weimer, Wolfram, „Ministerin der 5000 Helme“, N-tv, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., https://www.n-tv.de/politik/politik_person_der_woche/Ministerin-der-5000-Helme-article23096939.html
146. Welt, „64 Prozent der Deutschen halten Ukraine-Krieg für verloren“, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.welt.de/politik/deutschland/article250070570/Ukraine-64-Prozent-der-Deutschen-halten-Krieg-fuer-Kiew-fuer-verloren.html>
147. Werkhäuser, Nina, „Defense spending: How to pay for Germany's security?“ DW, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.dw.com/en/defense-spending-how-to-pay-for-germanys-security/a-71537314>
148. Wrede, Insa, „Does Germany really need LNG terminals?“ Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.dw.com/en/does-germany-really-need-lng-terminals/a-61005220>
149. Zeit, „Annalena Baerbock rechtfertigt Ablehnung von Flugverbotszone“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/ausland/2022-03/russland-krieg-flugverbotszone-nato-annalena-baerbock>
150. Zeit, „Baerbock bezeichnet Fake-News als Teil von Putins Kriegsarsenal“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-03/annalena-baerbock-russland-nato-einflussnahme>
151. Zeit, „Boris Pistorius will Sanktionen gegen Russland prüfen“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/boris-pistorius-spd-russland-sanktionen-ueberpruefung-schaden>
152. Zeit, „Habeck warnt vor Wirtschaftskrise bei Sofortstopp von russischem Gas“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/wirtschaft/2022-03/robert-habeck-energie-gas-russland-embargo>
153. Zeit, „Lambrecht fordert höheren Wehretat“, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.zeit.de/news/2022-01/14/lambrecht-fordert-hoeheren-wehretat>
154. Zerger, Constantin, „Deutsche Umwelthilfe enthüllt Regierungsdokument“, Deutsche Umwelthilfe, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.duh.de/projekte/geheimdeal-gegen-das-klima/>

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Justinas Laurinavičius

Studento pažymėjimo numeris: 2315589

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

- ☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.
- ☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? ChatGPT

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbines priemones. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: pasitelkiant ChatGPT buvo ieškota papildomų šaltinių visuomenės apklausų analizei bei informacijos apie Vokietijos politinės sistemos struktūrą. Būtina pabrėžti, kad ieškant papildomų šaltinių, dirbtinio intelekto įrankis pateikė netikslią ir iš esmės nenaudingą informaciją.

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paašškinkite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☐ **Efektivumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite: buvo siekta dirbtinio intelekto įrankių nenaudoti išvis arba taikyti labai mažai, o ir panaudojus, visa įrankio pateikiama informacija buvo kritiškai įvertinta ir minimaliai taikyta darbe tik įsitikinus jos tikslumu bei tinkamumu.

1 priedas

- 2022 m. vasario 26 d. pranešama, kad Vokietija Ukrainai nusiuntė pirmąją ginkluotę– 1 tūkst. prieštankinių ginklų ir 500 priešlėktuvinių raketų;
- 2022 m. vasario 27 d. kancleris Olafas Šolcas Bundestage pasakė Zeitenwende kalbą;
- 2022 kovo 3 d. pranešta, kad Vokietija planuoja statyti 2 suskystintųjų gamtinių dujų terminalus, siekiant mažinti priklausomybę nuo tiekimo iš Rusijos;²⁰⁴
- 2022 m. balandžio 9 d. Olafas Šolcas atsisakė nusiųsti į Ukrainą 100 vokiškų pėstininkų kovos mašinų „Marder“;²⁰⁵
- 2022 m. balandžio 19 d. Olafas Šolcas pranešė, kad Vokietija artimiausiu metu nebesiųs ginkluotės Ukrainai ir labiau fokusuosis į finansinę paramą;²⁰⁶
- 2022 m. balandžio 26 d. vis dėl to pranešama, kad Vokietija sutiko siųsti sunkiąją ginkluotę į Ukrainą;²⁰⁷
- 2022 m. birželio 3 d. Bundestagas patvirtino specialų 100 mlrd. eurų fondą Vokietijos kariuomenei;²⁰⁸
- 2022 m. rugsėjo 26 d., sprogus dujotiekiui „Nord Stream“, visiškai sustojo rusiškų dujų importas į Vokietiją;
- 2023 m. sausio 19 d. Borisas Pistoriusas tapo naujuoju Vokietijos gynybos ministru, pakeitus Christine Lambrecht.
- 2023 m. sausio 23 d. nuspręsta leisti siųsti į Ukrainą vokiškus tankus „Leopard 2“;²⁰⁹
- 2023 m. birželio 14 d. pristatyta pirmoji Vokietijos nacionalinė saugumo strategija;
- 2023 m. liepą paskelbta, kad per 5 metų laikotarpį Vokietija Ukrainai suteiks ginklų už 17 mlrd. eurų.²¹⁰
- 2024 m. gegužės 31 d. Olafas Šolcas leido ukrainiečių pajėgoms naudoti vokiškus ginklus prieš taikinius Rusijos teritorijoje;²¹¹

²⁰⁴ Insa Wrede, „Does Germany really need LNG terminals?“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.dw.com/en/does-germany-really-need-lng-terminals/a-61005220>

²⁰⁵ Astha Saxena, „‘Disgrace’ German Chancellor slammed over delay in sending high-end tanks to Ukraine“, Express, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.express.co.uk/news/world/1593024/Olaf-Scholz-germany-tanks-ukraine-russia-ont>

²⁰⁶ Die Bundesregierung, „Pressekonferenz von Bundeskanzler Scholz zur Telefonschaltkonferenz am 19. April 2022“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv/pressekonferenz-von-bundeskanzler-scholz-zur-telefonschaltkonferenz-am-19-april-2022-2026400>

²⁰⁷ Ivana Kottasová et al., Germany agrees to send heavy weapons to Ukraine after major policy U-turn“, CNN, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://edition.cnn.com/2022/04/26/europe/germany-weapons-ukraine-intl/index.html>

²⁰⁸ Die Bundesregierung, „100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv/special-fund-federal-armed-forces-2047910>

²⁰⁹ Ben Knight, „Scholz defends decision to send battle tanks to Ukraine“, Deutsche Welle, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.dw.com/en/german-chancellor-olaf-scholz-defends-decision-to-send-battle-tanks-to-ukraine/a-64509633>

²¹⁰ Ukrainska Pravda, „Germany to supply Ukraine with weapons worth €17 billion in 5 years – Scholz“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/07/14/7411405/>

- 2024 m. lapkričio 15 d. Olafas Šolcas po ilgos pertraukos paskambino ir pasikalbėjo su Vladimiru Putinu.²¹²
- 2025 m. sausio 31 d. Bundestagas patvirtino susitarimą su Lietuvą dėl bendradarbiavimo gynybos srityje.
- 2025 m. vasario 23 d. Vokietijoje įvyko išankstiniai federaliniai rinkimai į Bundestagą, kas nulėmė Olafo Šolco vyriausybės baigtį.

²¹¹ Le Monde, „Berlin allows Ukraine to fire German weapons at targets in Russia“, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/05/31/berlin-allows-ukraine-to-fire-german-weapons-at-targets-in-russia_6673279_4.html

²¹² Thomas Escritt ir Andreas Rinke, „Germany's Scholz calls Putin, ending Western isolation over Ukraine“, Reuters, žiūrėta 2025 m. gegužės 11 d., <https://www.reuters.com/world/europe/germanys-scholz-russias-putin-hold-phone-call-friday-bloomberg-reports-2024-11-15/>

Summary

The Dynamics of the Germany's Zeitenwende: Between the Influence of Actors and Structural Barriers

On 2022 February 27th German Chancellor Olaf Scholz delivered the so-called *Zeitenwende* speech which outlined a radical change in German foreign and defence policy. This research study therefore attempts to shed light on the dynamics of the German *Zeitenwende* and how the relevant factors influence the implementation of this important change.

The problem question of this paper is as follows: if the *Zeitenwende*, an important change in German foreign and defence policy, is encountering practical difficulties in its implementation, what are the reasons and factors hindering this change? In other words, this paper would seek to find out the root causes affecting the not yet fully successful Germany's *Zeitenwende*. Accordingly, the aim of the paper is to investigate the internal Germany's causes that could lead to a halt in the *Zeitenwende* process. The main tasks of the research are introducing the theoretical approach, creating the methodology for conduction of the study, conducting research and presenting main results and insights of the research.

The theoretical approach used in the research is a neoclassical realism which was coined by an American political expert Gideon Rose. From this theory, three intervening variables are used in the paper: the beliefs or images of individual politicians which are analysed by looking into the speeches, opinions and behaviour of selected German political leaders; state-society relations which are measured by surveys of the German population on important political issues regarding *Zeitenwende*, domestic structure and functioning of the Germany's political system which is reflected by investigating the decision-making process.

Respectively two hypotheses are formulated for the conduct of research – the first one takes the support from intervening variable about the beliefs or images of individual politicians, and the second one is formulated by merging two variables – state-society relations and domestic structure. Hypothesis no. 1 states that the *Zeitenwende* process stalls due to German political leaders' beliefs about German security and hypothesis no. 2 states that the *Zeitenwende* process is being held back by the particularities of the relationship between the German state and society and by internal aspects of the country's political structures.

This Master's thesis is being conducted a case study based on qualitative data from 2022 February 27th until snap federal elections of German Bundestag which were held in 2025 February.

Main conclusions of the research are these: hypothesis no. 1 is strongly supported by data and it proves that the *Zeitenwende* was held back by the beliefs of Germany's top politicians at the time which were influenced by the fears of a potential new major war in Europe, including the

participation of Germany and a possible collapse of the German economy. However, the hypothesis no. 2 of this research is rejected as there has been found evidence to suggest that the German population is overwhelmingly opposed to the announced changes regarding *Zeitenwende* or that the German political structure is likely to have a negative impact on the implementation of the important processes.

At the same time it has to be said that neoclassical realism theory lacks some features, like including the incompetence of the politicians that could affect the behaviour of the state in a negative way.

Nevertheless, the research provides valuable insights about the reasons that have delayed and hindered the effective implementation of the *Zeitenwende* and German politics in general, including the effect of internal factors for the behaviour of the state in international politics field. Concluded results could be used as a basis for future research as it is important to continue highlighting the importance of the analysis of politicians' beliefs and psychological factors which ultimately affect important political decision-making such as the materialisation of the *Zeitenwende*.